

441

EDOUARD SCHURÉ

MARII INIȚIAȚI
DIN ISTORIA TAINICĂ A RELIGIILOR

I S U S

40533 C

IN ROMÎNEȘTE
DE
P. MUȘOIU

Biblioteca REVISTEI IDEEI

28, Strada Fluerului, 28
BUUREȘTI

nr. 10.

CUPRINSUL :

Rinduri, de P. Mușoiu.

Despre lucrare, de Edouard Schuré.

- I. — Starea lumii la nașterea lui Isus.
- II. — Maria. — Cea dintâi dezvoltare a lui Isus.
- III. — Esenienii. — Ioan Botezătorul. — Ispita.
- IV. — Vitea publică a lui Isus. — Învățătura populară și învățătura esoterică. — Minunile. — Apostolii. — Femeile.
- V. — Lupta cu Fariseii. — Fuga la Cezareea. — Schimbarea la față.
- VI. — Cea din urmă călătorie la Ierusalim. — Făgăduirea. — Cina cea de taină, Judecata, Moartea și Învierea.
- VII. — Făgăduirea și Îndeplinirea. — Templul.

*Amorul entuziast
ie mai subtil de cât înțelepciunea.*

BANCHETUL SAU DESPRE AMOR

DE PLATON

ȘI

BANCHETUL

DE XENOFON

în Românește de P. MUȘOIU

516788Z

Biblioteca REVISTEI IDEEI!

Lei 40.

441

EDOUARD SCHURÉ

MARII INIȚIAȚI
DIN ISTORIA TAINICĂ A RELIGIILOR

ISUS

IN ROMÎNEȘTE

DE

P. MUȘOIU

40533 C

516.788

Biblioteca REVISTEI IDEEI

28, Strada Fluierului, 28

BUCUREȘTI

1-450

Reproducem din măeastră operă a lui Schuré, care tratează despre Marii Inițiați, *Rama, Crișna, Hermes, Moise, Orfeu, Pitagora, Platon*, ultimul studiu despre *Isus*, studiu care într-o privință o rezumează și tot o dată o culminează.

Dacă închinătorii lui Isus îi înțeleg în chipul acesta personalitatea și înțeleg în chipul acesta tot ce se referă la ea, iată-ne în cea mai deplină împăcare cu ei. Nu vedem aici de cât lucruri familiare, pe cari nu facem nici o dificultate de-a le admite.

Pentru tot ce s'ar părea mai mistic, avem o cheie. De altminteri pe noi unii misticismul nu ne spăimintă. Noi nu vedem nimic, acceptabil de o minte echilibrată, care să nu fie susceptibil de-o explicare științifică, pe baza căreia batem palma cu ori și cine.

Cu ori și cine, care nu abdică la cugetare, care nu renunță la mijloacele moderne de cercetare. Terminologia nu ne preocupă până-ntr'atita. Destul ca termenii să presupue o realitate, o realitate palpabilă, demonstrată sau pe cale de demonstrare.

Literatura pioasă, cu ajutorul filosofiei, de altminteri a și adoptat din terminologia științifică, după cum și aceasta a adoptat din vice-versa-i, și nu arare. De amintit termenul de acum consacrat: „Religia Științei“. Care nu jignește pe nimeni.

Pe calea asta se poate merge înainte până-n pinzele albe. Atât ca omenescul să nu se piardă nici de cum din vedere. Dacă va ajunge să se confunde cu „Dumnezeescul“, pentru aceasta *Omenescul* nu-și va pierde ființa...

Va putea să fie o surpriză pentru Schurcă talmăcirea operei sale în Românește, dar va fi presupunem și-o încântare. Ceterii noștri sîrguincioși vor dori fără-ndoială să facă o paralelă cu originalul, al cărui farmec dacă nu-l vor găsi întrecut, scăzut, ne măgulim a crede nu-l vor afla prin traducerea noastră.

Despre mijloacele de tipărire pentru această lucrare, pot face duioaselor mele prietenii, cari au fost totdeauna la dreapta mea, o surprinzătoare descoperire, surprinzătoare chiar pentru mine :

Ca o recunoaștere a neîntreruptei sale activități cărturărești de mai bine de-un sfert de veac, Comitetul hotărăște alegerea ca membru al Societății Scriitorilor Români a Domnului Panait Mușoiu, înscriindu-l în acelaș timp cu o gratificare lunară de lei 1200, cu începere de la 1 Aprilie 1924.

Procesul verbal al S. S. R. din 13 Martie 1924.

Cele bine venite cîte-va mii de lei, de pe cîte-va luni, puse la îndămină de-un prevenitor mînuitor al fondurilor S. S. R. s'au adăugat firește pe lîngă cele ce-au mai fost necesare, ca să îndestuleze nelăcomia administrației tipografiei unde această lucrare apare. Tipografie, unde pe lîngă un vechiu prieten susținător, număr colaboratori cari și-au dat toată osteneala să satisfacă cerințele unui neînduplecat, care nu ieartă a i se prezenta cugetarea de cît în limba care-l încîntă.

Drept pildă.

P. MUȘOIU.

Mina Ciocîrlău, din Ardeal. Sfirșitul lui Mai.

București, August, 1924.

Munca săvârșită de critică asupra vieții lui Isus, de vre-o sută de ani, ie una din cele mai considerabile din timpul acesta. Vom găsi o schițare completă a acestei munci în luminosul lei rezumat făcut de Sabatier, în Dicționarul științelor religioase, de Lichtenberger. Tomul VII. Articolul Isus. Acest frumos studiu ne dă întreaga istorie a acestei chestii, arătând cu precizie în ce stadiu se află a-zi. Ieu voiu aminti aici numai cele două laxe mai de căpetenie prin care a trecut cu Strauss și cu Renan, pentru a stabili mai bine punctul nou de privire din care mă pun.

Plecînd din școala filosofică a lui Hegel și alipindu-se de școala critică și istorică a lui Bauer, Strauss, fără a tăgădui existența lui Isus, cată a dovedi că viața acestuea, după cum le povestită de Evanghelii, ie un mit, o legendă făurită de imaginația populară, pentru trebuințele creștinismului care se lvea și după profetiile Vechiului Testament. Teza lui Strauss, curat negativă, susținută cu o extremă ingeniozitate și cu o adîncă erudiție, poate fi adevărată în unele puncte de amănunt, dar nu se poate de loc susține în general, și-n cele mai de căpetenie puncte. Afară de asta mai are marele cusur, că nu explică nici caracterul lui Isus, nici obîrșiea creștinismului.

Vieța lui Isus de Strauss ie un sistem planetar fără soare. Trebuie să-i acordăm totu-și marele merit, de-a fi strămutat problema din domeniul teologiei dogmatice în domeniul criticii scripturilor și al istoriei.

Vieța lui Isus de Renan, își datorește strălucita lei faimă altl înaltețor însușiri estetice și literare ale autorului cât și îndrăznelei sale de scriitor, care a cutezat, cel dintâi, să facă din vieța lui Hristos o problemă de psihologie umană. Dezelgatu-o-a? După succésul uluitor al lucrării sale, părerea obștească a criticei serioase ieste că nu. Isus a lui Renan, își începe cariera ca un duios visător, ca un moralist înflăcărat și naiv. Și o pierde ca un făcător de minuni violent, care a pierdut simțul realității. „Cu toate mentajamentele istoricului, zice Sabatier, ni se întâișează mersul unei minți sănătoase, spre nebunie. Hristos a lui Renan, plutește între calculele unui ambitos și aiurările unui visător“. Fapt ieste că dînsul devine Mesiea fără să vree și aproape fără să-și dee samă. Iel nu lasă să i se impue asemenea nume de cât ca să facă pe placul apostollor și să răspundă dorinței poporului... Nu c'o credință atît de slabă creează un adevărat profet o religie nouă și schimbă sufletul pămîntesc. Vieța lui Isus de Renan ieste un sistem planetar luminat de-un soare sarbăd, fără lumină strălucitoare, fără magnetizmul renăscător și fără createare căldură.

Cum a ajuns Isus Mesiea? Ieată întrebarea primordială, esențială în concepția lui Hristos. Întrebare în fața căreia Renan șovăește și nu răspunde deschis. Théodore Keim abordează și-această chestie. Lucrarea acestuea asupra vieței lui Isus, *Dass Leben Jesu*, ie din cele mai însemnate scrise după Renan. Limpezește chestiea cu toată lumina ce se poate scoate din scripturi și din istoria interpretată în chip exoteric. Problema asta nu-i înse dintre cele cari se pot dezlega fără intuiție și fără tradiția esoterică.

Cu această lumină esoterică, tortă interioară a tuturor religiilor, adevăr central al ori-cărei rodnice filosofii, am căutat ieu să reconstituiesc, în liniile ei mari, viața lui Isus, fiind socoteală de toată munca anterioară a criticei istorice, care a pregătit terenul. N'am nevoie să delinesc aici ce înțeleg ieu prin punctul de vedere esoteric, care ie o sinteză a Științei și a Religiei. Se va înțelege din cele ce am a spune. Voiu adăoga numai, cât se atinge de valoarea istorică și relativă a Evangheliilor, că am luat de bază pe cei trei sinoptici, Mateiu, Marcu și Luca, iar de chee sau de arcan al doctrinei esoterice a lui Hristos, pe Ioan, admitînd redactarea posterioară și tendința simbolică a Evangheliei sale.

Cele patru Evanghelii, cari trebuiesc controlate și rectificate una prin alta, sînt tot atît de autentice, dar din puncte de vedere deosebite. Evangheliile, a lui Mateiu și Marcu, sînt prețioase, pentru-că cuprind în icle cuvintul și fapta. Aici se găsesc laptele și cuvintele publice. Evanghelia blindului Luca, sub vîlul poetic al legendei ne face să întrevedem tainele. Asta-i Evanghelia duhului, a Femeii și a Iubirei. Tainele ni le dezvăluie Sfîntul Ioan. Adîncul învățătorei, învățătura cea tainică, înțelesul făgăduinței, rezerva esoterică, la Sfîntul Ioan le găsim. De aceea, Clement din Alexandria, unul din rari episcopi creștini cari au avut cheea esoterismului universul, a numit prea b'ne Evanghelia Sfîntului Ioan, Evanghelia Spiritului. Ioan are o pătrundere adîncă a adevărurilor transcendente revelate de Invățător și un chip puternic de a le rezuma. De aceea și are drept simbol Vulturul, a cărui aripă străbate văzduhul și a cărui privire îl stăpînește.

EDOUARD SCHURÉ.

7 Mart - 11 Mart 1945

Parfenie Nicolae

I S U S

MENIREA LUI HRISTOS

N'am venit să stric Legea sau
Proorociei : am venit nu să stric,
ci să plinesc.

MATEIU, v, 17.

In lume iera, și lumea prin
tr'insul s'a făcut, dar lumea pre
dinsul nu l'a cunoscut.

JOAN, I, 10.

Că precum iese fulgerul de la
răsărit și se arată până la apus,
așa va fi și venirea Fiului
Omului.

MATEIU, XXIV, 27.

I S U S

MENIREA LUI HRISTOS

Starea lumii la nașterea lui Isus

Lumea se afla într'o clipă solemnă. Ceriul planetei iera întunecat și plin de prevestiri grozave, înfricoșate.

Cu toată silința celor inițiați, politeismul nu ajunsese în Asia, în Africa și în Europa de cit la prăbușirea civilizației. Asta n'atinge sublima cosmogonie a lui Orfeu, cîntată atît de splendid, măcar că mai redusă, de cătră Homer. Această prăbușire nu se datorește de cit neputinței naturii omenesti de-a se menține la o anume înălțime intelectuală. Pentru marile spirite ale antichității, Zeii n'au fost nici o dată de cit o expresie poetică a forțelor ierarhizate ale naturii, o imagine vorbitoare a organizmului iei intern. Și, ca simbol al forțelor cozmice și animice aceșți Zei trăesc nestrămutat în conștiința omenirii. În cugetul inițiaților, această diversitate de zei și de forțe iera dominată sau pătrunsă de Dumnezeuul suprem sau de Spiritul pur. Ținta cea mai de căpetenie a sanctuarelor sau a templelor din Memfis, de la Delfi și de la Eleusis, iera tocmai ca să propage această unitate de Dumnezeu, cu ideile teosofice și cu disciplina morală corespunzătoare. Față de egoizmul politicianilor, de meschinăria sofistilor și de patimile mulțimei, discipolii lui Orfeu, Pitagora, Platon, nu avură înse nici o izlindă. Decăderea socială și politică a Greciei fu urmarea decăderii sale religioase, morale și intelectuale. Apolon, verbul solar, manifestarea Dumnezeuului suprem și a lumii supratestre prin frumuseță, dreptate și divinare, tace. Nu mai există oracole,

nu mai există inspirați, nu mai există adevărați poeți : Minerva-Înțelepciune și Providență, se învâluie în fața poporului său prefacut în satiri cari profanează Misterele, insultă înțelepții și zei, pe teatrul lui Bacus, în farsele aristofanești. Însă și misterele se corup, admițându-se sicofanții și curtezanele la sărbările de la Eleusis.—Cînd sufletul se-ncețosează, religia ajunge idolatră. Cînd cugetarea se materializează, filosofia cade în scepticism. De aceea și vedem pe Lucian, microb ivit pe cadavrul păgînismului, ironizînd miturile, după ce Carneade le tăgăduiește originea lor științifică.

Superstițioasă în religie, agnostică în filosofie, egoistă și dizolvantă în politică, îmbătată de libertate nețărnută, fatală menită tiraniei : ieată ce ajunge această Grecie divină, care transmite știința egipteană și misterele Asiei, sub formele nemuritoare ale frumuseții.

Dacă cine-va și-a dat seamă de ce lipsea lumii vechi, dacă cine-va a căutat s'o înalțe printr'o sfortare de eroism și de geniu, a fost Alexandru cel Mare. Acest cuceritor legendar, inițiat ca și părintele său Filip în misterele de la Samotraco, se arată mai mult fiu intelectual al lui Orfeu de cît discipol al lui Aristot. Acest Achile al Macedoniei, care se aruncă cu o mină de greci și străbate Asia până la Indii, vizază fără îndoială împărăția universală. Dar n'o vizază ca Cezarii, prin asupra-popoarelor, prin nimicirea religiei și a științei libere. Marea idee a lui Alexandru fu reconcilierea sau împăcarea Asiei și a Europei, printr'o sinteză a religiilor, sinteză întemeiată pe o autoritate științifică. Dus de gîndul acesta, iel aduce înclinăciune științei lui Aristot, ca și Minervei Atene, lui Iehova din Ierusalim, ca și lui Osiris cel egiptean și lui Brahma al Indiilor, recunoscînd, ca un adevărat inițiat, aceea-și divinitate și aceea-și înțelepciune sub toate aceste simboluri. Vedere largă, superbă divinare a acestui nou Dionisos. Spada lui Alexandru fu cea din urmă străfulgerare a Greciei lui Orfeu.

Iea ilumină Orientul și Occidentul. Fiul lui Filip muri în îmbătărea victoriei sale și a visului său, lăsând crîmpee din imperiului unor generali ripitori. Dar cugetarea-i nu se stinse cu iel. Dinsul futemelase Alexandria, unde filosofia orientală, iudaismul și elenismul trebuiau să se contopească în creuzetul esoterismului egiptean, până la cuvîntul de înviere al lui Hristos.

Pe măsură ce astrele-ingemănate ale Greciei, Apolon și Minerva, se coborau stingîndu-se pe orizont, popoarele vedeau ridicîndu-se pe cerul lor vijelios un semn amenințător: lupoaica romană.

Care ie originea Romei? Conjurația sau complotul unei oligarhii nesățioase, în numele puterii brutale. Apăsarea intelectului omenesc, a Religiei, Științei și Artei, de puterea politică zeificată. Cu alte cuvinte, contrarul adevărului, în virtutea căruia un guvern nu-și capătă îndreptățirea de cit din principiile supreme ale Științei, ale Dreptății și ale Economiei. 1) Intreaga istorie romană nu-i de cit urmarea pactului de închităti, prin care Senatorii Romani declarară războiul mai întăi de toate Italiei, și apoi întregului neam omenesc. Aceștea și-au ales bine simbolul. Lupoanca de bronz, care își ridică coama de fieră și își întinde capul de hienă asupra Capitoliului, ieste imaginea acestui guvern, demonul care va stăpîni până în cele din urmă sufletul roman.

În Grecia, cel puțin sanctuarele de la Delfi și de la Eleusis, fură neîntrerupt respectate. La Roma, chiar de la început, se respinse Știința și Arta. Încercarea înțeleptului Numa, inițiatul etrusc, căzu în fața ambiției bătutoare a Senatorilor. Iel aduse cu sine cărțile sibiline, cari cuprindeau o parte din știința lui Hermes. Iniință judecători arbitri aleși de popor, distribui poporului pămînt, ridică un templu Bunei-Credinți și lui Janus,

1) Acest punct de vedere diametral opus școalei empirice a lui Aristot și a lui Montesquieu, fu cel al marilor inițiați, al prooților egipteni, ca și al lui Moise și al lui Pitagora.

hierogramă care înseamnă universalitatea Legii. Supuse dreptul de războiu, Fecialilor. Regele Numa, pe care memoria poporului nu încetă de a-l avea în cinste și pe care poporul îl privea ca inspirat de un geniu divin, pare o intervenire istorică a științei sacre în guvernământ. Numa nu reprezintă geniul roman, ci genul inițierei etrusce, care urma aceleași principii ca și școala din Memfis și de la Delfi.

După Numa, senatul roman arse cărțile sibiline, ruină autoritatea flaminilor, distruse așezămintele arbitrale și reveni la sistemul său, în care religia nu iera de cât o uneltă de domnare politică. Roma ajunsese hidra care înghiți popoarele dimpreună cu Zeii lor. Națiile pământului fură încetul cu încetul supuse și despoiate. Inchisoarea mamertină se umplu de regi de la nord și de la sud. Roma, ne voind alți preoți de cât sclavi și șarlatani, asasinează în Galiea, în Egipt, în Iudeea și în Persie, pe cei din urmă deținători ai tradiției esoterice. Iea sămuește că ar adora Zeii, dar nu-și adoră de cât Lupoaica. Și ieată că, într'o auroră însingerată, apare popoarelor cel din urmă fiu al acestei lupoaice, care rezumează geniul Romei: Cezar. Roma absorbise toate popoarele. Cezar, întruparea Romei, devorează sau înghite toate puterile. Cezar nu tinde să fie numai imperatorul națiilor: punînd pe capul său pe lingă diademă și mitra, face să fie numit și mare pontif. După bătălia de la Tapsus, i se votează apoteoza erocică. După cea de la Munda, apoteoza divină. După aceea i se pune în templul lui Quirinus statuea, cu o tagmă de slujitori cari poartă numele său: preoții-Juliani.—Printr'o supremă ironie și o supremă logică a lucrurilor, însuși acest Cezar, care se face Zeu, neagă, în plin Senat, nemurirea sufletului.—Mai lipsește oare ce-va, ca să spunem că în afară de Cezar nu există nici un alt Dumnezeu?

Cu Cezarii, Roma, moștenitoarea Babilonului, pune stăpînire pe-ntreaga lume. Ce ajunge înse Statul roman? Statul roman distruge ori-ce vieată colectivă în afară. În Italia, dictatură

militară. În provincii, jafurile guvernatorilor și ale celorlalți vameși sau publicani.—Roma cuceritoare se întinde ca un vampir pe cadavrul societăților vechi.

Și orgiea romană se desfășoară la lumina zilei acum, cu bacanala iei de viții și cu șirul de crime. Incepînd prin voluptoasa întîlnire dintre Marc-Antoniul și Cleopatra, avea să se sfîrșească prin desfruirile Mesalinei și prin furiile lui Nero. Debutînd prin parodia lascivă și publică a misterelor, această orgie avea să se isprăvească în cercul roman, unde fiarele sălbatece se vor arunca asupra virginelor goale, martire ale credinței lor, în aplauzele a două zeci de mii de spectatori.

Printre popoarele cucerite de Roma, se afla și unul care se numea poporul lui Dumnezeu, popor al cărui geniu iera opusul geniului roman. Cum se face înse că Israel, istovit de luptele sale lăuntrice, zdrobit de trei sute de ani de subjugare, își păstrează credința nestrămutată? De ce acest popor biruit se ridică în fața decadenței grecești și a orgiei romane, ca un profet, cu capul acoperit cu un sac de cenușă și cu ochii scînteind de o cumplită mînie? De ce cutează să prezică năruirea stăpînilor cari-i stau cu genunchiul pe piept, și să vorbească de-o izbîndă finală, cînd însuși iel se apropiea de o ruină fără putință de îndreptare? Pentru-că o mare idee trăea în iel, idee care îi fusese întipărită de Moise. Sub Iosua, cele douăsprezece triburi ridicară o piatră comemorativă cu inscripția: „Asta-i o mărturie între noi că Ieve ieste singurul Dumnezeu“.

Cum și de ce legiuitorul lui Israel a făcut din monoteism cheea de boltă a științei sale, a legii sale sociale și a unei idei religioase universale, se povestește în cartea lui Moise. Acesta a avut geniul să-și dea seamă că viitorul omenirii atîrna de izbînda acestei idei. Ca s'o păstreze, dînsul scrise o carte hieroglifică, construi o Arcă de aur, din pulberea nomadă a pustiei făuri un Popor. Peste aceste mărturii ale ideii spiritualiste, Moise face să planeze focul din ceriu și să bubue tunetul. Im-

potriva acestora se conjurără nu numai Moabiții, Filistinii, Amaleciții, toate popoarele Palestinei, ci chiar și patimile și slăbiciunile poporului evreesc însuși. Cartea încetă de-a mai fi înțeleasă de sacerdoțiu, de preoțime. Arca fu luată de vrăjmași. Și de o sută de ori poporul aproape să-și uite chemarea. De ce ideea lui Moise rămase săpată cu litere de foc în mintea și-n inima lui Israel? Cui se datorește această stăruință exclusivă, această măreață credință, în cursul nestaborniciilor unei istorii zbuciumate, plină de catastrofe, credință care dă lui Israel o fizionomie, o înfățișare unică printre nații? Putem răspunde fără șovăire: profetilor și așezământului profetizmului. Riguros și prin tradiție orală, acesta se ridică până la Moise. Poporul ebru, până la risipire, în toate epocile istoriei sale, a avut *Nabi*. Așezământul profetizmului ne apare înse, sub o formă organică, întâea dată, pe timpul lui Samuel. Samuel ie cel care întemeează breslele *Nebüimilor*, aceste școli de profeti, în fața regalității născînde și-a unui sacerdoțiu acuma degenerat. Samuel făcu din acestea păstrătoarele austere ale tradiției esoterice și ale cugetărei religioase universale a lui Moise, în contra regilor, cu precumpănirea ideei politice și a tendinței naționale. În aceste bresle se conservară, într'adevăr, resturile din știința lui Moise, muzica sacră, cu modurile și puterile lei, terapeutica ocultă, în sfîrșit arta divinărei pe care rrarii profeti au desfășurat-o c'o putere, o înălțime și o abnegare magistrale.

Divinarea sau gicirea a existat sub formele cele mai diferite și prin cele mai diferite mijloace la toate popoarele vrstei vechi. Dar profetizmul la Israel are o întindere, o înălțime, o autoritate care aparține înaltei regiuni intelectuale și spirituale în care ține, monoteismul, spiritul omenesc. Profetizmul, înfățișat de teologii buchei drept comunicarea directă a unui Dumnezeu personal, tăgăduit de filosofia naturalistă ca o curată superstiție, nu-i în realitate de cît manifestarea superioară a le-

gilor universale ale spiritului. „Adevărurile generale cari cirmuesc lumea, zice Ewald în frumoasa sa carte asupra profetilor, *Die Propheten*, cu alte cuvinte *gîndurile lui Dumnezeu*, sînt nestrămutate și neînfrînte, cu totul neatîrnate de schimbarea lucrurilor, de voința și de acțiunea oamenilor. Omul ie chemat din fire să se împărtășească din iele, să le-nțeleagă și să le traducă liber în fapte. Prin asta își ajunge propria, adevărata menire. Dar pentru ca Verbul Spiritului să pătrundă în omul cărnei, trebuie ca omul să fie mișcat pînă-n adînc de marile zguduiri ale istoriei. Atunci adevărul etern se revarsă din iel ca o fășie de lumină. De aceea se zice atît de des în Vechiul Testament, că *laveh ie un Dumnezeu viu*. Cînd omul ascultă chemarea dumnezeiască, o viață nouă se întemează în iel, în care nu se mai simte singur, ci în comuniune cu Dumnezeu și cu adevărurile toate, o viață în care ie gata să treacă de la un adevăr la altul, la nesfîrșit. În această viață nouă cugetarea i se identifică cu voința unîversală. Vede limpede în prezent și are o deplină credință în izbînda finală a ideei divine. Omul care simte aceasta ieste profet. Cu alte cuvinte se simte irezistibil împins să se manifesteze altora ca reprezentanțul lui Dumnezeu. *Cugetarea sa devine vedenie*, iar această putere superioară care face să izbucnească adevărul din sufletul său, une-ori zdrobîndu-l, alcătuește elementul profetic. *Manifestările profetice au fost în istorie trăsnetele și fulgerele adevărului*”.

Iată izvorul de unde acești giganți cari se numesc Elie, Isaia, Ezechiel, Ierimia, și-au tras puterea. În adîncul peșterilor lor sau în palatele regilor, iei au fost cu adevărat sentinelele celui Etern, și, tot o dată „carele și căraușii lui Israel”, după vorba lui Eliseu. Adesea iei prezic, cu o desăvîrșită limpede vedere, moartea regilor, căderea împăraților, pedepsirea lui Israel. Une-ori se înșală. Cu toate că aprinsă de la soarele adevărului dumnezeesc, torța profetică tremură și se întunecă

une-ori în minile lor, la suflarea pasiunilor naționale. Dar iei nu șovăesc nici o dată asupra adevărurilor morale, asupra adevăratei misiuni a lui Israel, asupra izbândei finale a dreptății în omenire. Ca niște adevărați inițiați, dinșiți predică disprețul cultului exterior, desființarea jertfelor singeroase, purificarea sufletului și caritatea, milostivirea. Vedenia lor cea mai minunată, se referă la izbânda finală a monoteismului, la rolul său liberator și pacificator pentru toate popoarele. Cele mai cumplite nenorociri ce pot să izbească o nație, invazia străină, deportarea în masă în Babilon, nu sînt în stare să zgudue această credință. Ascultați pe Isaia din timpul invaziei lui Senecherib : „Au doară face-voiu pe alții să nască și nu voiu face să nască Sion ? Zice Eternul. Au doară face-voiu să nască, și voiu împiedica nașterea ? Zice Dumnezeuul tău.—Bucurați-vă cu Ierusalimul și veseliți-vă cu dînsul, toți cei ce-l iubiți.—Bucurați-vă cu bucurie cu dînsul, toți cei ce-ați plîns pentru dînsul.—Căci așa zice Iehova : Iacă face-volu să curgă în iei pacea ca un rîu, și avuțiea popoarelor ca un pîrâu ce se revarsă. Și veți fi alaptați, veți fi purtați în brațe și desmierdați pe genunchi.—Cum își mîngie o mamă copilul, așa vă voiu mîngiea ieu. Da, vă veți mîngiea în Ierusalim. — Și va veni timpul cînd voiu aduna toate popoarele, toate limbile. Și vor veni și vor vedea slava mea“. *Isaia, LXVI, 9—18.* De-abiea a-zi inse și în fața mormintului lui Hristos această vedenie prinde a se înfăptui. Dar cine-i poate oare tăgădai adevărul profetic, gîndindu-se la rolul lui Israel în istoria omenirei ?

Tot atît de pestrămutată, ca și credința în slava viitoare a Ierusalimului, în înălțarea-i morală, în universalitatea religioasă, ie credința profetilor și într'un mîntuitor, într'un Mesiea. Cu toții vorbesc despre iel. Și tot minunatul Isaia ie cel care-l vede mai limpede, care-l descrie mai cu multă putere în îndrăzneța lui limbă : „Din tulpina lui Isau va ieși o odraslă, un vlăstar va crește din rădăcinile lui. Și duhul celui Vecinic șe

va pogozi peste iel, Duhul înțelepciunii și al Pătrunderii, Duhul Povătuirei și al Puterei, Duhu' Științei și al Temerei de cel Vecinic. Și va judeca cu dreptate pe cei umili, și va fi pentru cei năpăstuiți, cu durere. Va lovi pământul cu toiagul cuvintului său și va face să piară cel rău prin suflarea buzelor sale". *Isaia, XI, 1—5*. La această vedenie, sufletul întunecat al profetului se potolește și se limpezește, ca un ceriu furtunos la vibrările unei harpe cerești. Și toate vijeliile se risipesc. Căci acum privirii sale interioare imaginea Galileanului ie cea care se schițează cu adevărat. „Și-a ieșit ca o floare din pământul uscat, și fără strălucire a crescut. Disprețuit și dintre oameni cel mai de rînd, om al durerei. Iel s'a împovărat cu durerile noastre și noi am socotit că iera bătut de Dumnezeu. Dar umplutu-s'a cu amar pentru fărădelegile noastre și a fost lovit pentru nedreptățile noastre. Pedepsa, aducătoare nouă de pace, a căzut asupra capului lui, și noi ne-am tămăduit prin ranele lui... Batjocorit, chinuit, ca un mieluleș dus la tăetoare, dinsul gura n'o a deschis". *Isaia, LIII, 2—8*.

Vreme de opt veacuri, pe deasupra neînțelegerilor și nenorocirilor naționale, verbul tunător al profetilor face să planeze ideea și imaginea lui Mesiea, cînd ca un strașnic răzbunător, cînd ca un inger de-apurarea iertător. Mocnită sub tirania asiriană, în exilul din Babilon, ieșită la lumină sub stăpînirea persană, ideea mesianică nu făcu de cit să crească sub stăpînirea Seleucizilor. Cînd veni stăpînirea romană și-a lui Irod, Mesiea trăea în toate conștiințele. Dacă marii profeti îl văzuseră sub înfătoșarea unui drept, a unui martir, a unui adevărat fiu al lui Dumnezeu — poporul, credincios ideei judaice, și-l închi-puea ca un David, ca un Solomon sau ca un nou Macabeu. Ori-cum ar fi fost înse acest restatornicitor al gloriei lui Israel, toată lumea credea în iel, toată lumea îl aștepta, îl chema. — Atît de mare iera puterea acțiunii profetice.

Ast-fellu, după cum istoriea romană ajunge în chip fatal la

Cezar, pe calea instinctivă și logica infernală a Destinului, tot așa istoria lui Israel duce în chip liber la Hristos, pe calea conștientă și logica divină a Providenței, manifestată prin reprezentanți-i văzuți : profeții. Răul iese menit să se contrazică fatal și să se distrugă de sine, fiind-că-î Neadevăr. Binele inse, cu toate stavilele, în cursul vremii, zămislește lumina și armonia, fiind-că purcede din Adevăr.— Din triumful iei, Roma nu se alege de cît cu Cezarismul: din prăbușirea-î, Israel scoate la lumină pe Mesia, adevărind frumoasa spusă a unui poet modern : „Din propriul său naufragiu, Speranța creează tot ce contemplă“.

O așteptare nedeslușită plutea asupra popoarelor. În culmea rălelor sale, întreaga omenire presimțea un mîntuitor. Încă de veacuri, mitologiile visau un copil divin. Templele vorbeau despre dînsul în taină. Astrologii îi calculau venirea. Sibile în delir preziseseră cu glas tare căderea zeilor păgîni. Inițiații anunțaseră că-ntr'o zi lumea va fi cîrmuită de unul de-ai ior, de-un fiu al lui Dumnezeu. 1) Pămîntul aștepta un rege spiritual, înțeles de cei mici, de umili, de săraci.

Marele Eschil, fiul unui preot de la Eleusis, aproape să fie ucis de Atenieni fiind-că cutezase să spue în plin teatru, prin gura Prometeului său, că domnia lui Jupiter-Destin va pieri.— Peste patru veacuri, la umbra tronului lui August, blindul Virgil vestește o eră nouă și visază un copil minunat : „A venit această ultimă eră prezisă de Sibila din Cumes, marele ciclu al veacurilor sfîrșite începe din nou. Ieată, Fecioara se întoarce din nou și cu iea domnia lui Saturn. Din naltul cerurilor se și coboară alt neam.—Copilul a cărui naștere trebuie să alunge veacul de fier și să aducă vrîsta de aur în toată lumea, bine voește, castă Lucină, a-î ocroti, ieată că și domnește fratele

---

1) Acesta-î înțelesul esoteric al frumoasei legende a regilor magi, cari vin din fundul Răsăritului să se închine copilului din Betleem,

tău, Apolon.—Pe axa-i zgduuită se și clatină lumea: pământul, trările în nemărginirea ce-o au, ceriul cu adnca lui boltă. natura-ntreagă, ieată că și tresaltă la nădejdea veacului viitor“.

Virgil, Egloga, IV.

De unde avea să nască acest copil? Din ce lume divină avea să vie asemenea suflet? Pe ce rază de iubire avea să se pogoare iel pe pământ? Prin ce puritate miraculoasă, prin ce putere supraomenească aminti-și-va de ceriul părăsit? Prin ce silință și mai uriașă putea-va sălta din adîncul conștiinței sale pămîntești la ceriu, și să tirască omenirea cu iel? Nimeni nu putea să o spue, dar iera așteptat.

În vremea aceea Irod cel Mare, uzurpatorul idumeean, protejatul lui Cezar-August, agoniza în castelu-i din Cipros, la Iericho, după o domnie somptuoasă și cruntă care acoperise Iudeea cu palate splendide și cu hecatombe omenesti. Se stîngea de-o boală scîrboasă, de-o stricare a sîngelui, urit de toată lumea, muncit de furii și remușcări, bîntuit de spectrele nemăratelor sale victime, între cari se ridicau nevinovata-i soție, nobila Miriană, din neamul Macabeilor, și trei din proprii săi fii. Cele șapte femei din haremul său fugiseră din fața fantomei regale care, încă-n vieată putea a stîrv. Până și guarzii îl părăsiseră. Nesimțitoare, lingă muribund, veghea sora sa Salomeea, geniul său rău, ațîțătoarea crimelor sale cele mai negre. Cu diadema pe frunte, cu pieptul scoiteind de juvaeruri, într'o ținută măreață, pîndea cea din urmă suflare a regelui, ca să pue mîna pe putere la rîndul său.

Așa muri cel din urmă rege al Evreilor. Chiar în timpul acela se născu viitorul rege spiritual al omenirii. 1) Rarii inițiați ai lui Israel li pregăteau în taină domnia, într'o umilință și obscuritate adîncă.

---

1) Irod muri în anul 4 înainte de era noastră. Calculele critice în general sînt acum de acord să urce la această dată nașterea lui Isus,

Mariea — Cea dintăi dezvoltare a lui Isus

Iehoșua, pe care noi îl numim Isus, după numele lui elinizat, se născu probabil la Nazaret. 1) În acest colț pierdut al Galileei i se scurse copilăria și se îndeplini cea dintăi, cea mai mare din tainele creștine: dezvoltarea sufletului lui Histos. Iel iera fiul lui Miriam, pe care noi o numim Mariea, soția teslarului Iosef, o Galileeană de neam, înrudită cu Esenienii.

Legenda învăluie nașterea lui Isus c'o țesătură de minuni. Dacă legenda cuprinde multe superstiții, cuprinde și unele adevăruri psihice puțin cunoscute, fiind mai presus de înțelegerea obicinuită. Un fapt pare a ieși la iveală din istoria legendară a Mariei, acela că Isus fu un copil consacrat unei misiuni profetice, din dorința mamei sale, înainte de a se naște. Acelaș lucru se spune și despre alți eroi și profeți din Vechiul Testament. Acești copii juruiți lui Dumnezeu de cătră mamele lor se numeau *Nazarieni*. În privința asta ie interesant de recitit istoria lui Samson și aceea a lui Samuel. Un înger vestește mamei lui Samson că are să fie însărcinată, că va naște un fiu, că briciul nu va trece asupra capului său, „fiind-că pruncul va fi nazareu al Domnului încă din pintece. Și iel va fi acela

---

1) Nu ie de loc cu neputință ca Isus să se fi născut din întâmplare în Betleem. Această tradiție pare înse a face parte din ciclul legendelor posterioare asupra sfintei familii și asupra copilăriei lui Isus.

care va începe mîntuirea lui Israel din minile Filistenilor“... *Judecătorii, XIII, 3—5.*

Mama lui Samuel își cere iea însă-și copilul la Dumnezeu. „Ana, soția lui Elkana, iera starpă. Iea face o juruință și zice : Doamne, Dumnezeu al oștirilor, dacă îți vei aduce aminte de mine și nu vei uita pe roaba ta, și dacă vei da roabei tale un copil de parte bărbătească, îl voiu închina Domnului pentru toate zlele vieții lui, și briciul nu va trece peste capul lui... *Atunci Elkana cunoșcu pe femeea sa...* și Domnul și-a adus aminte de iea. Ana rămase însărcinată, și cînd se împliniră zilele născu un copil, și chemă numele lui Samuel, că zise iea, de la Domnul l'am cerut pre iel“. *Samuel, Cartea I, Cap. I, 11—20.* SAM-U-EL, după rădăcinile semitice primitive, însemnă tocmai : *Splendoarea interioară a lui Dumnezeu.* Mama, simțindu-se inspirată de cel pe care îl intrupa, îl privea ca *esența eterată a Domnului.*

Aceste pasagii sînt cu totul însemnate, fiind-că ne fac să pătrundem în tradiția esoterică, nestrămutată și vie în Israel, și prin iea înțelesul adevărat al legendei creștine. Elkana, bărbatul, negreșit, după carne, ie părintele pămîntesc al lui Samuel. După spirit înse, Eternul ieste părintele său ceresc. Vorbirea figurativă a monoteismului iudaic învăluie aici doctrina preexistenței sufletului. Femeea inițiată face apel la un suflet superior, ca să-l primească în sînu-i și să dea lumii un prooroc, un profet. Această doctrină, foarte învăluită la Evrei, cu totul absentă din cultul lor oficial, face parte din tradiția tainică a inițiaților. Iea se vedește-n profeți. Ierimia o afirmă în aceste cuvinte : „Atuncea cuvîntul Domnului a fost cătră mine, zicînd : Înainte de a te zămisli în sînul maicei tale, te-am cunoscut. Înainte de a ieși din sînu-i, te-am sfințit și te-am hotărît ca prooroc al popoarelor“. *Ierimia, I, 4—5.* Isus va spune același lucru Fariseilor scandalizați : „Amin, amin zic vouă : mai înainte de-a fi Abraham, ieu ieram“. *Ioan, VIII, 58.*

Din toate astea ce putem scoate pentru Mariea, mama lui Isus? Pare că, în cele dintâi comunități creștine, Isus iese privit ca un fiu al Mariei și al lui Iosef, fiind-că Mateiu ne dă arborile genealogic, spița neamului lui Iosef, ca să dovedească, că Isus se trăgea din David. În aceste comunități, negreșit, ca și în unele secte gnostice, se vedea în Isus un fiu dat de Eternul, ca și Samuel. Mai târziu, legenda, preocupată să arate originea supranaturală a lui Hristos, țese vălu-i de aur și de azur: istoria lui Iosef și a Mariei, Buna Vestire, până la copilăria Mariei în templu. 1)

Dacă căutăm să limpezim înțelesul esoteric al tradiției evrești și al legendei creștine, vom zice: acțiunea providențială, sau pentru a spune mai deslușit, influxul lumii spirituale, care lea parte, care concurează la nașterea fie-cărui om, ie cu mult mai puternic și mai vădit la nașterea oamenilor de geniu, a căror ivire nu se explică de loc numai prin legea atavismului fizic. Acest influx atinge cea mai mare intenzitate, cînd ie vorba de unul din acei divini profeți, meniți să schimbe înfătoșarea lumii. Sufletul ales pentru o lume divină, vine dintr'o lume divină. Vine liber, conștient. Dar, ca să între în viața pămîntească, trebuie un vas ales, trebuie chemarea unei mame alese, care, prin înfătoșarea ființei sale morale, prin dorința sufletului său și puritatea vieții sale, să presimtă, să atragă, să intruzeze în singele său și în carnea sa, sufletul mîntuitorului, menit să devie în ochii oamenilor un fiu al lui Dumnezeu.—Acesta-i adîncul adevăr care cuprinde vechea idee a Mamei-Fecioare. Geniul indian a exprimat-o mai înainte în legenda lui Crișna. Evangheliile, a lui Mateiu și Luca, au redat-o c'o simplitate, c'o poezie, și mai admirabilă încă.

1) Evanghelia apoc:ifă a Mariei și a copilăriei Mîntuitorului, publicată de Tischendorf.

„Pentru sufletul care vine din ceriu, nașterea ie o moarte“, zice Empedocle, cu cinci sute de ani înainte de Hristos. Ori-cit de sublim ar fi un spirit, o dată învăluit în carne, își pierde temporal amintirea întregului său trecut: o dată prins în angrenajul vieții corporale, dezvoltarea conștiinței sale pămîntești i-i supusă legilor lumii în care se întrupează. Cade sub puterea elementelor. Cu cit mai înaltă i-a fost originea, cu atit mai mare-i va fi silința de a-și redobîndi puterile adormite, incitățile cerești, și de-a lua cunoștință de misiunea-i.

Sufletele adinci și duloase au trebuință de tăcere și de pace ca să ajungă la înflorire. Isus crește în liniștea Galileei. Întăile sale întipăriri fură dulci, austere, senine. Vălceaua natală sămăna cu o bucățică de ceriu căzută într'o cută de munte. Tirgușorul Nazaret nu s'a schimbat în curgerea vremei. 1) Casele sale așezate sub stîncă, după spusa călătorilor, par ca niște cuiburi albe semănate într'o pădure de rodii, de smochini și de vii, pe care o străbat în zbor cîrduri mari de columbe. În jurul acestui cuib de răcoare și de verdeață, circulă aerul tare al munților. Pe culmi se deschide orizontul liber și luminos al Galileei. Adăogați acestei prîvelisți mărețe, interiorul unei familii pioase, patriarhale. Puterea educației evreești a stat totdeauna în unitatea legii și a credinței, ca și în tăria organizației familiale, dominată de ideea națională și religioasă. Casa părintească lera un soiu de templu pentru copil. În locul frescurilor zîmbitoare, fauni și nimfe, cari împodobeau atrium-ul caselor grecești, în casele evreești nu se vedeau de cit pasagii din lege și din profeți, ale căror șuviți rigide se întindeau de-asupra ușilor și pe părăți în caractere haldeice. Dar unirea tatălui și a mamei în iubirea copiilor încălzea și însenina goliciunea acestui interior, cu o vieață cu totul spirituală. Aici își primi Isus

1) Ve cunoscă descrierile magistrale ale Galileei lui Renan, din a sa *Vie de Jesus*, și cele nu mai puțin măestre ale lui Melchior de Vogüé, din *Voyage en Syrie et en Palestine*.

întăea învățătură. Aici, din gura tatălui și a mamei, deprinse mai întâi să cunoască Scripturile. Încă din primii săi ani, îndelunga, strania soartă a poporului lui Dumnezeu se desfășura înaintea ochilor săi, cu sărbătorile periodice cari se celebrau în familie prin citanii, cîntece, rugăciuni. La sărbătoarea Tabernacolelor, o colibă de ramuri de mirt și de maslini se înălța în curte sau pe acoperișul casei, în amintirea timpului străvechiu, al patriarhilor nomazi. Se aprindea sfeșnicul cu șapte brațe, se desfăceau sulurile de papirus și se citea istoria sfîntă. Pentru sufletul copilăresc, Eternul lera prezent, nu numai în ceriul cel înstelat, ci și în sfeșnicul care-i răsfrîngea slava, în graiul tatălui ca și-n molcolma iubire a mamei. Copilăria lui Isus fu ast-feliu legănată de marile zile ale lui Israel, zile de bucurie, zile de doliu, de izbîndă și de exil, de amaruri nenumărate și de eternă speranță. La întrebările aprinse, ascuțite ale copilului, tatăl tăcea. Dar mama, ridicînd de sub gene marii săi ochi de Siriană visătoare, și întîlnînd privirea întrebătoare a fiului său, îi zicea : „Cuvîntul lui Dumnezeu nu trăește de cît în profetii săi. Înțelepții Esenieni, sihaștrii din muntele Carmel și de la Marea Moartă, o dată și o dată ți-or spune“.

Ne mai putem închipui pe copilul Isus, amestecat printre tovarășii săi, asupra cărora avea nepomenitul prestigiu pe care-l dă o inteligență precoce, unită cu sentimentul dreptăței și cu o simpatie activă. Il vedem la sinagogă, unde ascultă pe Cărturari și pe Farisei discutînd, unde trebuia să-și pue iel însuși puterea dialectică la încercare. Dezgustat de timpuriu de săcăciunea acelor doctori ai legii cari chinneau buchea până ce nu mai rămînea nici un spirit în iea. Il vedem încă dînd tircoale vieței păgîne, întrevăzînd-o, cuprinzînd-o dintr'o privire, vizitînd bogata Seforis, capitala Galileei, reședința lui Antipas, dominată de Acropolea-i și păzită de mercenari de-al lui Irod : Gall, Traçi, barbari din toată lumea. Poate că în una din aceste că-

lătorii, atât de obicnuite la familiile evrești, să fi ajuns chiar până la una din cetățile feniciene, adevărate furnicare omenești, forfotind pe marginea mării. Să fi văzut de departe templele joase, cu coloane burdăhănoase, încunjurate de boschete negre, din cari ieșea, în sunetul fluierelor plingătoare, cântarea preoteselor Astartei. Strigătul lor de voluptate, ascuțit ca durerea, îi va fi deșteptat în inimă o îndelungă infiorare de mare întristare și milă. Intors la scumpii săi munți, fiul Mariei respira ușurat. Urcat pe stînca din Nazaret interoga orizontul cel întins al Galileei și al Samariei. Privea Carmelul, Gelboe, Taborul, munții Sichem, vechii martori ai patriarhilor și ai profetilor. „Inălțimile“ se desfășurau în cerc: se ridicau în nemărginirea cerească, ca niște altare semețe, cari așteptau foc și tămie. Așteptau oare pe cine-va?

Dar ori-cit ar fi fost de puternice întipăririle lumii încunjurate asupra sufletului lui Isus, păleau cu toatele în fața adevărului suveran, negrăit, din lumea-i interioară. Acest adevăr se deschidea în adîncu-l ca o floare luminoasă care-ar pluti pe o apă întunecată. Părea că o lumină tot mai mare se făcea în iel cînd iera singur și cînd sta adîncit. Atunci oamenii și lucrurile, de pe-aproape sau de departe, îi apăreau ca transparente-n ființa lor. Cetea gîndurile, iear sufletele le vedea. Intrevedea în amintirea-i apoi, ca printr'un văl străveziu, ființi divin de frumoase și radioase aplecate asupra-i sau adunate în adorarea unei orbitoare lumini. Vedenii minunate îi bîntueau somnul sau se puneau între iel și realitate, printr'o adevărată dedublare de conștiință. În culmea acestor extazuri, cari îl duceau din zonă în zonă, spre alte ceriuri, se simțea cîte o dată atras de-o lumină fulguitoare, apoi cufundat într'un soare incandescent. Din farmecele acestea sorbea o duioșie nespusă, o nepomenită putere. Cît se găsea atunci de împăcat cu toate ființele, cît de în armonie cu universul întreg. Care iera înseși acea lumină misterioasă, mai familiară și mai vie de cît cea-

laltă, care izvora chiar din adîncul său, ca să-l ducă în cele mai depărtate spații, ale cărei prime efluvii îl inundaseră prin ochii mamei sale, cei mari, și care acum îl unea cu toate sufletele prin nepătrunse vibrații? Nu iera oare izvorul sufletelor și al lumilor?

— Isus o numi : Părintele Ceresc.

Sentimentul acesta primordial de unire cu Dumnezeu în lumina Iubirei, ieată revelația primitivă, marea revelație a lui Isus. O voce lăuntrică îi zicea să o închidă în sine cît mai adînc, dar iea trebuia să-i lumineze întreaga vieată. Iea îi dete o certitudine neînfrîntă. Il făcu blind și neîmblinzit. Făcu din cugetarea-i o pavază de diamant, din verbu-i o spadă de lumină.

Această vieată mistică, ascunsă adînc, se împărechea de altminterea la adolescent, cu o deplină luciditate în lucrurile vieții reale. Luca ni-l înfățișează la vrîsta de doisprezece ani, „crescînd în putere, în gingășie și minte“. Conștiința religioasă fu în Isus un lucru înăscut, cu totul independent de lumea exterioară. Conștiința profetică și mesianică, nu putu să se deștepte de cît la lovitura de-afară, la privescerea timpului său, în sfîrșit, printr'o inițiere specială, și printr'o îndelungată elaborare interioară. Urme despre asta se găsesc în Evanghelii și aiurea.

Cea dintăi izbitură îi veni de la cea dintăi călătorie ce-o făcu la Ierusalim cu părinții săi, despre care călătorie vorbește Luca. Acest oraș, fala lui Israel, ajunsese centrul năzuințelor evreești. Nenorocirile lui nu făcuse de cît s'aprindă spiritele. Ai fi zis că cu cît se îngrămădeau în iel mai multe morminte, cu atît se revărsa din iel mai multă speranță. Sub Seleucizi, sub Macabei, cu Pompeiu, în sfîrșit cu Irod, Ierusalimul îndurase asedii cumplite. Singele cursese-n șiroae : legiunile romane măcelăriseră poporul pe strade : crucificări în mase murdăriseră colinele cu privesciti de iad. După atîtea grozăvii, după umilirea

ocupației romane, după decimarea sahedrinului și reducerea pontifului la starea unui sclav temător, Irod, ca o ironie, re-clădi templul mai strălucit de cit Solomon. Ierusalaim rămânea totuși cetatea sfântă. Isaia, pe care Isus îl cetea mai cu deosebire, n'o numise oare „logodnica în fața căreia prosterna-se vor popoarele toate“? Iel zice: „Zice-vor zidurilor tale: Mîntuire. Iear porților tale: Laudă. Și neamurile vor umbla în lumina ta. Și regii, la strălucirea ta răsărindă“. *Isaia, LX, 3 și 16*. Vederea Ierusalimului și a templului lui Iehova iera visul tuturor Evreilor, mai cu samă de cînd Iudeea ajunsese provincie romană. Veneau din Perea, din Galileea, din Alexandria, din Babilon. Pe cale, în pustie, sub ramuri de palmieri, lângă puțuri, lângă izvoare, se cîntau psalmi, se suspina după pridvorurile casei celui Etern, se căuta cu ochii colina Sionului.

Un sentiment straniu de apăsare trebui să copleșească sufletul lui Isus, cînd văzu în întăiu-i pelerinaj, cetatea cu formidabilele ei ziduri, așezată, ca o fortăreață mohorită, pe munte: cînd văzu amfiteatrul roman al lui Irod la porție ie, turnul Antonia dominînd templul, legionarii romani, cu lancea-n mîna, supraveghindu-l de sus. Urcă treptele templului. Admiră splendoarea porticelor de marmoră, prin cari se plimbau Fari-seii în șoptuoase costume; Străbătu curtea gentililor, curtea femeilor. Se apropie cu mulțimea Israiliților de poarta Nicanor și de balustrada cea de trei coți, în dosul căreia se vedeau preoți îmbrăcați în odăjdii, violete și purpurii, strălucind de aur și pietre scumpe, oficiînd în fața altarului, sacrificînd țapi și tauri, și stropind poporul cu singele lor, rostind o blagoslovenie. Asta nu sămăna cu templul visat de iel, nici cu ceriul inimei sale.

Cobori în cartierele populare ale cetăței de jos. Văzu cerșetori învinețiți de foame, fețe îndurerate cari păstrau răsfîrîngerea celor din urmă războaie civile, a supliciilor, a crucificărilor, leșînd din cetate pe-o poartă, se apucă să cutreere pri

văile pietroase, prin râpile lugubre, pe unde sînt carierile, scăldătorile, mormintele regilor, cari încing Ierusalimul cu un briu sepulcral. Văzu nebuni ieșind de prin peșteri și blăstămînd pe vii și pe morți. Coborîndu-se pe-o scară largă la fîntîna Siloe, adîncă par'că ar fi fost o cisternă, văzu pe marginea unei ape gălbui tîrîndu-se leproși, paralitici, nenorociți acoperiți de tot soiul de răni. O trebuință neînfrîntă îl silea să cate în adîncul ochilor lor, să le soarbă toată durerea. Unii îi cereau să-i ajute. Alții ierau sarbezi și fără nădejde. Alții, idioțiți, păreau a nu mai suferi de nimic. Cîtă vreme trebuise înse să tîcească, pentru a ajunge în asemenea stare ?

La priveliștea aceasta Isus își zise : Ce folosește templul acesta, ce folosesc acești preoți, aceste inmuri, aceste jertfe, dacă nu pot tîmădui toate aceste dureri ? Și de-o dată, ca un șt. voiu, îngroșat de lacrimi fără sfîrșit, simți coplesîndu-i inima durerile acestor suflete, ale acestei cetăți, ale acestui popor, ale omenirii întregi. Înțelese că se isprăvisc c'o fericire pe care n'o putea și altora împărtăși. Aceste priviri, privirile aceste desnădăjduite nu trebueau să mai ieasă din mintea sa. Intunecată logodnică, Suferința omenească, mergea alături de iel și-i zicea : Nu te voiu părăsi.

Plecă, cuprins de întristare și de durere nemărginită. Și pe cînd se urca pe culmile luminoase ale Galileei, acest strigăt adînc ieși din inima sa : — Părinte ceresc... Voesc să cunosc. Voesc să tîmăduesc. Să salvez.

Esenienii — Ioan Botezătorul — Ispita

Ceea ce voea să cunoască, Isus nu putea să afile de cit de la Esenieni.

Evangeliiile păstrează o tăcere absolută asupra faptelor și gesturilor lui Isus înainte de întâlnirea sa cu Ioan Botezătorul, prin care, după iele, intră cum am zice în rolul său. Numai de cit după asta, apare în Galileea cu o învățătură bine statornicită, cu încredințarea unui profet și cu conștiința de Mesia. Ie vădit inse că acest îndrăzneț și precugetat început fu precedat de-o îndelungată dezvoltare și de-o adevărată inițiere. Nu-i mai puțin sigur că această inițiere nu putuse să aibă loc de cit la singura breaslă, care mai păstra atuncia în Israel adevăratele tradiții sau legături cu feliul de vieață al profetilor. Asta nu poate da loc la nici o îndoeală la cei cari, ridicându-se mai presus de superstiția buchei și a maniei masinale a documentului scris, cutează să descopere înlănțuirea lucrurilor cu spiritul, cu alte cuvinte cu mintea lor. Asta reesă nu numai din strinsa apropiere dintre învăătura lui Isus și cea a Esenienilor, ci chiar și din tăcerea păstrată de Hristos și de cei ai săi asupra sectei acestora. De ce iel, care atacă cu o libertate ne pomenită toate partidele religioase din timpul său, nu pomeneste nici o dată de Esenieni? De ce apostoli și Evangheliști nu vorbesc de dinșii, nici iei? Negreșit pentru-că priveau pe Esenieni ca de-ai lor, pentru că ierau legați de iei prin jurămintul Misterelor, și pentru-că secta se contopise cu a creștinilor.

Ordinul Esenienilor alcătuea, pe vremea lui Isus, cea din urmă rămășiță din acele bresle ale profetilor, organizate de Samuel. Despotizmul stăpiniilor Palestinei, gelozia unei precluni ambițioase și servile îi împinseseră la retragere și tăcere. Iei nu mai luptau ca predecesorii lor, ci se mulțameau să păstreze tradiția. Aveau două centre mai însemnate: unul în Egipt, pe marginea lacului Maoris, altul în Palestina, la Engaddi, pe marginea mării Moarte. Numele de Esenieni pe cari și l'au dat, venea de la cuvintul siriac: *Asaya*, medic, pe gre-

cește : terapeut, tămăduitor. Pentru că sigurul lor rol mărturisit față de popor i era de-a tămădui boalele fizice și morale. Iei studiau cu mare luare aminte, spune Josèphe, anumite scrieri de medicină cari tratau despre virtuțile sau proprietățile oculte ale plantelor și ale mineralelor. 1) Unii aveau darul profetiei, ca acel Menahem care prezisese că Irod va domni.. Iei slujesc cu mare pietate lui Dumnezeu, zice Philon, nu oferindu-i jertfe, ci sfintindu-și spiritul lor. Fug de orașe, îndeletnicindu-se cu artele păcei. Sclav, la iei nu există : iei cu toții sînt liberi și muncesc unii pentru alții, s'ajutorează. 2) Regulele ordinului i erau aspre. Pentru a intra în iel, trebuia un noviciat de un an. Dacă dădeai dovezi îndestulătoare de cumpătare, ierai admis la abluțiuni, fără să intri cu toate astea în raport cu căpeteniile ordinului. Trebuieai aiți doi anj de-ncercări, ca să fii primit cu totul în confrăție. Te legai „prin jurăminte cumplite“, să respecti datorile ordinului și să nu trădezi nimica din tainele lui. Numai atunci luai parte la ospăturile comune, cari se celebrau cu mare solemnitate și alcătueau cultul intim al Esenienilor. Dinșii priveau ca sacru vestmintul purtat la aceste ospete și-l desbrăcau înainte de a se pune la muncă. Aceste agape frățești, formă primitivă a Cinei orînduită de Isus, începeau și se terminau prin rugăciuni. Aici se dădea prima interpretare a cărților sfinte ale lui Moise și ale profetilor. În lămurirea textelor înse, ca și-n inițiere i erau trei înțelesuri, trei grade. Prea puțini ajungeau la gradul superior. Toate astea se aseamănă uimitor cu organizarea Pitagoricienilor.3) Dar ie sigur c'au existat aproape la feliu și la vechii

1) Josèphe, *Guerre de Juifs*, II, etc. Antiquité, XIII, 5—9, XVIII, 1—6.

2) Philon, *De la vie contemplative*.

3) *Puncte comune între Esenieni și Pitagoricieni*. Rugăciunea la răsăritul soarelui îmbrăcăminte de in. Agape frățești. Noviciatul de-un an. Cele trei grade de inițiere. Organizarea ordinului și a comunității bucuriilor administrate de curatori. Legea tăcerii. Jurămîntul mistorelor. Împărțirea învățămîntului în trei părți: 1. Știința principiilor universale sau teogonia, ceea-ce Philon numește Logica. 2. Fizica sau Cosmogonia, 3. Morala, cu alte cuvinte totul ce se referă la om, știință cărui se consacrau mai ales terapeuții.

profeți, pentru-că se găesc pretutindeni unde inițierea a existat. De adăogat că Esenienii profesau dogma esențială doctrinei orifice și pitagorice, a preexistenței sufletului, de unde-urmează și nemurirea. Sufletul, ziceau ei, coborât din eternul cel mai subtil, ie atras în corp printr'o vrajă firească și hălăduște în iel ca-ntr'o închisoare : liberat din legăturile corpului ca dintr'o îndelungată robie, zboară cu bucurie". *Josèphe, A. J. II. 8.*

La Esenieni, frații propriu ziși trăeau în comunitate de bunuri și-n celibat, în locuri retrase, lucrînd pămîntul, crescînd cite o dată copii străini. Cit despre Esenienii Insurați, iei alcătuiau un soi de ordin secundar afiliat și supus celui-alt. Tăcuți, blînzi, serioși, îi vedeai ici-colo cultivînd meseriile păcei. Tesători, lemnari, vieri sau grădinari, nici o dată armurieri sau negustori. Răspîndiți în mici grupuri în toată Palestina, în Egipt, până în muntele Horeb, își dădeau între dinșii ospitalitatea cea mai deplină. Așa, vom vedea pe Isus și pe discipolii săi călătorînd din oraș în oraș, din ținut în ținut, pururea siguri de adăpost... Esenienii, zice Josèphe, ierau de o moralitate nepilduită. Iei se sileau să-nfrîneze ori-ce patimă și ori-ce pornire de minie. Pururea binevoitori în relațiile lor, liniștiți, de cea mai mare bună credință. Cuvîntul lor avea mai multă putere de cît jurămîntul. De aceea și priveau jurămîntul în vieța obicinuită ca de prisos și sperjur. Iei îndurau cu o minunată tărie de suflet, cu zîmbetul pe buze cele mai crunte cazne, fără să violeze cel mai mic precept religios.

Indiferent la pompa exterioară a cultului din Ierusalim, respins de asprimea saduceeană, de trufiea fariseilor, de pendanțismul și stărpiciunii sinagogei, Isus fu atras spre Esenieni printr'o afinitate firească. 1) Moartea timpurie a lui Iosef, dă

1) *Puncte comune între doctrina Esenienilor și cea a lui Isus* : Iubirea aproapelui dată ca cea dintâi datorie. Oprirea de-a jura pentru a mărturisi adevărul. Disprețuirea minciunii. Smerenicia. Așezămîntul Cinei luat de la agapele frățești ale Esenienilor, cu-n înțeles nou inse, cel al jertfiei.

deplină libertate fiului Mariei, ajuns bărbat. Frații lui puteau să urmeze mai departe meșteșugul tatălui lor și să ție casa. Mama sa îl lăasă să plece în taină la Engaddi. Primit ca un frate, salutat ca un ales trebui să capete răpede asupra dascălilor săi înși-și un neînfrînt ascendent, prin facultățile sale superioare, infocata-i mărinimie și-acel *ce* dumnezeesc răspîndit asupra întregii sale ființi. Dar și iel primii de la dinșii ceea-ce numai Esenienii puteau să-l dee: tradiția esoterică a profetilor, și prin iea, propria sa orientare istorică și religioasă.—Înțelese abizul care despărțea doctrina evreească oficială de vichea înțelepciune a inițiaților, adevărata mamă a religiilor, dar pururea prigonită de Satan, cu alte cuvinte de spiritul Răului, al Egoizmului, al urei, al tăgăduirei, unit cu puterea politică absolută și cu impostura sacerdotală.—Pricepu că Geneza, sub pecetea simbolizmului, cuprindea o teogonie și o cosmogonie tot atît de depărtată de înțelesul iei literal ca și știința cea mai profundă de fabula cea mai copilărească.—Contemplă zilele lui Aelohim, sau crearea eternă prin emanarea elementelor și alcătuirea lumilor: originea sufletelor flotante, și întoarcerea lor la Dumnezeu prin existențele progresive, prin generațiile lui Adam.—Fu izbit de măreția cugetărei lui Moise, care voise să pregătească unitatea religioasă a națiilor, creind cultul Dumnezeului unic și întrupînd această idee într'un popor întreg.

I se împărtăși apoi doctrina Verbului divin, propoveduită de Krișna în India, de preoții lui Osiris în Egipt, de Orfeu și de Pitagora în Grecia, și cunoscută la profeti sub numele de *Taina Fiului Omului și a Fiului lui Dumnezeu*. După această doctrină, cea mai înaltă manifestare a lui Dumnezeu ie omul, care prin alcătuirea, prin forma sa, prin organele sale și prin inteligența sa, ieste imaginea Filnței universale, ale cărei facultăți le și are. În evoluția pămîntescă a omenirei, Dumnezeu ieste înse ca rispit, fracționat, mutilat, în mulțimea oamenilor și din nedesăvîrșirea umană. Iel suferă, se caută, luptă în iea

ie Fiul Omului. Omul desăvârșit, Omul-Tip, care ieste cugetarea cea mai adîncă a lui Dumnezeu, rămîne ascuns în abizul nemărginit al dorinței, putinței sale. Cu toate astea, în unele timpuri, cînd ie vorba să se smulgă omenirea dintr'o prăpastie, să fie strînsă la o laltă, pentru a fi împinsă mai sus, un Ales se identifică cu divinitatea, o atrage la sine prin Vigoarea, Înțelepciunea și prin Iubirea-i, și o manifestează oamenilor din nou. Atunci divinitatea, prin virtutea și suflarea Spiritului, ieste pe deplin prezentă în iel: *Fiul Omului* devine *Fiul lui Dumnezeu*, verbul său viu. În alte veacuri și la alte popoare, au mai fost fil de-ai lui Dumnezeu. Dar, de la Moise, nu se mai ridicase în Israel. Toți profeții pe-acest Mesiea îl așteptau. Proorocii ziceau chiar că de data asta iel se va numi *Fiul Femeii*, al lui Isis celesta, al luminei divine care ieste Soția lui Dumnezeu, fiind-că lumina Iubirei va străluci-n iel mai presus de cît toate, c'o lumină fulguitoare încă necunoscută pămîntului.

Aceste lucruri ascunse pe cari patriarhul Esenienilor le dezvăluia tînărului Galileean, pe țărmurile pustii ale mării Moarte, în săhăstria din Engaddi, acestuia i se păreau tot o dată minunate și cunoscute. Cu o emoție nepomenită asculta iel pe capul ordinului spunîndu-i și comentîndu-i aceste cuvînte cari se cetesc și a-zi în cartea lui Enoch: „Dintr'un început Fiul Omului iera-n mister. Prea-Înaltul îl păstra lîngă puterea sa și-l *manifesta aleșilor săi*... Dar regii se vor cutremura și-și vor pleca fața lor la pămînt, și-i va cuprinde spaima, cînd vor vedea pe *fiul femeii* în tronul slavei sale șezînd... Toate puterile ceriului, toți sfinții din înălțime și puterea lui Dumnezeu. Alesul chiema-va atunci. Atunci Heruvimii, Serafimii, Ofanmii, toți îngerii *tăriei*, cari slujesc pe pămînt și mai pre sus de ape, vor înălța atunci glasul lor. 1)

1) Cartea lui Enoch.— Cap. XLVIII și LXI. Acest pasaj dovedește că doctrina Verbului și a Trinității care se află în Evanghelia lui Ioan există în Israel cu mlt înaintea lui Isus, și izvoră din adîncul Profetizmului esoteric. În cartea lui Enoch *Domnul Spiritelor* reprezintă pe Tatăl, *Aleoul*, Fiul, și *cealaltă tărie*, pe Sfîntul Duh

La aceste revelații, cuvintele profetilor, cetite și meditate de sute de ori, în ochii Nazareneanului scinteau cu noi, adînc și înfiorătoare lucruri, ca niște trăsnete-n beznă. Care iera să fie oare acel Ales și cînd iera să vie în Israel?

Isus petrecu un șir de ani la Esenieni. Se supuse disciplinei lor, studie tainele naturei di-mpreună cu iei și se îndeletnici cu terapeutica, cu tămăduirea ocultă. Iși înfrînă cu desăvîrșire simțurile, ca să-și dezvolte spiritul. Nu trecea nici o zi ca să nu mediteze la destinele omenirei și ca să nu se cerceteze pe sine. Fu o noapte memorabilă pentru ordinul Esenienilor și pentru noul lor adept, noaptea în care acesta primi, în cea mai adîncă taină, inițierea superioară, de al patrulea grad, care nu se acorda de cît în cazul unei misiuni profetice, dorită de frate și confirmată de cei Bătrîni... Se întruneau într'o peșteră, săpată în munte ca o sală încăpătoare, care avea un altar și niște lalți de piatră. Căpetenia ordinului iera de față cu ciți-va Bătrîni. Une-ori două sau trei Eseniene, profetese inițiate, ierau admise și iele la ceremonia misterioasă. Cu torțe și cu ramuri de palmier, acestea salutau pe noul inițiat, învestmîntat în alb, îl salutau ca pe „Soțul și Regele“ presimțit și pe care-l vedeau poate pentru ultima oară. După aceea, căpetenia ordinului, de obicei un bătrîn centenar, (Josèphe zice că Esenienii trăiau foarte mult), îi prezinta *potirul de aur*, simbol al inițierii supreme, care cuprindea *vinul din viea Domnului*, simbol al inspirărei divine. Unii ziceau că Moise băuse din iel, di-mpreună cu cei șapte-zeci. Alții îl urcau până la Abraham, care primi de la Melhisedec aceea-și inițiere, sub forma de pîne și vin. 1) Nici o dată Bătrînul nu prezenta cupa de cit unui om în care recunoștea neîndoios semnele unei misiuni profetice. Această misiune înse, nimeni nu î-o putea aceluia tălmăci: trebuia să și-o găsească iel singur. Pentru-că

1) Geneza, XIV, 18.

asta iera legea inițiaților : nimic din afară, totul din lăuntru. Și de-acum iera liber, stăpin de acțiunile sale, emancipat de ordin, fără atîrnare de iel, însu-și iel hierofante, la voea suflărei Spiritului, care putea să-l arunce-n prăpastie sau să-l ducă pe culmi, peste zona zbuciumărilor și a rătăcirilor minții...

După inmurile, rugăciunile, cuvintele sacramentale ale celui Bătrîn, cînd Nazareneanul puse mîna pe cupă, o rază palidă din alba zilei, lunecînd printr'o crăpătură a muntelui, se revărsă tremurînd asupra torțelor și asupra albelor lungi vestminte ale tinerelor Eseniene. Astea se înfiorară cînd aceea-și rază căzu asupra palidului Galileean. Căci o mare întristare se ivi pe frumoasa lui față. Privirea lui pierdută iera oare îndreptată la bolnavii din Siloe, și în adîncul acestei dureri pururea nelipsită, simțită, își întrevedea oare de pe acum calea ?

În vremea aceea, Ioan Botezătorul predica la Iordan. Nu iera un Esenian, ci un profet popular din puternicul neam al lui Iuda. Dus în pustie de o crîncenă pietate, dusese viața cea mai aspră acolea, în rugăciuni, posturi și chinuri. Pe pielea goală, pîrlită de soare, purta ca un feliu de briu, din păr de capră țesut, drept semn al pocăinței ce voea să-și impue și lui și poporului său. Căci iel simțea adînc desnădăjduirea lui Israel, a cărui liberare o aștepta. După Ideea judaică iel își inchipuea că Mesiea avea să vie în curînd ca un răzbunător și judecător. Că, nou Macabeu, avea să răscoale poporul, s'alunge pe Roman, să pedepsească pe toți vinovații, după care să între triumfal în Ierusalim, și să restabilească, în pace și în dreptate, regatul lui Israel, mai presus de toate popoarele. Ioan vestea mulțimilor venirea apropiată a acestui Mesiea, adăogînd că trebueau să se pregătească prin pocăința inimii pentru această venire. Luînd de la Esenieni obiceiul abluțiunilor și transformîndu-l în feliu său, iel imagină botezul Iordanului ca un simbol vădit, ca o îndeplinire publică a purificărei interioare pe care-o cerea. Această ceremonie nouă, a-

ceastă predică aprinsă în fața unor mari gloate, în cuprinsul rustiei, în fața apelor sacre ale Iordanului, între munții severi ai Iudeei și ai Preei, impresiona imaginațiile, atrăgea gloatele. Iea amintea zilele glorioase ale vechilor profeti. Dădea poporului ceea-ce nu găsea la templu : zguduirea interioară și, după înfiorarea pocăinței, o speranță nedeslușită și uimitoare. Alerga lumea din toate colțurile Palestinei și mai de pe departe chiar, ca să asculte pe sfântul pustiei care vestea pe Mesia. Noroadele atrase de glasul său, stăteau cu săptămânile tăbăruite acolo, ca să-l asculte în fie-care zi, ne voind să mai plece, așteptând ivirea lui Mesia. Mulți nu cereau decât să pue mâna pe arme, sub comanda lui, ca să reînceapă războiul sfânt. Irod-Antipas și preoții din Ierusalim începeau să se neliniștească de această mișcare populară. De alt-felie semnele vremii erau serioase. Tiberiu, în vîrstă de șaptezeci și patru de ani, își isprăvea bătrînețile în desfrîurile Capreei. Pontiu-Pilat îndoea violența împotriva Evreilor. În Egipt, preoții anunțaseră că fenixul va renaște din cenușa sa. 1)

Isus, care simțea crescînd în sine-a vocația profetică, dar care încă își căuta calea, merse și iel în pustiea Iordanului, cu cîți-va frați Esenieni cari îl și urmau ca pe un dascăl. Dînsul voi să vadă pe Botezător, să-l audă și să se supue botezului public. Dorea să între în scenă printr'un act de umilință și de respect față de profet, care cuteza să ridice glasul împotriva puternicilor zilei, și să trezască din somnu-i sufletul lui Israel. Văzu pe necioplitul pustnic, păros și pletos, cu capul său de leu vizionar, în picioare într'un amvon de lemn, sub un cort rustic, acoperit de ramuri și piei de capră. În jurul lui, printre piperniciți arbuști ai pustiei, o mulțime nemărginită, o-ntreagă tabără : vameși, ostași de-ai lui Irod, Samariteni, leviți din Ierusalim, Idumeeni cu turmele lor de oi, chiar Arabi, opriti

1) Tacit, *Anale*, VI, 28, 31.

acolo, cu cămilele, cu corturile și cu caravanele lor, de „glasul care răsuna în pustiu“. Și acest glas tunător duruea asupra mulțimilor. Iel zicea : „Indreptați-vă, pregătiți căile Domnului, destupați cărările lui“. Pe Farisei și pe Saducei îi numea „neam de năpirci“. Și adăoga că toporul și iera la rădăcina copacilor. Despre Mesiea zicea : „Ieu nu vă botez de cit cu apă, dar iel are să vă boteze cu foc“. Pe la asfințitul soarelui, Isus văzu pe urmă aceste mulțimi grămădindu-se spre o căldărușă, pe malul Iordanului, și mercenari de-ai lui Irod, briganzi, încovoindu-și spinările aspre sub apa pe care o vărsa Botezătorul asupra lor. S'apropie și Isus. Ioan nu-l cunoștea, nu știea nimic despre iel, dar recunoscă pe Esenian după mantia lui de in. Il văzu, pierdut în mulțime, coborîndu-se în apă până la brîu și inclinîndu-se cu umilnă ca să primească aghiezmuirea. Cînd neofitul ridică capul, privirea infiorătoare a aprigului predicator și privirea galileeanului se întîlniră. Omul pustiei tresări sub această rază de blîndeță neasemănată, și aceste cuvinte îi scăpară fără de voe : — Fi-vei tu oare Mesiea ? — Tainicul Esenian nu răspunse, ci inclinîndu-și capul său gînditor și încrucișîndu-și minile sale pe piept, ceru Botezătorului să-l blagoslovească. Ioan știea că tăcerea iera legea Esenienilor novici. Intinse cu solemnitate ambele-i mini, după care Nazareneanul dispăru cu tovarășii săi în stufiș.

Botezătorul îl văzu plecînd, cu un amestec de îndoală, de tainică bucurie și de melancolie adîncă. Ce însemna știința sa și speranța-i profetică, față de lumina pe care o văzuse în ochii Necunoscutului, lumină care părea a-i învălui întreaga ființă ? Ah, dacă tinărul și frumosul Galileean ar fi fost Mesiea, și-ar fi văzut atunci bucuria zilelor sale. Rolul său înse iera sfîrșit, glasul său trebuia de-acuma să tacă. Din ziua aceea, se apucă să predice c'o voce încă și mai adîncă și mai mișcată, pe această temă melancolică : „Dînsul trebuiește să crească iar leu să scad“. Incepu să simtă oboseala și tristețea bătrînilor lei, cari, sîtul de muget, se culcă în tăcere, așteptînd moartea...

„Fi-va iel Mesiea“? — Intrebarea Botezătorului răsuna și în sufletul lui Isus. De cînd i se deșteptase conștiința, găsise în sine pe Dumnezeu, și în frumuseța radioasă a vedeniilor sale, certitudinea împărăției cerești. Suferința omenească, apoi, aruncase în inima sa cumplitul strigăt al durerilor sale. Intellecții Esonieni îi descoperiseră taina religiilor, știința misterelelor. Îi arătaseră neputința, slăbiciunea spirituală a omenirii, așteptarea unui mîntuitor. Cum să găsească înse puterea de a smulge din abiz omenirea? Ieată că apelul direct al lui Ioan Botezătorul cădea în tăcerea meditărei sale ca fulgerul d'n Sinai. — Fi-va iel Mesiea?

Isus nu putea răspunde la asemenea întrebare de cit adîncindu-se până-n fundul ființei sale. De-aici acea retragere, acel post de patruzeci de zile, pe cari le rezumează Mateiu sub forma unei legende simbolice. *Ispita* reprezintă în realitate în vleața lui Isus, acea mare criză și acea viziune suverană a adevărului, prin care trebuie să treacă neapărat toți profeții, toți inițiatorii religioși înainte de a-și începe opera lor.

Deasupra lui Engaddi, unde Esonienii cultivau susan și vie, o cărare ripoasă ducea la o peșteră care se deschidea în părțile muntelui. În iea se intra printre două coloane doriene cioplite-n stinca brută, asemănătoare cu cele de la Adăpostul Apostolilor, din valea Iosafatului. Aici, rămîneau suspendat deasupra abizului ne-nclinat, ca-ntr'un cuib vulturesc. În fundul unei guri de vale dădeai cu ochii de vii și de locuinți omenești. Mai departe, marea Moartă, nemișcată și cenușie, și munții dezolați din Moab. Esonienii făuriseră această retragere pentru acei dintre iei cari voeau să se supue la proba singurătății. Găsi ai aici mai multe suluri din profeți, arome întăritoare, smochine uscate și-un izvorăș de apă, singura hrană a pustnicului așezat pe gîndire. Isus se retrase aici... Revăzu mai întîi în spiritul său trecutul omenirii, întreg. Cîntări gravitatea vremii aflătoare. Roma apăsa greu. O dată cu iea, ceea-ce magli per-

sani numiseră domnia lui Ahriman, iar profeții, domnia lui Satan, semnul Fiarei, apoteoza Răului, apăsa de asemenea greu. Negurile copleșeau omenirea, sufletul pămîntesc.— Poporul lui Israel primise de la Moise misiunea regală și sacerdotală să reprezinte bărbăteasca religie a Tatălui, a Spiritului pur, s'o propoveduească celorlalte nații și s'o facă să izbîndească. Regii și preoții săi îndepliniseră oare asemenea misiune? Profeții, singurii cari aveau conștiință de asta, răspundeau într'un glas: Nu. Israel trăgea de moarte sub apăsarea Romei. Trebuea să încerce oare, pentru a suta oară, o răscurare, cum o mai visau Fariseii, o restaurare a regalității temporale a lui Israel, prin putere? Trebuea să se declare oare fiul lui David și să strige cu Isaia: „Călca-voiu popoarele în minia mea, și le voiu îmbăta în furia mea, și voiu răsturna puterea lor la pămînt“? Trebuea să fie oare un nou Macabeu și să se facă rege-pontif? Isus putea să încerce. Văzuse mulțimile gata să se răscoale la glasul lui Ioan-Botezătorul, și puterea pe care o simțea în sine iera și mai mare.—Dar violența putea oare birui violența? Șpada putea să pue oare capăt domniei spadei? Nu iera să dea oare alți slujitori puterilor întunericului cari-și pindeau pra-da în întuneric?

Nu trebuea oare mai curînd să facă priceput tuturor acel adevăr care până atunci fusese privilegiul cîtor-va sanctuare și a unor rari inițiați, să-i deschidă inimile până ce va pătrunde în minți prin revelarea interioară și prin știință? Cu alte cuvinte, să predice celor săraci cu duhul împărăția ceriurilor, să pue în locul Legei domnia Milostivirei, să transforme omenirea de la rădăcină sau de la bază, regenerînd sufletele?

A cui avea să fie înse izbînda? A lui Satan sau a lui Dumnezeu? A spiritului răului, care domnește cu puterile formidabile ale pămîntului, sau a spiritului divin, care domnește în legiunile nevăzute cerești și care doarme în inima omului ca scîntea în cremene? Ce soartă avea să aibă profetul

care ar fi cutezat să sfășie vâlul templului pentru a arăta goliciunea sanctuarului, care ar fi cutezat să infrunte și pe Irod și pe Cezar ?

Cu toate astea trebuia. Vocea lăuntrică nu-i zicea ca lui Isaia : „Apucă-mi o mare bucoavnă și scrie în iea cu o pană bărbată“. Vocea celui Etern îi striga : „Ridică-te și vorbește“. Trebuia să găsească cuvîntul viu, credința care strămută munții, puterea care sfarmă cetățile.

Isus se puse să se roage cu rivnă. Atunci o neliniște, o tulburare crescîndă îl copleșiră. Simți că pierde minunata fericire de care se împărtășise și că se afundă într'o prăpastie neguroasă. Un nour negru l-învăluî. Acest nour iera plin de tot solul de umbre. Vedea în iel înfătoșarea fraților săi, a dascălilor săi esenieni, a mamei sale. Umbrele îi ziceau, una după alta : — „Nesocotit, care voește ce nu se poate. Nu știi ce te așteaptă. Renunță“. Nebiruită, vocea lăuntrică răspundea : „Trebuie“. Luptă așa un cîrd de zile și nopți, cînd în picioare, cînd în genunchi, cînd prosternat la pămînt. Și prăpastia în care se cobora se făcea încă și mai adîncă, și mai nestrăbătut norul în jurul lui. Simțea că se apropie de ce-va înfiorător și nepomenit.

În sfîrșit intră în faza de extaz lucid, obicinuită lui, în care se deșteaptă partea adîncă a conștiinței, intră în comunicare cu spiritul viu al lucrurilor, și proiectează, răsfrînge asupra pinzei diafane a visului imaginile trecutului și ale viitorului. Lumea exterioară dispăre, ochii se-nchid. Vizionarul contemplă Adevărul sub lumina care-i inundă ființa și face din inteligența sa un focar.

Tunetul bubue. Muntele se cutremură până în adîncime. Un vîrtej, purces din adîncul văzduhurilor duce pe Vizionar pe culmea templului din Ierusalim. Acoperșuri și minarete scîntează-n lumină, ca o pădure de aur și de argint. Imnuri se-naltă din Sfînta Sfîntelor. Valuri de tîmie se urcă din toate altarele

și vin în rotoace la picioarele lui Isus. Poporul în haîne de rătăitoare umplea porticele. Mindreță de femei cîntau pentru iel innuri de iubire aprinsă. Trîmbițele sunau și mii și mii de glasuri strigau: — Slavă lui Mesiea, regele lui Israel. — Tu vei fi acest rege, dacă te vei închina mie, zice un glas din adînc. — Cine iești tu, zice Isus.

Din nou îl luă vîntul și-l duse prin spațiu pe-un vîrf de munte. La picioarele sale, împărățiile pămîntului se întindeau d'aurite. — Ieu sînt regele spiritelor și stăpînitorul pămîntului, zice glasul cel din adînc. — Știu cine iești, zise Isus: nenumărate sînt formele tale, iar numele tău ie Satan. Arată-te sub forma ta pămîntească. — Se arată figura unui monarh coronat, tronînd pe un nour. O aureolă spălăcită, gălbue, îi încingea fruntea imperială. Figura întunecată se contura pe un nimb sîngerat, fața îi iera palidă, iar privirea ca tăișul unei securi. Iel zice: — Ieu sînt Cezar. Inclină-te numai, și-ți voi da toate aceste împărății. Isus îi zice: — În lături, ispititorule. Scris ieste: „Nu te vei închina de cît celui Etern, Dumnezeuul tău“. Vedenia pe dată pieri.

Găsindu-se singur în peștera din Engaddi, Isus zise: — Prin ce semn vo'iu birui puterile pămîntești? — Prin semnul Fiului Omului, zise un glas din înalt. — Arată-mi semnul acesta, zise Isus.

O constelație strălucitoare se ivi atuncea la orizont. Avea patru stele în formă de cruce. Galileeanul recunoscui semnul vechilor inițieri, obicinuit în Egipt și păstrat de Esenieni. În tinerețele lumii, fiii lui Iafet îl adoraseră ca un semn de foc pămîntesc și ceresc, semnul Vieței cu toate bucuriile iei, al Iubirei, cu toate minunățiile iei. Mai tîrziu, inițiații egipteni văzură în consfelația asta simbolul marelui mister, Trinitatea dominată de Unitate, imaginea jertfirei Ființei duiioase care se nimicește pe sine pentru a se arăta lumilor. Simbol al vieței, al morței și tot o dată și-al învierii, iel acoperea hipogee, mor-

minte, temple nenumărate. — Crucea splendidă crește și se apropie, ca atrasă de inima Vizionarului. Cele patru stele viețuitoare s'aprend în sori de putere și slavă. — „Ieată semnul magic al Vieței și-al Nemurirei, zice vocea cerească. Oamenii l'au avut odinioară și l'au pierdut. Vrei să li-l dai? — Vreu, răspunse Isus. — Atunci privește, uite destinul tău“.

De-o dată cele patru stele se stinseră. Se făcu noapte. Un bubuit subteran cutremură munții, și, din adîncul mării Moarte, ieși un munte întunecat cu o cruce neagră pe iel. Un om care trăgea să moară iera bătut în cue pe iea. O gloată îndrăcită acoperea muntele și urla c'o batjocură infernală : — Dacă tu lești Mesiea, mîntuește-te.. Vizionarul deschise ochii mari, apoi se trase înapoi, riurînd de-o rece sudoare : omul de pe cruce iera chiar iel.. Înțelesese. Pentru a învinge, trebuia să se identifice cu acest dublu îngrozitor, evocat de iel însuși și așezat înaintea-i ca o sinistră interogare. Suspendat în nedumerirea-i ca în golul spațiilor nemărginite, Isus simțea și chinurile celui crucificat, și batjocura plebei și tăcerea adîncă a ceriului. — Poți s'o iei și poți s'o înlături, zise vocea cea îngerească. Vedenia se clătina și crucea-fantomă prindea a păli cu cel chinuit, cînd de-o dată Isus revăzu lingă iel bolnavii de la puțurile Siloe, și-n urma lor un întreg popor de suflete deznădăjduite cari murmurau cu minile împreunate : „Fără tine, sintem pierduți. Mîntuește-ne, tu care știi să iubești“. Atunci Galileeanul se îndreptă cu încetul, și, deschizînd brațele sale pline de dragoste, strigă : „Crucea o vreu, și lumea să fie salvată“. Pe dată Isus simți o mare sfășiere în toate mădulările săle și scoase un strigăt cumplit... Intr'acestea, muntel cel negru se cufundă, cu cruce cu tot. O lumină suavă, dulce, o fericire divină, învăluiră pe Vizionar, și-n înălțimile azurului, o voce izbînditoare străbătu nemărginirea, zicînd : — „Nu mai stăpînește Satan. Moarte-i înfrîntă : Slavă Fiului Omului, Slavă Fiului lui Dumnezeu“.

Cînd Isus se trezi din această vedenie, nimic nu se schimbase în jurul său : soarele răsărit polea pămîntul peșterii din Engaddi, o rouă caldicioasă, ca lacrimile unei iubiri îngerești murea picioarele sale îndurerate, iar de pe marea Moartă o ceață plutitoare se ridica. Iel nu mai iera înse acelaș. Un eveniment hotărîtor se petrecuse în abizul nestrăbătut al conștiinței sale. Enigma vieții sale o dezlegase, cîștigase pacea și marea certitudine intrase în iel. Din zdrobirea ființei sale pămînteste, pe care o călcăse-n picioare și-o aruncăse-n prăpastie, izvorise o conștiință nouă și radioasă : — Știea că devenise Mesia printr'un act irevocabil al voinței sale.

Nu trecu mult și se coborî în satul Esenienilor. Află că Ioan Botezătorul fusese prins de cătră Antipas și internat în fortăreța din Makeru. Departe de a se speria de asemenea prevestire, dînsul văzu în îea un semn că venise timpul să se pue-n mișcare și dînsul, la rîndul său. Anunță dar pe Esenieni că mergea să propoveduească în Galileea „Evanghelia împărăției ceriurilor“. Ceea-ce însemna să pue marile Mistere la îndămina celor săraci cu duhul, să le tîlmăcească învățătura inițiaților. Asemenea îndrăzneală nu se mai văzuse de pe vremea cînd Sakia-Muni, cel din urmă Buda, mișcat de-o milă nemărginită, propovăduise pe țărmii Gangelui. Aceea-și compălimire sublimă pentru omenire însuflețea pe Isus. Pe lîngă asta iel mai adăoga o lumină interioară, o putere de iubire, o măreață credință și o putere de acțiune, pe cari nu le putea desfășura de cît iel. Din adîncul morții pe care o încercase și o gustase mai dînainte, dînsul aducea fraților săi speranța și vieața.

Vieța publică a lui Isus

Învățătura populară și învățătura esoterică

Minunile — Apostolii, Femeile

Până aici am căutat să deslușesc prin propria-i lumină partea din vieța lui Isus pe care Evangheliile au lăsat-o în umbră sau au învăluit-o în vălul legendei. Am spus prin ce inițiere, prin ce dezvoltare de suflet și de gândire marele Nazarenean a ajuns la conștiința mesianică. Intr'un cuvânt, am căutat să fac geneza interioară a lui Hristos. Această geneză o dată cunoscută, restul sarcinei mele ie mai ușor. Vieța publică a lui Isus a fost povestită de Evangheliile. În povestirea Evangheliilor sînt deosebiri, conțraziceri, cîrpeli. Legenda, care acopere sau exagerează unele taine, se ivește ici-colo. Dar din total se ivește o așa unitate de cugetare și de acțiune, un caracter atît de puternic și de original, în cit firește ne simțim în fața realității, a vieții. Nu se pot reface asemenea neimitabile povestiri, cari, în simplitatea lor copilărească și-n frumusețea lor simbolică, spun mai mult de cit toate amplificările. Ceea-ce avem acum de făcut, ie să lămurim rolul lui Isus prin tradițiile și adevărurile esoterice, să arătăm înțelesul și însemnătatea transcendentă a dublei sale învățături.

Ce mare veste aducea Esenianul de-acum vestit, care se întorcea de pe țarmurile mării Moarte în patria lui galileeană, ca să predice-n iea Evangheliia Împărăției Cerești? Prin ce avea să schimbe iel fața lumii? Cugetarea profetilor se desăvîrșise, atinsese culmea în iel. Tare de întreg darul ființei sale, venea să împărtășească cu oamenii această împărăție a cerului pe care o cucerise în meditările și în luptele lui, în durerile sale nemărginite și în bucurile sale nespuse. Sfășiasc vălul pe care vechea religie a lui Moise il aruncase asupra lumii de-

apoi. Iel zicea : „Credeti, iubiti, lucrați, și speranța să fie sufletul faptelor voastre. Dincolo de pământul acesta ieste o lume a sufletelor, o viață mai desăvârșită. Ieu o cunosc, de-acolo vin, și vă voi duce acolo. Dar nu-i destul s'o nădăjduiți. Ca să ajungeți acolo, trebuie să începeți prin a o înfăptui pe pământul acesta, mai întâi de toate în voi și apoi în omenirea întreagă. Prin ce ? Prin Iubire, prin Milostivire activă“.

Și așa tinărul profet ajunge în Galileea. Nu spune că iera Mesia, dar discută în Sinagogi asupra legii și asupra profetiilor. Predică pe malul lacului din Genazaret, în lotcile pescarilor, lângă fântini, în dumbrăvile cari abundau pe atunci între Capernaum, Betseda și Korazim. Tămăduie bolnavi, prin punerea minilor, printr'o privire, printr'o poruncă, adesea numai prin înfătoșare. Gloate-ntregi îl urmau, o mulțime de discipoli se și alipiseră de iel. Pe aceștia îi alegea din popor, podari, pescari. Căci iel voea naturi nemlădioase, virgine, infocate și credincioase, și le cucerea dintr'o dată. În alegerea lui iera călăuzit de acel dar de a doua vedere care, în toate timpurile, a fost caracteristica oamenilor de acțiune, dar mai cu samă a inițiatorilor religioși. O privire îi iera de-ajuns ca să pătrundă un suflet. N'avea trebuință de altă încercare. Și, când zicea : Urmează-mă, — iera urmat. Cu-n gest, chiema la sine pe sfioși, pe nehotărîți, și le zicea : „Veniți la mine, voi cei împovorați, că vă voi ușura. Jugul meu nu ie greu și povara ușoară“. *Mateiu XI, 28—30.* Zicea cele mai tainice cugetări ale oamenilor, cari, tulburați, zăpăciți, recunoșteau pe învățător. Une-ori în necredulitate sau indoeală, prețuia integritatea. Natanael, zicînd : „Ce bun poate să ieasă din Nazaret“ ? Isus răspunse : „Ieată cu adevărat un Israelitean întru care prefăcătorie nu ieste“. *Ioan, I, 46, 47.* De la ucenicii săi nu cerea nici jurămint, nici profesie de credință, ci numai să fie iubit, să creadă în iel. Iel puse în practică comunitatea de bunuri, nu ca o regulă absolută, ci ca principiu de frăție între ai săi.

Iei începu ast-feliu a realiza în micul său grup împărăția ceriului pe care voea s'o întemeze pe pământ. Predica de pe munte ne dă o imagine a acestei împărății alcătuită acum în gemene, di-mpreună cu-n rezumat al învățătorei populare a lui Isus. Învățătorul stă pe vârful colinei. Viitorii inițiați stau adunați la picioarele sale. Mai jos, poporul grămădit culege cu lăcomie cuvintele cari îi cad din gură. Ce anunță oare noul doctor ? Postul ? Canonirea ? Pocăirile publice ? Nu. Dînsul zice : „Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor ieste împărăția ceriurilor. Fericiți cei ce plîng, că aceia se vor mîngîia“. După aceea desfășură, într'o ordine ascendentă, cele patru virtuți dureroase : puterea minurată a umilinței, întristarea pentru alții, bunătatea lăuntrică a inimei, foamea și setea de dreptate, după care vin, strălucite, virtuțile active, izbinditoare : milostivirea, curăția inimei, bunătatea stărnitoare, în sfîrșit jertfirea pentru dreptate. „Fericiți cei cu inima curată, că aceia vor vedea pe Dumnezeu“. Ca sunetul unui clopot de aur, acest cuvînt întredeschide în ochii ascultătorilor ceriul, care se înstelează de-asupra capului învățătorului. Aceștia nu văd acolo umilele virtuți, ca niște femei istovite, săcătuite, în mantii sure de penitente, ci prefăcute în norociri, în fecioare de lumină, întunecînd prin strălucirea lor splendoarea crinilor și slava lui Solomon. Din adierea ramurilor lor de palmier, fele răspîndesc asupra acestor inimi însetate mireazma împărăției cerești.

De minune ie că această împărăție nu se desfășoară în despărțările ceriului, ci în lăuntruul celor cari stau să asculte. Aceștia schimbă între dînși priviri uimite. Dintr'o dată acești săraci cu duhul ajunseseră atît de bogați. Mai puternic de cît Moise, vrăjitorul de suflete atînsese inima lor. Un izvor nesecat prînde a curge de-aici. Învățătura populară a lui Isus se cuprinde în cuvîntul acesta : împărăția ceriului leste în vol. După ce desfășură mijloacele trebuitoare pentru a căpăta a-

ceastă fericire nepomenită, lumea nu se mai miră de lucrurile neobicinuite ce i se cer : de-a ucide până și dorința răului, de-a ierta batjocurile, de-a-și iubi vrăjmașii. Atît ie de puternic șuvoiul de iubire ce se revarsă din inima învățătorului, în cît toată lumea ie rîpîtă de iel. În fața lui totul i se pare ușor. — Negrăită noutate, nepomenită îndrăzneală a acestei învățături : profetul galileean, pune viața interioară a sufletului mai pre sus de practicile exterioare : nevăzutul, mai pre sus de văzut : împărăția cerurilor, mai pre sus de bunurile pămîntești. Iel porunca a se alege între Mamona și Dumnezeu. Rezumîndu-și în fine învățatura, iel zice : „Iubește pe aproapele tău ca pe tine însu-ți, și fii desăvîrșit după cum Tatăl tău ieste desăvîrșit“. Cu chipul acesta iel lasă să se întrevadă, sub o formă populară, toată adîncimea moralei și a științei. Pentru-că suprema poruncă a inițierei ie de-a reproduce desăvîrșirea divină în desăvîrșirea sufletului. Iear taina cea mare a științei stă în lanțul similitudinilor și al corespondențelor, în lanțul care unește în cercuri tot mai mari particularul de universal, finitul și infinitul.

Dacă asta-i învățatura publică și curat morală a lui Isus, ie vădit că iel mai dădu, afară de asta, o învățatură numai ucenicilor săi, învățatură paralelă, lămuritoare a celei dintăi, care arăta substratul acesteea și care pătrundea până-n adîncul adevărurilor spirituale, scoase din tradiția esoterică a Esenienilor și din propria-i experiență. Această tradiție fiind înăbușită cu violență de cătră Biserică, încă de prin veacul al doilea, cea mai mare parte dintre teologi nu mai cunosc adevărata însemnătate a cuvintelor lui Hristos, cu înțelesul lor cîte o dată dublu și triplu, și nu mai văd în iele de cît înțelesul lor literal. Pentru cei cari au adîncit învățatura misterelor din India, din Egipt și din Grecia, cugetarea esoterică a lui Hristos înviorază înse nu numai cele mai mici cuvinte, ci chiar toate faptele vieței sale. Vădită chiar și în cei trei sinoptici evangheliști,

această cugetare străbate cu totul și se arată în Evanghelia lui Ioan. Iată o pildă, care atinge un punct fundamental al învățăturai.

Isus iera în trecere spre Ierusalim. Iel nu predica încă-n templu, ci tămădnea bolnavii și propoveduea la prieteni. Opera lui de iubire trebuia să pregătească terenul în care avea să crească sămînța cea bună. Nicodem, Fariseu instruit, auzise vorbindu-se de noul profet. Plin de curiozitate, dar nevoind să se compromită față de-ai săi, ceru Galileeanului o întrebare în taină. Isus i-o acordă. Nicodem ajunsese noaptea la locuința lui și-i zise : — „Ravi, știm că iești un învățător venit de la Dumnezeu, că nimeni nu poate face minunile pe cari le faci, dacă nu ieste cu iel Dumnezeu. — Isus îi zise : — Adevăr, adevăr grăesc ție, dacă un om nu va *naște din nou*, nu va putea vedea împărăția lui Dumnezeu. — Nicodem întrebă dacă iera cu puțință ca un om să între din nou în sinul maicei sale și să nască din nou. Isus răspunse : — Adevăr grăesc ție, dacă un om nu va naște *din spirit și din apă*, nu va putea intra în împărăția lui Dumnezeu“. Ioan, III, 2—5.

Sub această formă, vădit simbolică, Isus rezumează vechea doctrină a regenerării cunoscută din Misterele din Egipt. A renaște prin apă și prin spirit, a fi botezat cu apă și foc înseamnă două grade de inițiere, două stadii în dezvoltarea internă și spirituală a omului. Apa reprezintă aici adevărul pătruns cu mintea, cu alte cuvinte în chip abstract și general. Apa purifică sufletul și-l dezvoltă germenul spiritual.

Renașterea prin spirit sau botezul cu foc, cu focul ceresc, înseamnă asimilarea sau însușirea adevărului prin voință, ca adevărul să devie singele și vieța, sufletul tuturor acțiunilor. De unde, deplina izbîndă a spiritului asupra materiei, stăpînirea desăvîrșită a sufletului spiritualizat, asupra corpului prefăcut în uneltă supusă, stăpînire care deșteaptă facultățile adormite, deschide simțul lăuntric, cărui îi dă puterea intuitivă

a adevărului și acțiunea directă a sufletului asupra sufletului. Această stare echivalează, ie tot una cu starea cerească, numită de Isus Hristos împărăția lui Dumnezeu. Botezul prin apă sau inițierea intelectuală ie deci un început de renaștere. Botezul prin spirit iestē o deplină renaștere, o transformare a sufletului prin focul inteligenței și al voinței, și prin urmare, într'o oare-care măsură, o transformare a elementelor corpului, într'un cuvînt o regenerare totală. De-aici puterile excepționale pe cari le dă omului renașterea asta.

Ieată înțelesul pămîntesc al întreținerii cu totul teosofice dintre Nicodem și Isus. Această întreținere mai are înse un înțeles, pe care l'am putea numi în scurte cuvinte, învățătura esoterică asupra alcătuirii omului. După această învățătură, omul ie triplu: corp, suflet, spirit. Iel are o parte nemuritoare, nedivizibilă : spiritul, o parte muritoare și divizibilă : corpul, Sufletul, care leagă aceste părți, face parte din amîndouă. Organism viu, sufletul posedă un corp eterat și fluidic, asemănător cu corpul material, care, fără acest dublu invizibil, n'ar avea nici viață, nici mișcare, nici unitate. După cum omul ascultă de sugestiile, de îndemnurile spiritului sau de îndemnul corpului, după cum înclină mai cu deosebire cătră unul sau cătră altul, cătră spirit sau cătră corp, corpul fluidic se eterizază sau se masază, se învîrtoșază : se unifică sau se dezagrêghează, se descompune. Se întîmplă deci ca după moartea fizică, cea mai mare parte din oameni să mai aibă a îndura altă moarte, a sufletului, care constă în a se curăți de elementele impure ale corpului lor astral, une-ori a îndura înceata lui descompunere. Pe cînd omul cu totul regenerat, alcătuiindu-și încă de pe pămînt corpul spiritual, posedă ceriul în sine însuși și se avîntă în regiunea unde-l atrage afinitatea-i. — In esoterismul cel antic apa simbolizază materia fluidică care se transformă la nesfîrșit, după cum focul simbolizază spiritul-unul. Vorbînd despre renașterea prin apă și prin spirit, Hristos arç-u

vedere dubla transformare a ființei sale spirituale și a învelișului său fluidic, care așteaptă pe om după moarte, transformare fără de care omul nu poate intra în împărăția sufletelor glorioase și a spiritelor curate. Pentru-că „ceea-ce naște din carne, carne ieste, cu alte cuvinte înlănțuit și pieritor, iar ceea-ce naște din spirit, spirit ieste. Cu alte cuvinte liber, nemuritor. Vântul suflă încotro vrea și vuetul i-l auzi. Dar tu nu știi nici de unde vine, nici unde se duce. Tot așa-i și cu omul care naște din spirit“. *Ioan, III, 6—8.*

Așa vorbi Isus înaintea lui Nicodem, în tăcerea nopților din Ierusalim. O candelă pusă între jeii, abiea lumina nedeslușitele figuri ale celor doi întrevorbitori și colonada din oadaa înaltă. Dar ochii învățătorului galileean străluceau în obscuritate, de-o lumină misterioasă. Cum să nu crezi în suflet, privind acești ochi, cind blinzi, cind scăpărători? Doctorul fariseu, văzu prăbușindu-se știința lui scripturească, întrevăzu înse o lume nouă. Văzu raza în ochii profetului, ale cărui plete roșii cădeau pe umeri. Simți căldura puternică, care purcedea din ființa lui, atrăgându-l spre iel. Văzu ivindu-se și pierind, ca o aureolă magnetică, trei mici scînteii albe în jurul templei și frunței lui. Atunci i se păru că simte suflarea Spiritului-trecînd asupra inimii lui. — Mișcat, tăcut, Nicodem se întoarse pe-ascuns acasă, în noaptea adîncă. De trăit avea să trăească printre Farisei, dar în taina inimii sale rămînea credincios lui Isus.

Învățătura acestuia mai are înse și un alt punct capital. În doctrina materialistă, sufletul ieste o rezultată efemeră și accidentală a puterilor corpului. În doctrina spiritualistă ordinară, sufletul ieste un lucru abstract, fără legătură înțeleasă cu corpul. În doctrina esoterică — singura rațională — corpul fizic ie un produs al lucrării neîntrerupte a sufletului, care lucrează asupra lui prin organismul similar al corpului astral, după cum universul vizibil nu-i de cît un dinamizm al Spirit-

tului infinit. Iată de ce Isus dă această doctrină lui Nicodem ca explicarea minunilor pe cari le săvârșea. Această doctrină poate să servească într'adevăr de chee terapeuticej oculate, practicată de iel și de un mic număr de adepți, înainte ca și după Hristos. Medicina obicinuită combate rălele corpului lucrind asupra corpului. Adeptul sau sfintul, fiind un focar de putere spirituală sau fluidică, lucrează direct asupra sufletului bolnavului, și prin corpu-i astral, asupra corpului său fizic. In toate tămăduirile magnetice lucrul așa se petrece. Isus operează prin puterile cari există in ori-ce om, dar operează în doză mare, prin proiecții puternice, concentrate. Dă Scribilor și Fariseilor puterea sa de-a tămădui corpurile ca o dovadă a puterej sale de a ierta, sau de-a tămădui sufletul, care-i ținta sa cea mai de căpetenie. Tămăduirea fizică devine ast-feliu contra proba unei tămăduiri morale, care-i îngăduie să zică întregului om: Ie-a-ți patul tău și umblă. — Știința modernă vrea să explice fenomenul, pe care cei vechi și vrîsta de mijloc îl numeau posedare, ca o simplă turburare nervoasă. Explicare neindestulătoare. Psihologii, cari caută să pătrundă mai adinc în taina sufletului, văd aici o dedublare a conștiinței, o irupțiune a părței sale latente. Această chestie stă-n legătură cu cea a diferitelor planuri ale conștiinței omenești, care lucrează cînd asupra unuea, cînd asupra altuea din planurile acesteia, și al cărei joc mobil se studiază în diferitele stări de somnambulizm. Această chestie stă-n legătură și cu lumea supra-senzibilă. Ori-cum, ie sigur că Isus avea facultatea de-a restabili echilibrul în corpurile tulburate și de-a aduce sufletele la cea mai bună a lor conștiință. „Adevărata magie, zice Plotin, ieste iubirea cu contrarul iei, ura. Prin iubire și ură lucrează vrăjitorii, cu ajutorul farmecelor și descîntecelor lor. Iubirea, in cea mai înaltă conștiință și in cea mai înaltă putere, asta-i vrăjitorlea, magia lui Hristos.

La învățămîntul întin al lui Hristos luară parte mulțime de ucenici, dar pentru a face să dureze religia nouă, trebuia un grup de aleși activi, cari să dăvie stîlpii templului spiritual pe care Isus voea să-l înalțe în fața celui alt. De-aici așezămîntul apostolilor. Isus nu-i alege dintre Esenieni, fiind-că avea nevoie de naturi viguroase, virgine, și fiind-că voea să-și introducă religia în inima poporului. Două grupe de frați, Simon-Petru și Andrei, fiii lui Iona, pe de-o parte, Ioan și Iacob, fiii lui Zebedeu, pe de alta, cite-și patru de meserie pescari și de neam înstărit, alcătuiră mănunchiul apostolilor. La începutul carierei sale Isus se arată în casa lor, la Capernaum, pe malul lacului Genazaret, unde își aveau pescăria. Locuște și propoveduește la iei și convertește întreaga familie. Petru și Ioan iese pe primul plan și domină de sus pe cei doisprezece, ca cele două figuri mai de căpetenie.—Petru, inimă dreaptă și simplă, spirit naiv și mărginit, tot atît de gata să se lese tîrit de nădejde ca și de desnădejde, dar om de acțiune, destoinic de-a conduce pe alții prin caracteru-i energic și prin credința lui absolută.—Ioan, natură tăcută și adîncă, de-un entuziasm atît de-nfocat în cît Isus îl numea „fiul tunetului“. Pe lîngă asta, spirit intuitiv, suflet aprins, aproape totdeauna închis în sine, fire visătoare și tristă, cu izbucniri formidabile, cu furii apocaliptice, dar și cu adîncimi de duioșie pe cari ceilalți nu ierău în stare să le bănuască la iel, pe cari numai învățătorul văzutu-le-a. De alt-feliu numai iel, tăcutul, contemplativul, îi va înțelege cugetarea adîncă. Iel va fi evanghelistul iubirei și al inteligenței divine, apostolul esoteric, prin excelență .

Incredințați de cuvîntul său, convinși de faptele sale, dominați de marea-i inteligență și învăluiți de emanarea-i magnetică, apostolii urmau din tîrg în tîrg pe învățător. Predicările populare aalternau cu învățăturile dintre iei. Incetul cu incetul Isus le descoperea cugetarea. Dar păstra o tăcere adîncă asupra sa, asupra rolului, asupra viitorului său. Le spusese că

iera aproape împărăția lui Dumnezeu, că venirea lui Mesia nu va întârzia. Apostolii și murmurau între dînșii : Iel ie, și spuneau și la alții. Dar iel, cu o gravitate duioasă se numea numai „Fiul Omului“, rostire al cărei înțeles esoteric apostolii nu-l înțelegeau încă, dar care în gura lui însemna : Sol al omenirii îndurerate. Căci adăoga : „lupii au vizuina lor, dar Fiul Omului n'are unde să-și culce capul“. Apostolii nu vedeau încă pe Mesia de cît după ideea judaică populară, și în naivitatea speranței lor, înțelegeau împărăția ceriului ca o stăpînire politică, al cărei rege încoronat va fi Isus, iar iei miniștri. Combaterea acestei idei, transformarea iei în total, descoperirea adevăratului Mesia, regalitatea spiritului. Comunicarea adevărului sublim pe care iel îl numea Tatăl, a acelei puteri supreme, pe care o numea Spirit, putere superioară care unește toate sufletele cu nevăzutul. Arătarea prin cuvîntul său, prin viața și moartea sa a unui adevărat fiu al lui Dumnezeu. Intipărirea convingerei că toți oamenii ierau frați și că puteau să-l întâlnească dacă voeau. Nepărăsirea apostolilor de cît după ce deschise toată imensitatea cerească speranței lor, — ieată opera prodigioasă a lui Isus asupra acestora. Crede-vor iei au ba ? Ieată întrebarea dramei jucată între dînșii și iel. Altă dramă și mai sfășietoare, și mai grozavă se petrecea adîncul său. Vom vorbi despre iea.

În momentul acesta, un val de bucurie înecă tragica cugețare în conștiința lui Hristos. Vijeliea nu suflase încă pe lacul Tiberiadei. Iera primăvara galileeană a Evangheliei, zorile împărăției lui Dumnezeu, căsătoria mistică a inițiatului cu familia sa spirituală. Aceasta îl urmează, călătorește cu iel, după cum alaiul fecioarelor urmează pe mirele din parabolă. Gloata credincioasă se împulzește pe urmele învățătorului prea iubit, pe țărmii lacului de azur, cuprins între munții săi ca într'o cupă de aur. Merge de la răcoroasele plaiuri ale Capernaumului până la masivii de portocali din Betseda, până la

Korazimul muntos, unde tufe umbroase de palmieri domină toată marea Genazaretului. În acest cortegiu al lui Isus, femeile au o parte deosebită. Mame sau surori de-ale ucenicilor, fecioare sfoase sau păcătoase pocăite îl încunjură pretutindeni. Grijiții, credincioase, împătimate, iele răspindesc în urma pașilor săi, ca o diră de iubire, eterna lor mirează de tristeță și de speranță. Nu lor avea iel nevoie să le dovedească, că-i Mesia. Să-l vadă, iera de-ajuns pentru iele. Nespusa fericire care precedea din atmosfera lui, cu vădirea unei suferinți divine și nerostite, care clocotea în adîncul ființei sale, le încredința că iera fiul lui Dumnezeu. Isus își înăbușise de timpuriu într'însul strigătul cărnei. În timpul sălășluirei sale la Esenieni își înfrînase cerbicia simțurilor. Prin asta cucerise imperiul sufletețelor și divina putere de a ierta, această voluptate a-îngerilor. Iel zice păcătoasei care se tîra la picioarele sale într'un val al părului său risipit și al balsamului vărsat : „I se va ierta mult, pentru-că mult a iubit“. Cuvînt sublim, care cuprinde o întreagă răscumpărare sau mîntuire, pentru-că cine ieartă, și mîntuește.

Hristos ieste regeneratorul și liberatorul femeii, ori-ce-ar zice sfîntul Pavel și Părinții Bisericeii, cari, înjosind femeea la rolul de roabă a bărbatului au falsificat cugetarea învățătorului. Timpurile vedice au glorificat-o. Buda-i teme marea ispită. Hristos o înalță, dindu-i menirea iei de iubire și divinare. Femeea inițiată reprezintă sufletul în Omenire : Aisa, cum o numește Moise. Cu alte cuvinte, Puterea Intuiției, Facultatea iubitoare, vizionară. Vijelioasa Maria Magdalena, din care Isus a alungat șase diavoli, după spusele biblice, ajunge cea mai înfocată dintre discipolii săi. După sfîntul Ioan, iea fu întăia care văzu pe divinul învățător, pe Hristosul spiritual învieat din mormînt. Legenda a voit cu statornicie să vadă în femeea împătimită și credincioasă, pe cea mai mare adoratoare a lui Isus, inițiată inimei sale. Și legenda nu s'a înșelat. Căci istoria acesteea reprezintă toată regenerarea femeii voită de Hristos.

În ferma Betaniei, între Marta, Maria și Magdalena, îi plăcea lui sus să se odihnească de zbuciumul misiunii sale, să se pregătească pentru supremele încercări. Aici își revărsa iel cele mai dulci consolări, și-n suave întrețineri vorbea despre divinele taine pe care nu cuteza încă a le incredința ucenicilor săi. Une-ori, pe vremea cînd aurul apusului se decolora între ramurile maslinilor, cînd amurgul le împinzea delicata lor frunzătură, Isus devenea gînditor. Pe fața lui luminoasă, senină, cădea un văl. Se gîndea, la greutatea operei sale, la credința șovăitoare a apostolilor, la puterile vrăjmășești ale lumii. Templul, Ierusalimul, omenirea, cu fără delegile și nerecunoștințele ei, se rostogoleau asupra-i ca un munte însuflețit. Brațele sale ridicate spre ceriu fi-vor iele atit de puternice, ca să-l prefacă în pulbere, sau rămîne-va zdrobit sub enorma lui masă ?

Atunci vorbea nedeslușit de o încercare grozavă ce-l aștepta, și de sfîrșitu-i apropiat. Mișcate de solemnitatea glasului său, femeile nu cutezau să-l întrebe mai mult. Ori-care ar fi fost seninătatea neschimbată a lui Isus, iele înțelegeau că sufletul său iera ca învăluit de lințoliul unei negrăite tristeți, care-l despărțea de bucuriile pămîntești. Iele presimțeau destinul profetului, simțeau nestrămutata lui hotărîre. De ce acei întunecați nouri cari se ridicau din partea Ierusalimului ? De ce acel vînt arzător dătător de fiori și de moarte, care trecea peste inima lor ca peste colinele vestejite ale Iudeei, cu coloratura lor vinătă, cadavroasă ? Intr'o sară,... misterioasă stea, o lacrimă străluci în ochii lui Isus. Cele trei femei se înfiorară și lacrimile lor tăcute curseră și iele în liniștea Betaniei.—Iele-l plingeau pe iel. Iel plingea omenirea.

Lupta cu Fariseii — Fuga la Cezareea Schimbarea la faţă

Dură do: ani această primăvară galileeană în care, la cuvântul lui Hristos, crini strălucitori ai îngerilor păreau a se deschide în văzduhul îmbălsămat, iar aurora împărăţiei cereşti a se ridica asupra mulţimilor cari o aşteptau. De-o dată înse ceriul se-ntunecă, străbătut de fulgere sinistre, prevestite-
tearele unei catastrofe. Vijeliea izbucni asupra mlcei familii spirituale, ca una din acele furtunji cari bintue lacul Genazaret şi înghit, în furiea lor, plăpîndeale şecullţi de pescari. Dacă pe ucenici asta-i înmărmuri, Isus nu rămase de loc surprins. Iel se aştepta la una ca asta. Nu iera cu putinţă ca propoveduirea şi popularitatea-i crescîndă să nu pue-n mişcare autorităţile religioase ale Evreilor. Şi nu se putea ca între acestea şi iel, să nu se încingă o crîncenă luptă. De alt-feliu lumina nu putea să ieasă de cit din asta. Pe timpul lui Isus, Fariseii formau un corp compact de şase mîi de oameni. Numele lor *Perişin*, însemna deosebiţii, cu alte cuvinte distînşii. De-un patriotizm exaltat, cite o dată eroic, dar mărginit şi trufaş, iei reprezentau partidul restabllirei naţionale. Acest partid nu exista de cit de la Macabei. Afară de tradiţia scrisă, Fariseii admiteau şi o tradiţie orală. Credeau în Ingeri, în vieaţa vîitoare, în înviere. Dar aceste licăriri de esoterism cari le veneau din Persiea, iei le înecau în negurile unei interpretări grosolane, materiale. Ştricti păzitori ai legei, dar cu totul opuşi spiritului profetilor,

cari puneau religia în iubirea lui Dumnezeu și a oamenilor, iei făceau ca pietatea, evlaviea, să constee în riturile și practicile, în posturile și pocăințele publice. La sărbători îi vedeai străbătând ulițele, cu fața acoperită de funingine, rostind rugăciuni cu glas tare, cu o înfătoșare măhnită, împărțind cu fală pomeni. De altminteri trăind în lux, umblind cu înverșunare după slujbe înalte și după putere, iei nu ierau mai puțin șefii partidului democratic, ținând poporul în mina lor. Saduceii, din potrivă, reprezentau partidul sacerdotal și aristocratic. Aceștia se alcătueau din familii cari susțineau că sacerdoțiul îl exercitau cu drept de ereditate de pe timpul lui David încă. Conservatori în toată puterea cuvintului, iei respingeau tradiția orală, nu admiteau de cît litera legeri, tăgăduiau sufletul și vieța viitoare. Își băteau joc de practicile zgomotoase ale Fariseilor și de credințele lor extravagante. Pentru iei, religia consta numai în ceremoniile sacerdotale. Pe timpul Seleucizilor Pontificatul îl deținuseră iei, înțelegându-se cu păgînii cît se poate de bine, chiar însușindu-și din sofistica greacă și din epicureizmul cel elegant. Sub Macabei, Fariseii îi înlăturaseră de la pontificat. Dar sub Irod și Romani, iei își recuceriseră locul. Ierau niște oameni dirzi și tenaci, niște preoți cheflii cari nu aveau de cît o credință, credința în superioritatea lor, și o idee: să păstreze puterea, pe care o posedau prin tradiție.

Ce putea găsi în această religie Isus, inițiatul, moștenitorul profeților, vizionarul din Engaddi, care căuta în ordinea socială imaginea ordinei divine, în care dreptatea domnește asupra vieții, știința asupra dreptății, iubirea și înțelepciunea asupra științei, asupra dreptății, asupra vieții?—În templu, în locul științei supreme și al inițierii: Ignoranța materialistă și agnostică, jucându-se cu religia ca cu un instrument al puterii, al stăpînirii, cu alte cuvinte: șarlatania sacerdotală.—În școli și Sinagogi, în loç de pinea vieții și de roua cerească,

care să meargă la inimă, o morală interesată, acoperită cu o cucernicie formalistă, cu alte cuvinte, ipocrizia.—Departe de tot, mai pre sus de acestea, tronind într-un nimb, a totputerenicul Cezar, apoteoză a răului, zeificarea materiei. Cezar, singurul Dumnezeu al lumii de pe atunci, singurul stăpîn cu putință al Saduceilor și al Fariseilor, cu voea sau fără voea acestora. — Imprumutînd o idee, ca și profetii, de la esoterismul persan, n'avea oare dreptate Isus să numească regimul acesta, regimul lui Satan sau a lui Ahriman, cu alte cuvinte stăpînirea materiei asupra spiritului, în locul căreia dînsul voea să pue pe cea a spiritului asupra materiei? Ca toți marii reformatori iel nu se lega de oameni, cari puteau să fie foarte excelenți une-ori, ci de doctrinele și de așezămintele cari ierau tiparele societății. Trebuea ca înfruntarea să fie aruncată, războiul declarat puterilor zilei.

Lupta începu în sinagogele Galileei, pentru a urma mai departe sub porțile templului din Ierusalim, pe unde Isus obișnuia să-și petreacă mai ales timpul, predicînd și ținînd piept protivnicilor săi. În privința asta, ca și în toate cîte au avut loc în cariera sa, Isus procedează cu acel amestec de chibzueală și de-ndrăzneală, de rezervă meditativă și de acțiune vijelioasă, care îi caracteriza natura sa minunată de echilibrată. Iel nu ia ofensiva asupra adversarilor săi, ci așteaptă atacul lor, ca să răspundă la iel. Atacul nu se făcu așteptat. Pentru-că, încă de la începuturile profetului, Fariseii îl pizmueau din pricina tămăduirilor sale și a popularității ce o avea. Nu trecu mult și-l bănuiră ca pe cel mai mare vrăjmaș al lor. Și-l abordară cu acea urbanitate luătoare în ris, cu acea răutate vicleană, învăluită de o bună voință fățarnică, caracteristică lor. Ca învățați, ca oameni cu însemnată și autoritate, îi cerură să le explice legăturile lui cu vameșii și cu stricații. Și de ce ucenicii săi spicieau în ziua sabatului? Atîtea violări grave ale prescripțiilor, Isus le răspunse, cu blîndeța și

cu mărinimia sa, prin cuvinte duloase și cu suflet deschis. O luă pe tonul iubirei. Le vorbi de iubirea lui Dumnezeu, care se bucură mai mult de-un păcătos pocăit de cît de atîția și-atîția drepti. Le vorbi de parabola oii rătăcite și de copilul pierdut. Iurcați, Fariseii n'aură ce zice. Dar, înțelegîndu-se numai de cît între ei, îl incolțiră din nou, imputîndu-i că tămăduia bolnavii în ziua sabbatului. „Fățarnicilor, ripostă Isus, cu un fulger de indignare în ochi, au oare nu scoateți voi lanțul de la gîtul vitelor voastre ca să le duceți la adăpătoare în ziua sabbatului, și fica lui Abraham nu va fi liberată în asemenea zi din lanțurile Satanei“ ? Ne știind ce să răspundă, Fariseii îl învinuiră c'alungă demonii cu ajutorul lui Belzebut. Isus le răspunse cu tot atîta spirit ca și adîncime, că diavolul nu se alungă pe sine, adăogînd că păcatul împotriva Fiului Omului va fi iertat, dar nu împotriva Sfîntului Spirit, voind să zică prin asta că de injuriile adresate persoanei sale habar n'avea. Dar a tăgădui Binele și Adevărul cînd ți-i vădit, ie o perversitate intelectuală, un vîțiu suprem, un rău care nu se poate ierta. Acest cuvînt iera o declarație de războiu. Fu numit : hulitor. Iei răspunse : Fățarnici. — Talpa iadului. Iei răspunse : pui de năpîrci.—Din clipa asta lupta merse înveninîndu-se și crescînd. Isus desfășură o dialectică strînsă, săgetătoare. Cuvîntul său sfîrtica ca un biciu, pătrundea ca o țeapă. Dînsul își schimbă tactica : în loc să se apere, atăca și răspundea la învinuiri prin acuzații și mai grozave, fără nici o milă pentru vîțiu cel mai mare, fățarnicia. „De ce călcați voi legea lui Dumnezeu, din pricina tradiției voastre ? Dumnezeu poruncește : Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta. Voi scutiți de cinstirea părinților cînd argintul curge la templu. Voi nu slujiți lui Isaia de cît din buză, și sînteți niște cuvîtoși fără inimă“.

Isus nu încetă de-a se stăpîni, dar se aprindea și creștea în această luptă. Pe măsură ce iera atacat, iel se afirma tot mai mult ca Mesia. Incepu a amenința templul, a prezice toate

rălele lui Israel, zicînd că-l vor mîncă pîgîniî, că Domnul va trimete în viea-i alți lucrători. Acum Fariseii din Ierusalim se mișcară. Văzînd că nu puteau să-i închidă gura, nici să-l înfunde, își schimbară și dinșii tactica. Plănuiră să-l atragă_ntr'o cursă. Il trimeseră mai multe delegații ca să-l facă să spue o erezie, care să îngădue sanhedrinului să-l urmărească ca defăimător, în numele legii lui Moise, sau să facă să fie osîndit ca răzvrătit, de guvernul roman. De-aici întrebarea vicleană, asupra femeii adultere și asupra dinarului Cezarului. Pătrunzînd totdeauna planurile vrăjmașilor săi, Isus îi dezarma prin răspunsurile sale, ca un adînc psiholog și ca un strateg iscusit ce iera. Neputînd să-l găsească vinovat cu nimic, Fariseii căutară să-l întîmîdeze, hărțuîndu-l la fie-ce pas. Grosul populației, pus la cale de iei, și începuse a se înturna de la iel, văzînd că nu restaura împărăția lui Israel. Pretutîndeni, în cel mai mic tîrgușor, căutători piezișe, bănuitoare, iscoade puse să-l spioneze. Unii îi ziceau : — „Șterge-o de-aici, că Irod-Antipas vrea să pue să te omoare“. Iel răspundea cu mîndrie : „Spuneți vulpei aceleea : un profet nu moare afară din Ierusalim“. Cu toate astea de multe ori trebui să treacă marea Tiberiadei și să se refugieze pe coasta orientală, ca să scape cu fața curată. Nu se mai afla în siguranță în nici o parte. Intr'acestea se întîmplă moartea lui Ioan Botezătorul, căruea Antipas pusese să i se tae capul în fortăreața din Makeru. Se zice că Anibal, văzînd capul fratelui său Azdrubal, ucis de Romani, strigă : „Vád acuma soarta Cartaginei“. Isus putu să-și vadă propria-i soartă în moartea pîmîntului său. Nu se mai îndoea de iea de la vedenia din Engaddi. De alt-feliu nu-și începuse opera de cit acceptînd această soartă mai dînainte. Cu toate astea vestea adusă de ucenicii întristați ai propoveduitorului în deșert, izbi pe Isus ca o prevestire funebră. Iel strigă : „Nu l'au cunoscut și-au făcut cu iel ce-au voit. Așa va suferi și Fiul Omului de la uniea ca aceștia“.

Cei doisprezece apostoli se tulburară. Isus, în calea sa șovăea. Iel nu voea să se leze să fie prins, ci să se dea de bună voe, o dată îndeplinită opera sa, și să se săvârșească, ca un profet, la vremea aleasă de iel. Hăituit de mâi bine de-un an, obișnuit să scape de vrăjmaș prin meleaguri, de colo-colo, scirbit de popor, a cărui răceală o simțea după zilele de inflăcărare, Isus hotări să mai fugă o dată, dimpreună cu a săi. Ajuns în virful unui munte cu cei doisprezece apostoli, se întoarse, ca să mai privească o dată lacul lui prea iubit, pe țărmii căruea voise să facă să strălucească zorile împărăției cerești. Imbrățoșă cu privirea acele orașe așternute la marginea valurilor sau înșirate pe prispa munților, inecate în dunbrăvile lor de verdeată, și albe sub vălul d'aurit al amurgului. Toate acele tirguri prea scumpe, în cari sămănase cuvintul vieței și cari acuma îl părăseau. Și viitorul îl presimți. Cu o privire profetică, iel văzu această țară splendidă prefăcută-n pustie, sub mina răzbunătoare a lui Ismael, și aceste cuvinte fără minie, dar pline de amărăciune îi ieșiră din gură: „Vai ție, Capernaum. Vai ție, Korazim. Vai ție, Betseda“. După care întorcându-se către lumea păgînă, apucă cu apostolii calea care urca valea Iordanului, de la Gadara la Cezareea lui Fil'p.

Tristă și-ndelungată fu calea cetei fugare prin marile întinderi de stuf și de smîrcuri ale Iordanului de sus, sub soarele arzător al Siriei. Noaptea o petreceau sub corturile păzitorilor de bivoli, sau la Esenienii așezați în micile tirguroșoare ale acestei pierdute țări. Ucenicii, doborîți, plecau capul. Învățătorul, trist și tăcut, adîncit în gîndurile lui. Cugeta, la neputința de-a face să-i pătrundă învățătura prin propoveduire-n popor, la uneltirile cumplite ale vrăjmașilor săi. Lupta supremă s'apropiea. Ajunsese într'un impas. Cum să scape din el? Pe de altă parte cugetarea-i se îndrepta c'o grijă nemărginită asupra familiei sale spirituale, împrăștiată. Și mai cu seamă asupra celor doisprezece apostoli cari, credincioși și în-

crezătorii, își părăsiseră totul ca să-l urmeze : familie, meserie, avere, și cari cu toate astea aveau să fie sfășiați în inima lor și înșelați în marea așteptare a unui Mesiea izbînditor. Putea iel oare să-i părăsească în voea lor ? Adevărul pătrunsese oare destul în iei ? Crede-vor iei oare ori-cum în iel și în învățătura sa ? Știeau iei oare cine iera ? Dus de gindurile acestea iel îi întrebă într'o zi : „Cine-mi zic oamenii că sint ieu, Fiul Omului ? — Iear iei au zis : Unii, Ioan Botezătorul, alții Ilie, iear alții Ierimiea, sau unul din prooroci.— Zis-a lor Isus : Dar voi cine-mi ziceți că sint ? — Și răspunzînd Simon-Petru, a zis : Tu iești Hristosul, fiul lui Dumnezeu cel viu. *Mateiu, 13—16.*

În gura lui Petru și-n gîndul lui Isus, cuvîntul acesta nu însemna, după cum a voit după aceea Biserica : Tu iești singura întrupare a Ființei absolute și atotputernice, a doua făptură din Treime, ci pur și simplu : tu iești Alesul lui Israel vestit de profeți. În inițierea indică, egipteană și greacă, cuvîntul *Fiul lui Dumnezeu*, însemnează o *conștiință identificată cu adevărul dumnezeesc, o voință destoinică de-a manifesta acest adevăr*. După profeți, acest Mesiea trebuia să fie cea mai mare din aceste manifestări. Avea să fie Fiul Omului, cu alte cuvinte Alesul Omenirei pămîntești : Fiul lui Dumnezeu, cu alte cuvinte Trimesul Omenirei cerești, ca atare avînd în sine pe Tatăl-Spiritul, carele prin Omenirea cerească domnește asupra lumii.

La această afirmare a credinței apostolilor de cătră purtătorul lor de cuvînt, Isus simți o bucurie nemărginită. Așa dar îi înțeleseseră ucenicii : dînsul trăea în iei : legătura dintre ceriu și pămînt avea să se facă din nou. Isus zise lui Petru : „Iești fericit, Simoane, fiu al lui Iona, pentru-că nu carnea și singele ți-au descoperit asta, ci Tatăl meu carele ieste în ceruri“. Prin acest răspuns Isus dă lui Petru să înțeleagă, că-l privește ca inițiat ca și iel : prin vederea lăuntrică și adîncă a adevărului. Ieată adevărata, singura revelație, ieată „pieatra pe care

Hristos voea să-și zidească biserica sa și în potriva căreia porțile iadului biruință nu vor avea“. Isus nu se întemeează pe Petru de cit cită vreme ie dus de asemenea înțelegere. De îndată ce acesta devine om ca toți oamenii, temător, mărginit, învățătorul îl tratează cu totul alt-feliu. Isus vestind pe ucenici că avea să fie dat morței la Ierusalim, Petru începu să zică, că nu se poate : — Ferească Dumnezeu, Doamne, asta n'are să ți se întâmple. Dar Isus, ca și când ar fi văzut o ispită a cărnei în această mișcare de simpatie, care căuta să-i zgudue marea sa hotărîre, se întoarse repede spre apostol și zise : „Departate de mine, Satano. Sminteală îmi iești, că nu cugeți la cele ce sînt ale lui Dumnezeu, ci la cele ce sînt ale oamenilor“. *Mateiu, XVI, 23.* Iar gestul imperios al învățătorului zicea : Prin puștie, înainte.—Intimidați de vocea-i solemnă, de privirea lui aspră, apostolii plecară capul tăcuți și se puseră pe cale, pe colinele pietroase ale Gaulonitidei. Această fugă, în care Isus tira pe ucenicii săi în afară de Israel, sămăna cu o înaintare spre enigma menirii sale mesianice a cărei dezlegare o căuta.

Ajunseră la porțile Cezareei. Cetatea devenită păgînă de pe timpul lui Antioh cel Mare se-adăpostea într'o oază inverzită, la izvorul Iordanului, la poalele creștelor înzăpezite ale Hermonului. Iși avea amfiteatrul ie, strălucea de palate luxoase și de temple grecești. Isus o străbătu și ajunse până la locul unde Iordanul țîșnește, într'o undă clocotitoare și limpede, dintr'o peșteră a muntelui, după cum țîșnește vieață din adîncul sin al neștrămutatei naturi. Aici văzu un mic templu închinat lui Pan, și-n peșteră, pe țărmii fluviului în formare, o mulțime de coloane, de nimfe de marmoră și de zeități păgîne. Evreii aveau oroare de aceste semne ale unui cult idolatru. Isus le privi fără minie, cu-n zîmbet îngăduitor. Iel recunșu efigiile nedesăvirșite ale frumuseței divine, ale cărei strălucite modele le purta în sufletul său. Iel nu venise ca să blesteme păgînizmul, ci să-l preschimb. Nu venise să arunce anatema pămîn-

tului și tainicelor sale puteri, oî să arate pămîntului ceriul. Inima lui iera destul de mare, învățatura sa destul de întinsă pentru a îmbrătoșa toate popoarele și a zice tuturor culturilor : „Ridicați capul și-ncredințați-vă că cu toatele acelaș Tată aveți“. Cu toate astea unde iera, se afla la extrema limită a lui Israel, hăituit ca o fiară, strîns, înăbușit între două lumi cari-l respingeau de-o potrivă. În fața lui, lumea păgînă care nu-l înțelegea încă și unde cuvîntul său n'avea nici un răsunset, nici o putere. În urma lui, lumea evreească, poporul care își lapida profeții, își astupa urechile ca să nu-și asculte pe Mesia. Ceata Fariseilor și a Saduceilor, își pîndea prada. Ce curaj supraomenesc, ce acțiune nepomenită trebuia pentru a șulbera toate aceste stavili, pentru a pătrunde prin idolatria păgînă și nesimțirea evreească până la inima acestei omeniri suferinde, pe care o iubea din toate fibrele sale, s'o facă să-i asculte cuvîntul de înviere ? Atunci, prin o schimbare neașteptată, cugetarea i se întorcea înapoi și cobora ieară-și cursul Iordanului, fluviul sfînt al lui Israel. Zbura de la templul lui Pan la templul din Ierusalim, măsura toată depărtarea care deosebea păgînismul cel vechiu de cugetarea universală a profeților, și, urcîndu-se din nou la propriu-i izvor, ca șoimul la cuib, se cobora ieară-și de la jalea Cezareei la vedenia de la Engaddi. Și ieată că din nou, văzu ivindu-se din marea Moartă acea vedenie cumplită a crucei...— Venise oare vremea jertfei celei mari ? Ca toți oamenii, Isus avea în iel două conștiinți. Una pămîntească, îl încînta cu iluzii, zicîndu-i : Cine știe ? Poate să înlături această soartă. Alta, divină, îi repeta necurmat : Calea izbinzei trece pe poarta îndurerării. Trebuia în sfîrșit s'o aleagă ?

În toate clipele mari ale vieții sale, vedem pe Isus retrgîndu-se-n munți, să se roage. Înțeleptul vedic nu spune oare : „Rugăciunea susține ceriul și pămîntul, domină zeii“. Isus cunoștea această putere a puterilor. De obicei, iel nu admitea nici un

tovarăș în aceste retrageri, în cari se cobora în ascunsul conștiinței sale. De data asta, luă cu dînsul pe Petru și pe cei doi fii ai lui Zebedeu, Ioan și Iacob, pe-un munte înalt, ca să petreacă noaptea acolo. Legenda vrea ca muntele Tabor să fie acela. Aici se întîmplă între învățător și cei trei ucenici mai inițiați, acea scenă tainică pe cari Evangheliile o povestesc sub numele de *Schimbarea la față*. După spusa lui Mateiu, apostoli văzură apărînd în penumbra străvezie a unei nopți de Orient forma învățătorului, luminoasă, ca diafană, fața-i strălucind ca un soare, iar hainele sale devenind albe ca lumina, după care două figuri arătîndu-se în cele două părți ale lui, pe cari apostolii le luară drept cele a lui Moise și-a lui Elie. Cînd se treziră plini de înfiorare din nepomenita lor zăpăceală, care li se păru și un somn mai adînc și o veghere mai concentrată, văzură pe învățător sîngur lingă iei, atingîndu-i ca să-i trezească de-a binelea. Hristos schimbat la față, pe care-l contempla-se ră-n visul acesta nu se mai șterse din mintea lor. *Mateiu, XVII, 1—8.*

Dar chiar Isus ce văzuse, ce simțise și petrecuse în noaptea ceea, care precedă actul hotărîtor al carierei sale profetice? — O spulberare treptată a lucrurilor pămîntești sub aprinderea rugăciunii. O urcare din sferă-n sferă pe aripele extazului. Incet-încet, i se păru că intră prin conștiința-i profundă într'o existență anterioară, cu totul spirituală, divină. Departe de iei, sorii, lumile, pămînturile, vîrtejuri de întrupări dureroase. Dar, într'o atmosferă omogenă, o substanță fluidă, o lumină inteligentă. În această lumină, legiuni de ființi cerești alcătueau o boltă mișcătoare, un firmament de corpuri eterate, albe ca neaua, de unde izvorau fulgurări radioase. Pe norul lucios, pe care însu-și iel sta-n picioare, șase oameni în vestmînte sacerdotale, de statură puternică, ridicau în mîinile lor împreunate un Potir strălucitor. Cei șase Mesiea cari mai fuseseră pe pămînt. Al șaptelea iera iel. Cupa, reprezenta jertfa ce-avea

s'o îndeplinească, intrupîndu-se ca Mesia la rîndul său. Sub nor bubuea tunetul. Se deschisese o prăpastie neagră: cercul generațiilor, bezna vieții și-a morții, iadul pămîntesc. Fiii lui Dumnezeu, cu-n gest rugător, ridică cupa. Ceriul neclintit, aștepta. Isus, ca semn de învoire, ridică brațele în formă de cruce, ca și cînd ar fi voit să îmbrătoșeze lumea. Atunci, fiii lui Dumnezeu se prosternară, cu fața la pămînt. O ceață de ingeri-femei, cu aripi lungi și cu ochii plecați, duseră Potirul aprins spre holta Je lumină, senină. — *Osana*, din ceriu în ceriu răsună, melodos, negrăit de frumos... Iel Inse, fără să asculte măcar, se cufundă în beznă...

Ieată ce s'a petrecut odinioară în lumea Esențelor, în sinul Tatălui, unde se celebrează taînele Iubirei eterne și unde revoluțiile astrelor se petrec ușoare ca niște unde. Ieată ce jură să îndeplinească Isus. Ieată de ce se născuse, de ce luptase până acum. Și ieată că marele lui jurămint îl instăpînea din nou la isprăvitul operei sale, prin plenitudinea conștiinței sale revenită-n extaz.

Jurămint formidabil, înfiorător potir. Trebuea să-l bea. După îmbătarea extazului, se deșteptă în fundul beznei, pe marginea martiriului. Nu mai încăpea îndoială, se împlinise timpul. Cериul grăise, pămîntul cerea ajutor.

Atunci, întorcîndu-se înapoi, în incete popasuri, Isus coborî ieară-și valea Iordanului, și apucă calea Ierusalimului.

Cea din urmă călătorie la Ierusalim Făgăduirea Cina, Judecata, Moartea și Învierea

„Osana fiul lui David“. Acest strigăt răsuna în trecerea lui Isus, la intrarea-i pe poarta orientală a Ierusalimului, și ramurile de palmier plouau sub picioarele lui. Cei cari-l primeau cu atita înflăcărare erau partizani de-ai profetului galileean, cari alergaseră din împrejurimile și din lăuntru cetății pentru această urare. Iei salutau pe liberatorul lui Israel, care în curînd avea să fie încoronat ca rege. Cei doisprezece apostoli ce-l însoțeau împărțeau încă această iluzie nezdruncinată, cu toate prezicerile formale ale lui Isus. Numai Iel, Mesiea cel ridicat în slăvi, știea că merge la caznă și că ai săi nu vor pătrunde în sanctuarul cugetărei sale de cît după moartea-i. Iel se hărăzea cu hotărîre, cu deplină conștiință, cu deplină voință. De aici resemnarea-i, dulcea-i seninătate. Pe cînd trecea pe sub bolta uriașă, scobită în mohorîta fortăreață a Ierusalimului, hăulirea se-nvăgăună sub cupolă și-l urmări ca vocea Destinului, care-și apucă prada : „Osana fiului lui David“.

Prin această intrare solemnă Isus declara în chip public autorităților religioase din Ierusalim că-și însușia rolul de Mesiea, cu toate urmările lui. A doua zi apărî la templu, în curtea Gentililor, și înaintînd spre neguțătorii de vite și spre zarafii, a căror față de cămătari și zingănit de bănet profana pridvorul sfîntului lăcaș, le zise acest cuvînt al lui Isaia : „Scris ieste : casa mea va fi o casă de rugăciuni, și voi ați făcut din iea o peșteră de tâlhari“. Neguțătorii fugiră, luîndu-și mesele și săcușorii cu bani, infricoșăți de partizanii profetului, cari-l încunjurau ca un meterez neînfrînt, dar mai mult de privirea-i fulgerătoare și de gestu-i poruncitor. Preoții uluiți, se mirară de această îndrăzneală și fură spăimîntați de atita putere. O delegație a sanhedrinului veni să-i ceară socoteală, prin a-

ceste cuvinte : „Cu ce drept faci tu asemenea lucru“ ? La această întrebare şurubărească, Isus, după obiceiul său, răspunse printr'o întrebare nu mai puţin anevoioasă pentru protivnicii săi : „Cine l'a împuternicit pe Ioan să boteze, ceriul sau oamenii“ ? Dacă Fariseii ar fi răspuns : Ceriul, Isus le-ar fi zis : Atunci de ce n'ați crezut în iel ? Dacă ar fi zis : oamenii, se temeau de popor, în ochii căruia Ioan Botezătorul iera profet. Iei deci răspunseră : Nu ştim. — Nici ieu, zise Isus, nu vă voi spune cu ce drept fac aceea ce fac... Lovitura zădărnicită, Isus luă ofensiva şi-adăugă : „Adevăr grăesc vouă, că vameşii şi femeile păcătoase vor ajunge înaintea voastră în împărăţia lui Dumnezeu. După aceea îi asemănă într'o parabolă, cu vierul cel rău care omoară pe fiul stăpînului ca să mostenească iel viea, numindu-se pe sine „piatra de temelie care îi va zdrobi“. Prin asemenea fapte, prin asemenea vorbe, vădit că-n cea din urmă a lui călătorie la Ierusalim, în capitala lui Israel, Isus voea să-şi taie ori-ce retragere. Se ţineau încă de multă vreme din gura lui cele două mari capete de acuzare trebuitoare pentru a-l pierde : ameninţările sale în contra templului şi afirmarea că iera Mesiea. Atacurile din urmă îi înverşunară cu desăvîrşire vrăjmaşii. Şi moartea-i, mai dinainte hotărîtă de autorităţi, nu mai iera de-acum de cit o chestie de timp. De-ndată ce sosi acum la Ierusalim, membrii cei mai cu înfrîurare ai Sanhedrinului, Saducei şi Farisei, împăcaţi în ura împotriva lui Isus, se înţeleseră pentru a face să pieară „amăgitorul poporului“. Atît că şovăeau să pue mina pe dinsul în public, de teamă să nu se răscoale poporul. De mai multe ori gardiştili trimişii împotriva lui se şi întorseseră, ciştigaţi de cuvîntul său, sau fiindu-le frică de lume. Şi de mai multe ori paznicii templului îl văzură pierind din mijlocul lor fără să prindă de veste cum. Tot așa şi împăratul Domiţian, fascinat, sugestionat şi ca lovit de orbire de magul pe care voea să-l cîsîndească, văzu pe Apolonius din Tiana pierind din faţa tribu-

nalului său și din mijlocul paznicilor săi. Lupta dintre Isus și preoți urma ast-feliu din zi în zi, cu o ură crescîndă din partea lor, iear din partea sa cu o vigoare, cu o năprăsnice, cu un entuziasm întetit de siguranța ce-o avea despre sfîrșitu-i fatal. Iera cel din urmă atac al lui Isus, împotriva puterilor zilei. Dinsul desfășură în atacul acesta o energie nepomenită, și toată acea putere bărbătească, care învăluea ca o pavază duioșia sublimă, pe care o putem numi, Eternul-Femenin al sufletului său. Această luptă cumplită se termină prin cumplitele blesteme împotriva falsificatorilor religiei: „Vai vouă, scribi și Farisei, cari închideți împărăția cerurilor celor ce vor să intre în iea. Smintiți și orbi, cari plătiți vama și nesocotiți îndurarea, credința. — Voi sămănați cu niște morminte văruite cari par frumoase pe dinafară, dar cari pe dinăuntru sînt pline de ciolane de morți și de toată putreziciunea“.

După ce infieră ast-feliu pentru veacuri fățărnicia religioasă și falșa autoritate sacerdotală, Isus își privi lupta ca isprăvită. Ieși din Ierusalim, urmat de discipolii săi, și apucă cu iei calea muntelui Mașinelor. Urcindu-l, din înaltul lui se vedea templul lui Irod, în mărețea lui străfucită, cu terasele, cu vastele-i portice, cu căpușeala-i de marmură albă încrustată cu jasp și porfir, cu acoperișurile-i aurite și argintate, scinteetoare. Discipolii, descurajați, presimțind o catastrofă, atraseră luare aminte învățătorului asupra splendoarei edificiului pe care dinsul pentru totdeauna îl părăsea. În tonul lor iera o nuanță de melancolie și de părere de rău. Pentru-că iei nădăjduseră până în clipa din urmă că vor șede acolo în scaun ca judecătorii lui Israel, în jurul Mesiei încununat ca rege-pontif. Isus își îndreptă privinea, măsură templul cu ochii și zise: „Vedeți acestea toate? Amin grăesc vouă: nu va rămînea aici pleatră pe pleatră, care să nu se risipească“. *Mateiu, XXIV, 2.* Iel judeca durata templului lui Iehova după valoarea morală a celor cari îl dețineau. Iel își dădea samă că fanatismul, neîngădulrea

și ura nu ierau arme îndestulătoare împotriva berbecilor și securilor Cezarului roman. Cu privirea lui de înțiat, ajunsă și mai pătrunzătoare prin acea limpeziciune pe care o dă apropierea morței, iel vedea trufia judaică, politica regilor, întreaga istorie evreească ajungând fatal la asemenea catastrofă. Nu acolo iera triumful. Triumful iera în cugetarea profetilor, în acea religie univărsală, în acel nevăzut templu, de care numai iel avea conștiință deplină în ceasul acela. Cît despre vechea cetățue a Sionului, și despre templul de piatră, iel și vedea pe ingerul distrugerei stînd înaintea porților sale, c'o torță-n mînă.

Isus știea că ceasul i se apropiase, dar nu voea să se lese surprins de sanhedrin și se retrase în Betania. Cum iel avea o înclinare deosebită pentru muntele Maslinilor, venea aici aproape în fie-care zi să se întreție cu discipolii săi. Din această înălțime te bucuri de-o minunată priveliște. Ochiul îmbrășază asprii munți ai Iudeei și ai Moabului cu coloritul lor albăstriu, vioriu. În depărtare un crîmpeiu din marea Moartă, ca o oglindă de plumb, din care se ridică vapori sulfuroși. La poalele muntelui se întinde Ierusalimul pe care-l domină templul și cetatea Sionului. Incă și astă-zi cînd se coboară amurgul în vîgăunile funebre ale Hinomului și ale Iosafatului, cetatea lui David și-a lui Hristos, ocrotită de fiii lui Ismael, se deslușește impunătoare din aceste întunecate văi. Cupolele, minaretelor sale rețin lumina agonizătoare a cerului, pîrînd că așteaptă mereu ingerii judecăței. Aici dădu Isus, discipolilor săi, cele din urmă instrucții asupra viitorului religiei pe care venise s'o întemeeze și asupra destinelor viitoare ale omenirei, împărtășindu-le ast-feliu făgăduēala sa pămîntească și dumnezească, adinc legată de învățămîntul său esoteric, numai de inițiați înțeleș.

Te vădit că cei ce au redactat *Evaghelille sinoptice* nu ne-au transmis cuvîntările apocaliptice ale lui Isus de cît într'o zăpă-

ceală cari le fac aproape de ne-nțeleș. Înțeleșul lor nu începe a ieși la lumină de cit în Apocalipsul Sfîntului Ioan. Dacă Isus ar fi crezut cu adevărat că se va întoarce pe nori, peste cîți-va ani după moartea sa, după cum admite exegeza naturalistă. Sau dacă și-ar fi închipuit că sfîrșitul lumii și judecata cea din urmă a oamenilor vor avea loc sub forma sub care o crede teologia ortodoxă, n'ar fi fost de cit un închipuit visător, un vizionar foarte mediocru, în locul înțeleptului inițiat, a Prooroçului sublim, care demonstrează fie-care cuvînt din învățămîntul său, fie-care pas din vieța sa. Negreșit, aici mai mult de cit ori-unde, cuvintele sale trebuie luate în înțeleș alegoric, după simbolismul transcendent al profeților. Evanghelia care ne-a transmis cea mai bine, din cele patru, învățămîntul esoteric al dascălului, Evanghelia lui Ioan, ne impune iea însă-și această interpretare de altminteri atît de conformă geniului parabolic al lui Isus, cînd ne reproduce aceste cuvinte ale învățătorului: „Aș mai avea încă multe, de spus, dar sînt mai presus de priceperea voastră...*Vă spun acestea prin pîlde, prin asemănări.* Dar va veni vremea cînd nu vă voi mai vorbi prin asemănări, ci vă voi vorbi de față despre părintele meu“.

Făgăduela solemnă făcută apostolilor de Isus are-n vedere patru obiecte, patru sfere crescînde ale vieței planetare și cosmice: vieța psihică individuală, vieța națională a lui Israel, evoluția pămîntească și sfîrșitul pămîntesc al omenirii, evoluția omenirii și sfîrșitu-i divin. Să luăm pe rînd aceste patru obiecte ale făgăduinței, aceste patru sfere în care se răsfrînge cugetarea lui Hristos înainte de mucenicie, ca un apus de soare care umple cu slava-i întreaga atmosferă pînă-n zenit, înainte de a străluci altor lumi.

1. *Întăca judecată* înșamnă: soarta următoare a sufletului după moarte. Asta-i hotărîită de natura sufletului și de faptele săvîrșite în vieța. Am desfășurat această învățătură, vorbind

despre convorbirea lui Isus cu Nicodem. Pe muntele Maslinilor, Iel zice despre asta apostolilor : „Ci luați aminte de sine-vă, ca să nu se îngreuze inimile voastre cu sațul mîncării și cu beția și grițile lunei și fără de veste să vie asupra voastră ziua aceea“. *Luca, XXI, 34*. Și apoi: „Fiți gata, că în ceasul care nu gîndiți, Fiul Omului va veni“. *Mateiu, XXIV, 44*.

2. *Distrugerea templului și sfîrșitul lui Israel*. „Că se va scula neam peste neam și împărăție peste împărăție... Atunci vă vor da pre voi în necazuri, și vă vor omori pre voi... Amin grăesc vouă: nu va trece neamul acesta, până cînd toate acestea vor fi“. *Mateiu, XXIV, 4—34*.

3. *Ținta pămîntească a omenirei*, care nu-i fixată la o epocă neterminată, dar care trebuie să fie atinsă printr'un șir de desăvîrșiri înlănțuite și succesive. Această țintă ieste domnia Hristosului social, sau a omului divin pe pămînt. Cu alte cuvinte organizarea Adevărului, a Dreptăței și a Iubirei în societatea omenească și prin urmare pacificarea popoarelor. Isaia de altminteri prezice această epocă îndepărtată într'o vedenie măreață care începe prin aceste cuvinte : „Iear ieu, văzînd faptele și cugetările lor, vin a aduna toate neamurile și limbile toate, și iele vor veni și vor vedea slava mea, și îmi voi pune semnul în iele“... *Isaia, LXVI, 18*... Isus, complectînd această profecie, lămurește discipolilor săi care va fi acest semn. Va fi dezvelirea deplină a tainelor sau domnia Sfîntului Duh, pe care îl mai numește Mîngietorul sau „Duhul Adevărului care vă va călăuzi întru adevăr“. — „Și ieu voi ruga pre Tatăl și alt mîngietor va da vouă, ca să rămie cu voi în veac : Duhul Adevărului pre care lumea nu-l poate primi, că nu-l vede pre iel, nici îl cunoaște pre iel, iear voi îl cunoașteți pre iel, că cu voi petrece și întru voi va fi. *Ioan, XIV, 16—17*. Apostolii vor avea această revelație mai curînd, iear omenirea va avea-o cu timpul. Dar de cîte ori va avea loc aceasta într'o conștiință sau într'o grupă de oameni, iea le va pătrunde până-n adînc. „Că

precum iese fulgerul de la răsărit și se arată până la apus, așa va fi și venirea Fiului Omului". *Mateu, XXIV, 27*. Tot așa când s'aprinde adevărul central și spiritual, iel le luminează pe toate celelalte și lumile toate.

4. *Judecata din urmă* însemnă sfârșitul evoluției cosmice al omenirii sau intrarea omenirii într'o stare spirituală definitivă. Ceea ce esoterismul persan numea izbînda lui Ormuz asupra lui Ahriman sau a Spiritului asupra materiei. Esoterismul indian o numea absorbirea deplină a materiei de către Spirit sau sfârșitul unei zile de-ale lui Brahma. După mii și milioane de veacuri trebuia să vie o zi, cînd, prin șirul nașterilor și al renașterilor, al încarnărilor și al regenerărilor, indivizii cari alcătuiau o omenire aveau să între definitiv în starea spirituală sau să fie nimiciți ca suflete conștiente, nimiciți prin rău, cu alte cuvinte prin propriile lor patimi pe cari le simbolizază focul gheenei și scrișnirea dinților. „Și atunci se va arăta semnul Fiului Omului pre ceriu. Fiul Omului venind pre nourii ceriului. Și va trimete pe îngerii săi cu glas mare de trîmbiță, și vor aduna pre cei aleși ai lui din cele patru vînturi". *Mateu, XXIV, 30—31*. — *Fiul Omului*, termen generic, însemnă aici omenirea în cei mai desăvîrșiți reprezentanți ai ei, cu alte cuvinte puținii cari se vor fi ridicat până la treapta de fii ai lui Dumnezeu. — *Semnul Fiului Omului* iese Mielușelul și Crucea, cu alte cuvinte Iubirea și Vieța eternă.—*Norii* sînt imaginea tainelor ajunse străvezii, ca și materia subtilă transfigurată prin spirit, a substanței fluide care nu mai ie un vâl des și întunecat, ci un vestmînt ușor și străveziu al sufletului, nici o stavilă grosolană, ci o expresie a adevărului, nici o înfățișare înșelătoare, ci însuși adevărul spiritual, lumea interioară manifestată dintr'o dată, direct. — *Îngerii* cari adună pe cei aleși sînt spiritele slăvite, izvorîte și iele din omenire. — *Trîmbița* în cari îngerii sună, simbolizază verbul sau cuvîntul cel viu al Spiritului, care arată sufletele așa cum sînt și spulberă toate înfățișările mincinoase ale materiei.

Isus, simțindu-se în ajunul morții, deschise și desfășură astfel în fața apostolilor uimiți înalte perspective cari, încă din timpurile străvechi, făcuseră parte din învățătura mistericilor, dar cărora fire-care întemeetor religios le dăduse o formă și o culoare personală. Pentru a întipări aceste adevăruri în mintea lor, pentru a le înlesni propagarea, Isus le rezumă în aceste imagini de-o nepomenită îndrăzneală și de-o pătrunzătoare vigoare. Imaginea revelatoare, simbolul vorbitor iera limba universală a inițiaților din vechime. Această imagine are o virtute comunicativă, o putere de concentrare și de durată ce lipsește cuvântul abstract. Slujindu-se de ia, Isus nu făcea de cit să urneze pilda lui Moise și a profetilor. Iel știea că Ideea nu va fi înțeleasă de-o dată, dar voea s'o întipărească în slove de foc în sufletul naiv a lor săi, lăsind veacurilor viltcare grija de-a germina puterile cuprinse în cuvintele sale. Isus se simțea una cu toți profetii, înainte mergători săi pe pământ, ca și iel purtătorii cuvintului Vieței și ai Verbului vecinic. În acest sentiment de unitate și de solidaritate cu adevărul nestrămutat, în fața acestor orizonturi nemărginite de-o siderală radiare, cari nu se văd de cit din zenitul cauzelor prime, Isus cuteză să zică discipolilor săi întristați aceste mîndre cuvinte: „Ceriul și pământul vor trece inse cuvintele mele nu vor trece“.

Așa se strecurau diminețile și serile pe muntele Maslinilor. Într'o zi, prin una din acele mișcări de înduioșare proprie firei sale înflăcărate și impresionabile, cari-l făceau să se întoarcă de-o dată de la cele mai sublime înălțimi la suferințele pământului, pe cari le simțea ca ale sale, Isus vărsă lacrimi asupra Ierusalimului, asupra cetății sfinte și asupra poporulul său, a` căror cumplită soartă o presimțea. Soarta sa se apropiea și iea cu pași mari. Sanhedrinul deliberase asupra-i și-l hotărîse moartea. Iuda din Keriot și făgăduise să vindă pe învățător. Ceea-ce hotărî această neagră trădare nu fu iubirea

de arginți, ci ambiția și amorul propriu jignit. Iuda, tipul egoizmului rece și a pozitivizmului absolut, nedestoinic de cel mai mic idealism, nu se făcuse discipolul lui Hristos de cit din calcul lumesc. Iel se baza pe izbînda pămîntescă, ne-ntîrziată a profetului și pe folosul ce-l va trage din iea. Nu înțelesese nimic din cuvîntul adînc al învățătorului: „Cei ce vor voi a-și cîștiga viața vor pierde-o, iar cei ce vor voi s'o piardă vor cîștiga-o“. Isus, în mărinimia-i nemărginită, îl primi în numărul a lor săi cu nădejdea să-i schimbe firea. Cînd Iuda văzu că lucrurile mergeau spre rău, că Isus iera pierdut, discipolii săi compromiși, și iel însu-și înșelat în toate așteptările sale, amărăciunea lui se prefăcu în furie. Nenorocitul denunță pe cel care, în ochii săi, nu iera de cit un Mesiea falș de care se credea chiar iel înșelat. Cu pîrivirea sa pătrunzătoare, Isus gîci ce se petrecea în necredinciosul apostol. Iel hotări să nu mai ocolească soarta a cărei încurcată rețea se strîngea zilnic în jurul său. Iera în ajunul Paștelor. Porunci discipolilor săi să pregătească cina, în cetate, la un prieten. Presimțea că va fi cea din urmă și voea să-i dee o solemnitate deosebită.

Și ieată-ne ajunși la cel din urmă act al dramei mesianice. Pentru a pătrunde sufletul și opera lui Isus în esența lor, iera nevoie de luminat din lăuntru cele două dintăi acte ale vieții sale, adică inițiarea și cariera lui publică. Drama interioară a conștiinței sale aici s'a desfășurat. Cel din urmă act al vieții sale, sau drama pătîmirei, ieste urmarea logică a celor două de mai înainte. Cunoscut de cătră toți, acest act se explică de sine. Pentru-că, caracteristica sublimului ieste de-a fi în acelaș timp simplu, nemărginit și limpede. Drama pătîmirei a contribuit puternic la închegarea creștinizmului. Iea a stors lacrimi tuturor oamenilor cari au întrînsii o inimă și a convertit milioane de suflete. În toate scenele acestei drame, Evangheliile sînt de-o frumuseță fără de samăn. Insu-și Ioan se coboară din înălțimi. Povestirea-i amă-

nunțită înfățișează aici adevărul mișcător al unui martor care a fost de față la toate. Fie-care poate retrăi în sine drama divină, nimeni n'o poate reface. Cu toate astea, pentru a-mi isprăvi cu bine sarcina mea, ie nevoie să concentrez razele tradiției esoterice asupra celor trei evenimente de căpetenie prin care se isprăvi viața divinului Invățător: sfânta Cină, judecata lui Mesiea, și învierea. Dacă asupra acestor trei puncte se va face lumină, lumina se va răspîndi asupra întregii cariere din urmă a lui Hristos, și asupra întregii istorii a creștinizmului viitor.

Cei doisprezece, treisprezece cu învățătorul, se adunaseră în odaia de sus a unei case din Ierusalim. Prietenul necunoscut, gazda lui Isus, împodobise odaia cu-n chilim scum.p. După moda orientală, discipolii și învățătorul se întinuseră trei câte trei pe cele patru largi divanuri în formă de triclinium, așezate în jurul mesei. Când se aduse mielul pascal, vasele umplute cu vin și cupa prețioasă, potirul de aur, pus la îndămină de prietenul necunoscut, Isus, așezat între Ioan și Petru, zise : „Cu poftă am poftit aceste paști să le mininc cu voi. Că zile vcuă, că de-acum nu voi mai minca dintr'acestea, până cînd se vor plini întru împărăția lui Dumnezeu“. *Luca, XXII, 15—16.* După aceste cuvinte fețele se posomorîră și aerul ajunsese năbușitor. „Discipolul pe care Isus îl iubea“, și care numai iel gîcea totul, își înclină în tăcere capul pe pieptul Invățătorului. După obiceiul Evreilor, la masa de Paști se mînca în tăcere ierburi amare, *ierakoth* și *charoset*. Atunci Isus luă pinea, și, binecuvîntînd, o frînse și-o întinse ucenicilor săi zicînd: „Acesta ieste trupul meu, carele se dă pentru voi. Aceasta faceți întru pomenirea mea“. De asemenea le întinse și cupa după cină, zicînd: „Această cupă ieste legea cea nouă întru sîngele meu, care pentru voi se varsă“. *Luca, XXII, 19—20.*

Ieată în toată simplitatea-i așezămîntul Cinei. Iel cuprinde mai multe lucruri de cit se spune și se știe.ndeobște. Nu numai

că acest act simbolic și mistic le concluzia și rezumatul întregel învățături a lui Hristos, iel mai le consacra și împropătarea unui străvechiu simbol de inițiere. La inițiații din Egipt și Haldeea, ca și la profeti și Esenieni, agapa frățească marca cel dintâi grad de inițiere. Comuniunea prin pine, acest rod al gliei, însemna cunoașterea tainelor vieții pămîntești ca și împărtășirea din bunurile pămîntului, și, prin urmare, unirea desăvîrșită a inirățiiilor. Pe treapta superioară, comuniunea prin vin, acest sînge al viei pătrunsă de soare, însemna împărtășirea din bunurile cerești, participarea la misterele spirituale și la știința divină. Isus, împărtășind Apostolilor aceste simboluri, le desfășura. Prin iei, iel întindea frăția și inițierea, cîndioară restrînse la vreme cîți-va, la omenirea întregă. Mai adăoga pe de asupra cea mai adîncă din taine, cea mai mare putere : cea a jertfirei sale. Din care făcea lanțul unei iubiri nevăzute, dar nestrămutate, dintre sine și cei ai săi. Aceasta avea să dea sufletului său slăvit o putere divină asupra inimii a lor săi și asupra inimii omenirii întregi. Cupa de adevăr venită din adîncul timpurilor profetice, potirul de aur al inițierei pe care bătrînul esenian i-l prezentase numindu-l profet, potirul iubirii cerești pe care fiii lui Dumnezeu i-l oferiseră în transportul înaltului său extaz : acest potir în care vedea propriul său sînge acum strălucind, iel îl întindea discipolilor săi prea iubiți cu duioșia nespusă a unui suprem rănas bun.

Vedeau iei oare, înțelegeau iei oare, Apostolii, această cugetare mîntuitoare care îmbrătoșa lumile? Iea strălucea în adînc și îndurerata privire pe care Invățătorul o îndreptă de la discipolul iubit la cel ce trebuia să-l vindă. Dar Apostolii nu o înțelegeau încă. Iei răsufiau anevoe, ca într'un vis urît. Un soiu de ceață apăsătoare și roșietică plutea în aer, și iei se întrebau de unde vine ciudata radiare a capului lui Hristos. Cînd în sfîrșit, Isus declară că va petrece noaptea în grădina Maslinilor și se ridică zicînd : Ha!dem, — iei nu se mai îndolră de ceea ce avea să urmeze...

Isus petrecu noaptea și amarul din Getsemani. Mai dinainte, cu o înfloritoare luciditate, dînsul văzu îngustîndu-se cercul infernal care trebuia să-l cuprindă. În groaza acestei situații, în cumplita așteptare, în momentul de a fi prins de vrăjmași, se cutremură. O clipă sufletul său șovăi în fața caznelor cari îi așteptau: o sudoare de sînge îi licări pe frunte. După care rugăciunea îl întări. — Zvonuri nedeslușite de glasuri, licăriri de torțe pe sub mohorîții maslini, zîngănit de arme: iera gloata cetașilor sanhedrinului. Iuda, care îi călăuzea, își îmbrătoșă dascălul și-l sărută, ca să se cunoască profetul. Isus îi înapoe sărutarea cu o nespasă duioșie, zicîndu-i: „Prietene, ce te aduce aici“? Efectul acestei duioșii, al acestui sărut frățesc dat în schimbul celei mai josnice trădări avea să fie atît de mare asupra acestui suflet de altmînteri atît de aspru, în cît curînd după aceea Iuda, cuprins de remușcare și de groază față de sine, își făcu samă, își puse capăt singur zilelor sale. Soldații înșfăcăară cu brutalitate pe rabinul galileean. După o scurtă împotrivire, discipolii spăimîntați fugiră ca o mină de trestii pe cari vîntul le risipește. Numai Ioan și Petru se ținură pe-aproape și urmară la judecată pe-nvățător, cu inima zdrobită și cu sufletul legat de soarta ce-l aștepta. Isus își dobîndise înse seninătatea. Și de-acum nici o protestare, nici o tînguire n'avea să mai ieasă din gura sa.

Sanhedrinul se întrunî în grabă în ședință plenară. La miezul nopței, Isus fu adus înaintea lui. Pentru-că tribunalul voea s'o isprăvească repede cu primejdiosul profet. Hahamii, preoții în laibăre de purpură, galbene, viorii, cu turbanul în cap, ierău așezați cu solemnitate în semi-cerc. În mijlocul lor, pe un jîlt mai înalt, trona Calafa, marele pontif, pe cap cu *migbah*. La fie-care extremitate a semicercului, pe două mici tribune cu cîte o masă, stăteau cei doi grefierii, unul pentru achitare, altul pentru osîndire, *advocatus Dei*, *advocatus Diaboli*. Isus, nepăsător, stătea în picioare, la mijloc, în mantiea lui albă de Esenlean. În

jurul lui paznici de-a dreptății, înarmați cu curele și cu frîngării, cu mincile sulfecate, cu mina-n șold și cu privirea-ncruntată. Numai martori de împovărare, nici un apărător. Acuzatorul de căpetenie iera pontiful, judecătorul suprem. Procesul, așa-zicînd, o măsură de siguranță obștească împotriva unei crime de les-religie, în realitate răzbunarea preventivă a unei preoțimi îngrijorate, care își simțea amenințată puterea. Caiafa se ridică și acuză pe Isus că-i un amăgitor al poporului, un *mesit*. Cîți-va martori luați din mulțime la întîmplare, dau depoziții, înse se contrazic. În sfîrșit unul raportează spusa, privită ca un blestem, aruncată de mai multe ori în fața Fariseilor, sub porticul lui Solomon, de Nazarenean : „Ieu pot distruge templul și să-l reclădesc în trei zile“. Isus nu scoate nici un cuvînt. — „Nu răspunzi“, zice marele preot. Isus, care știea că va fi osîndit și care nu voea să-și strice vorba-n zadar, păstrează tăcerea. Dar spusa asta, chiar dovedită, nu iera îndestulătoare să motiveze o pedeapsă capitală. Trebuea o mărturisire mai grvă. Ca s'o smulgă de la acuzat, meșterul saduceu, Caiafa, îi adresează o întrebare de demnitate, întrebarea vitală a misiunii sale. Pentru-că marea dibăcie constă adesea de-a merge de-a dreptul la faptul fundamental : — „Dacă tu iești Mesiea, spune-ne“. Isus răspunde mai întăi în doi peri, o dovadă că pricepuse șiretenia : -- „Dacă vă voi spune, n'aveți să mă credeți. Dacă vă voiu întreba pe voi, n'aveți să-mi răspundeți“. Caiafa, neizbutind cu viclenia lui de judecător de instrucție, se folosi de dreptul lui de mare-pontif și reluă cu solemnitate : — „Te conjur, pe Dumnezeu cel viu, să ne spui dacă tu iești Mesiea, Fiul lui Dumnezeu“. Întrebat în chipul acesta, somat să se dezică sau să-și afirme misiunea în fața celui mai mare reprezentant al religiei lui Israel, Isus nu mai șovăi. Răspunse liniștit : „Tu ziei. Inse zic vouă : de acum veți vedea pre Fiul Omului șezînd de-a dreapta Puterii și venind pre nourii ceriului“. *Mateiu,*

XXVI, 64. Rostindu-se ast-feliu în limba profetică a lui Daniel și a cărței lui Enoch, inițiatul esenian Iehoșua nu vorbea lui Caiafa ca individ. Iel știea că saduceeanul agnostic, nu iera în stare de-a înțelege. Vorbea suveranului pontif a lui Iehova, și prin iel tuturor pontifilor viitori, tuturor preoților de pe pământ, zicându-le: „După misiunea mea, pecetluită prin moartea-mi, domnia Legii religioase nedeslușite ie terminată în principiu și-n fap. Tainele vor fi descoperite și omul va vedea divinul prin omenesc. Religiiile și culturile, cari nu vor ști să demonstreze și să invigoreze divinul și omenescul, unul prin altul, vor fi lipsite de autoritate“. Ieată, după esoterismul profetilor și al Esenienilor, înțelesul Fiului care stă de-a dreapta Tatălui. Așa înțeles, răspunsul lui Isus, marelui preot din Ierusalim, cuprinde testamentul intelectual și științific a lui Hristos, dat autorităților religioase de pe pământ, după cum așezământul Cinei cuprinde testamentu-i de iubire și de inițiere, dat Apostolilor și oamenilor.

Pe deasupra capului lui Caiafa, Isus vorbește lumii întregi. Saduceeanul, care dobândise înse ce-i trebuia, nu-l mai asculta. Sfășindu-și mantia fină de in, iel strigă: „Auziți defăimare. Ce nevoie mai avem oare de martori? I-ați auzit blestemul. Ce ziceți? Un murmur unanim și lugubru al sanhedrinului răspunse: „Moartea i se cuvine“. Și pe dată insulta josnică și batjocura brutală a inferiorilor răspunse osîndei rostite de sus, Paznicii sculpară pe Isus și-l loviră peste obraz, strigîndu-i: — „Profete, gici cine te-a lovit“. Sub această răvărsare de ură josnică și cruntă, sublima și palida față a marelui suferind își reluă imobilitatea marmoreană, vizionară. Se zice că sint statui cari plîng. Sint înse și dureri fără lacrimi, și rugăciuni mute de-ale victimelor cari îngrozesc pe călăi și-i urmăresc pînă la moarte.

Totul nu iera sfîrșit înse. Sanhedrinul putea rosti pedeapsa cu moarte, cît pentru a o executa, trebuia brațul secular și

aprobarea autorității romane. Intreținerea cu Pilat, povestită în amănunt de Ioan, nu-i mai puțin remarcabilă de cât cea cu Calafia. Acest ciudat dialog, dintre Hristos și guvernatorul roman, în care întreruperile violente ale preoților evrei și strigătele unei prostimi fanatizate fac parte din corurile tragediei antice, dă convingerea marelui adevăr dramatic. Dialogul acesta descoperă sufletul personajilor, arată lupta celor trei puteri aflate față în față: cezarismul roman, iudaismul îngust, și religia universală a Spiritului, reprezentată prin Hristos. Pilat, cu totul indiferent de această ceartă religioasă, dar cu totul plictisit de afacere, fiind-că se temea ca moartea lui Isus să nu provoace o răscoală populară, îl interoghează cu băgare de samă și-i întinde o punte de scăpare, nădăduind că se va folosi de iea. — „Iești tu oare regele Iudeilor? — Domniea mea nu ie din lumea aceasta. — Iești dar rege? — Da, sînt născut pentru asta, și am venit în lume ca să mărturisesc adevărul“. Pilat nu înțelege nici iel această afirmare a împărăției spirituale a lui Isus, după cum nu înțelesese nici Calafia testamentul religios. „Ce-i aceea adevăr“, zice dînsul ridicînd din umeri. Acest răspuns al cavalerului roman, sceptic, descoperă starea sufletească a societății păgîne de pe atunci, ca a ori-cărei societăți în decadență. Dar nevăzînd de altminteri în acuzat de cât un nevinovat visător, Pilat adaogă: — „Ieu nu găsesc nici o crimă în iel“. Și propune Evreilor să-i dee drumul. Dar prostimea, ațîțată de preoți, strigă din toate puterile: „Dă-ne pe Barabas“. Atunci Pilat care detesta pe Evrei, își făcu plăcerea ironică de a pune să li se bată cu vergi așa numitul lor rege. Credea că asta va ajunge acestor fanatici. Asta înse îi îndrji și mai rău, pornind să zbiere cu furie: Să se pue pe cruce.

Cu toată această deslănțuire de patimi populare, Pilat rezistă. Iera sătul de cruzime. Văzuse curgînd atîta sînge în viața sa, trimesese la moarte atîția răzvrătiți, auzise atîtea gemete

și blesteme, fără să ieasă din nepăsare. Dar suferința năută și stoică a profetului galileean, sub mantia-i de purpură și sub coroana-i de spini, îl zguduă c'o înfiorare necunoscută. Intr'o vedenie ciudată și repede trecătoare a spiritului său, fără să-i cumpănască însemnătatea, exclamă: „*Ecce Homo*. Uite Omul“. Asprul Roman iera aproape mișcat: iera gata a rosti achitarea. Preoții sanhedrinului, cari-l pindeau cu ochi ageri, văzură această emoție și-i apucară frica: simțeau că prada le scapă. Viclenește se înțeleseră răpede între iei, și-ntr'un glas, strigară întinzînd dreapta înainte și întorcînd capul c'o mișcare de groază prefăcută: „S'a făcut fiul lui Dumnezeu“.

Cînd auzi aceste cuvinte, spune Ioan, Pilat fu cuprins de-o teamă mai mare. Teamă, de ce? Ce însemna acest nume pentru romanul necredincios, care disprețuia din toată inima pe Evrei cu religia lor, care nu credea de cît în religia politică a Romei și în Cezar? — Teamă avea totu-și un motiv serios. Cu toate că i se dădea înțelesuri deosebite, numele de *fiu al lui Dumnezeu* iera destul de răspîdit în esoterismul cel vechiu, și Pilat, cu toate că sceptic, avea ungheru-i de superstiții. La Roma, în micile mistere ale lui Mithras în cari cavalerii romanii făceau să fie inițiați, iel auzise că un fiu al lui Dumnezeu iera un felu de interpret, de tălmăciu al divinității. Ori din ce neam, ori din ce religie ar fi făcut parte, atentarea la viața lui iera o mare crimă. Pilat nu credea de loc în aceste visuri persane, ori-cum înse cuvîntul îl neliniștea, sporindu-i încă hucurcătura. Văzînd aceasta, Evreii aruncară proconsulului acuzarea supremă: „Dacă liberezi pe omul acesta, tu nu lești: micul Cezarului, *pentru că ori-cine se face pe sine rege, se declară împotriva Cezarului*... Noi n'avem alt rege de cît Cezarul“. Argument neînfrînt: a tăgădui pe Dumnezeu iera puțin, a ucide nu iera lucru mare, dar a conspira împotriva Cezarului iera crima crimelor. Pilat fu silît să se plece și să roștească osînda, Ast-fellu, la capătul carierei sale publice, Isus

se găsi în fața stăpînitorului lumii pe care-l combătuse indirect, ca adversar ocult, toată viața. Umbra lui Cezar îl trimetea acum la cruce. Logică adîncă a lucrurilor: Evreii îl predau, iar spectrul roman îl ucidea întinzînd mîna. Iel îi ucidea corpul, dar Hristos glorificat va fi acela care, prin muciniciea-i, va rîpi pe vecie Cezarului aureola uzurpată, apoteoza divină, acest blestem infernal al puterii absolute.

Pilat după ce-și spală minile de singele celui nevinovat, rosti cuvîntul cumplit: *Condemno, ibis in crucem*. Multimea nerăbdătoare se și îmbulzea spre Golgota.

Ieată-ne pe înălțimea goală și semănată de oase omenești, care domină Ierusalimul și care poartă numele de Gilgal, Golgota sau locul căpăținei, deșert sinistru, consacrat de veacuri cumplitelor cazne. Muntele pleșuv n'are nici un copac: numai spînzurătorile cresc pe iel. Acolea asistă Alexandru Jăneu, regele evreu, dimpreună cu tot haremu-i, la executarea a sute de prizonieri. Acolea Varus puse să se crucifice două mii de rebeli. Acolea trebuia să indure și dulcele Mesiea, prevestit de profeți, cumplita moarte, născocită de cruntul geniu al Fenicienilor, adoptată de legea cea necruțătoare a Romei. Cohorta legionarilor alcătuește un mare cerc în vârful colinei. Iea înlătură cu lovituri de lance pe cei din urmă credincioși cari urmară pe osîndit. Ierau femeile galileene. Mute și desperate, iele s'aruncă cu fața la pămînt. Ceasul suprem pentru Isus sosise. Apărătorul săracilor, a celor slabi și obîduiți, trebuia să-și isprăvească opera în muciniciea cea păcătoasă, rezervată sclavilor și bandiților. Profetul consacrat de Esenieni trebuia să se lese pironit pe crucea primită în vedenia de la Engaddi. Fiul lui Dumnezeu trebuia să deșerte potirul întrevăzut în schimbarea la față. Trebuia să se coboare până-n adîncul infernului și a păcătoșeniei pămîntești.—Isus refuză băutura tradițională pregătită de femeile pioase din Ierusalim, me-

nită să amețească pe cei dați morții. Voea să sufere în deplină conștiință agoniile ce iera să îndure. Pe cînd iera legat pe blestemata de furcă, pe cînd nesimțitorii soldați înfingeau cu mari lovituri de ciocan piroanele în aceste picioare adorate de cei nenorociți, în aceste mîni cari nu știeau de cit să binecuvinteze, norul negru al unei sfâșietoare suferinți îi întunecă ochii, îi înăbuși răsufllarea. Dar din adîncul acestor zvîrcoliri și din aceste întunecimi infernale, conștiința Mîntuitorului, pûrura vie, n'avea de cit un cuvînt pentru calăii săi : „Ieartă-le Părinte, că nu știu ce fac“.

Ieată inse fundul potirului : ceasurile de agonie, de la amiază pînă la apusul soarelui. Tortura morală se suprapune și între tortura fizică. Inițiatul abdică puterile sale. Fiul lui Dumnezeu dispore. Nu mai rămîne de cit omul cel suferind. Pentru cîte-va ceasuri iel își va pierde ceriul, ca să măsure abizul suferinței umane. Crucea se ridică cu cetul, cu victima și cu tăblița-i, ultima ironie a proconsulului : *Acesta-i regele Iudeilor*. Privirile celui crucificat vād acum plutînd într'un nour gata de spulberare, vād Ierusalimul, cetatea sfîntă pe care iel a voit s'o glorifice și care i-a aruncat anatema. Unde ierau discipolii săi ? Dispăruți. Nu mai auzea batjocurile membrilor sânhedrinului, cari credeau că profetul nu mai iera de temut și cari triumfau de agoniea lui. „Dînsul pe alții i-a mîntuit, ziceau ței, dar pe sine nu s'a putut mîntui“. În aceste huliri, în această perversitate, într'o vedenie îngrozitoare a viitorului, Isus vedea toate crimele pe cari niște nelegiuți potentați, niște preoți fanatici aveau să le săvîrșească în numele său. Semnul său va servi pentru hulă. Cu crucea sa se va crucifica. Nu atît întunecata tăcere a ceriului învăluit pentru iel, cit lumina pierdută pentru omenire îl face să scoată acest strigăt de desperare : „Părinte, de ce m'ai părăsit“ ? Atunci conștiința de Mesiea, voința întregii sale vieți, izbucni într'o ultimă fulgerare, și-și dete duhul cu aceste cuvînto : „Totul s'a împlinit“.

O sublime Nazarenean, o divin Fiu al Omului, nu mai iești. Dintr'o singură filfiire din aripă, fără-ndoală, sufletul tău a regăsit, într'o lumină mai strălucită, ceriul tău din Engaddi, ceriul tău de pe muntele Tabor. Tu ai văzut cuvântul tău izbitor fluturând peste veacuri, și n'ai voit altă glorie de cât minile și privirile, ridicate spre tine, ale celor pe cari tu i-ai tămăduit și i-ai mîngîiat... Dar la strigătul tău din urmă, neînțeles de paznicii tăi, un fior i-a cuprins. Soldații romani se întorc și, în fața nepomenitei raze lăsată de spiritul tău pe fața liniștită a cadavrului tău, călăii tăi, uimiți, se uită unii la alții și-și zic : „Să fi fost oare un zeu ?

Să se fi împlinit oare drama, cu adevărat ? Să se fi isprăvit oare lupta formidabilă și tăcută dintre divina Iubire și Moartea care se înverșunase asupra-i cu puterile stăpînitoare ale pămîntului ? Invingătorul, care jera ? Preoții, cari se coborau de pe Calvar mulțămîți de sine, siguri de fapta lor, fiindcă văzuseră pe profet dîndu-și duhul, sau palidul crucificat, acum galben ca ceara ? Pentru femeile credincioase pe cari legionarii romani le lăsară să se apropie și cari hohoteau în plîns la poalele crucei, pentru discipolii consternați și refugiați într'o peșteră din valea Iosafatului, totul se isprăvisese. Mesia, care trebuia să se așeze pe tronul Ierusalimului, pierise păcătoșeste, chinuit pe cruce. Invățătorul dispăruse. Cu iel, speranța, Evanghelia, împărăția ceriului. O tăcere mohorită, o adîncă desperare apăsa asupra micii comunități. Chiar Petru și Ioan lerau doborîți. În juru-le beznă: nici o rază nu licărea în sufletul lor. Cu toate astea, după cum în misterele de la Eleusis o lumină orbitoare urmează beznei celei adînci, tot așa și-n Evanghelii, adîncel desperării îi urmează o bucurie neașteptată și dintr'o dată o bucurie uluitoare. Izbucnește, se revarsă, ca lumina la răsăritul Soarelui, și-un strigăt cutremurător de bucurie se răspîndește în întreaga Iudee : A învieat.

Mai întâi Mariea Magdalena, care, rătăcind prin apropierea mormîntului, în culmea durerii sale, fu aceea care a văzut pe învățător și l-a recunoscut glasul, care a strigat-o pe nume : Marie. Nebună de bucurie, iea se repezi la picioarele lui. Iea a mai văzut pe Isus privind-o, făcînd un semn ca pentru a o împiedica să-l atingă. După care vedenia se spulberă de-o dată, lăsînd în jurul Magdalenei o atmosferă caldă și îmbătarea unei adevărate înfătoșeri. După aceea sfințele femeii l'au întilnit pe Domnul și l'au auzit spunînd aceste cuvinte : „Mergeti și spuneți fraților miei să se ducă în Galileea și că acolo mă vor vedea“. În aceea-și seară, cei unsprezece, fiind întruniți și cu ușile încuete, văzură întrînd pe Isus. Iel luă loc în mijlocul lor, le vorbi cu blîndeță, imputîndu-le necredința. După care le zise: Mergeti în toată lumea și propoveduiți Evanghelia la toată zidirea“. *Marcu, XVI, 15.* Lucru ciudat, pe cînd ascultau ierau cu toții ca într'un vis, uitaseră cu totul de moartea lui, îl socoteau viu și ierau încredințați că învățătorul nu-i va părăsi nici o dată. Dar cînd să înceapă și iei a vorbi, îl văzură dispărînd ca o lumină care se stinge. Răsunetul glasului său vibra încă în urechile lor. Apostolii, zăpăciți, îi cercetară locul care iera gol. Numai o nedeslușită licărire mai plutea acolo, care și aceea se stinse. După Mateu și Marcu, Isus mai apărui iară-și, puțin după aceea, pe-un munte, în fata a cinci sute de frați adunați de apostoli. Se mai arată încă o dată celor unsprezece ai lui. După care arătările încetară. Credința înse iera creată, pornirea dată, creștinismul trăea. Apostolii, plini de focul cel sacru, tămăduiau boľnavii și propovedueau Evanghelia învățătorului lor. Peste trei ani, un tînăr Fariseu, cu numele de Savlu, însuflețit împotriva religiei celei noi de o puternică ură, și care prigonea pe creștini cu o tinerească-fo-care, mergea spre Damasc cu mai mulți tovarăși de-al lui. Pe cale, se văzu de-o dată învăluit de-o lumină atît de orbitoare în cît căzu la pămînt... Plin de înflorare iel întrebă :

— Cine iești tu? Și auzi glas zicându-i: — „Ieu sînt Isus, pre carele-l prigonești. Așa-că nu mai poți să te miști“? Tovarășii săi, înfiorați ca și dînsul îl ridicară, Glasul îl auziseră și dînsii, însă pe nimeni văzînd. Tinărul, orbit de lumină, nu-și redobîndi vederea de cît peste trei zile. *Faptele Apostolilor*, IX, 1—9. Dînsul se converti la credința lui Hristos și deveni Pavel, apostolul Gentililor. Toată lumea ie de aceea-și părere, că fără această convertire, creștinismul, mărginit la Iudeea, n'ar fi putut cuceri Occidentul.

Fapte povestite de Testamentul cel Nou. Ori_cîtă silință și-ar da cine-va să le reducă la minimum și ori_care ar fi de altminteri ideea religioasă sau filosofică ce li s'ar atribui, ie cu neputință de-a le face să fie privite ca drept curate legende și de-a le refuza valoarea unei mărturii autentice, cît se atinge de fondul lor. De optsprezece veacuri valorile îndoielei și-ale tăgădei au atacat stîncă acestei mărturii. De o sută de ani critica s'a înverșunat împotriva-i cu toate mașinăriile și cu toate armele ie. Pe alocuri a putut s'o știrbească, fără s'o clinească din loc. Pe ce se întemeiază vedenia apostolilor? Teologii primari, exegeții buchei și savanții agnostici vor putea să se dispute în privința asta la nesfîrșit și să se încare-n beznă. N'au să se convertească unii pe alții și vor argumenta în deșert, cîtă vreme teosofia, care-i știința Spiritului, nu va lărgi concepțiile lor, și cîtă vreme o psihologie experimentală superioară, care ie arta de-a descoperi sufletul, nu le va deschide lor ochii. Punîndu-ne înse din punctul de vedere curat al unui istoric conștiincios, cu alte cuvinte al autenticității acestor fapte, ca fapte psihice, nu se poate tăgădui că apostolii au avut vedeniile despre cari s'a povestit și c'au crezut cu nostrămutare în învierea lui Hristos. Dacă înlăturăm povestirile lui Ioan, ca fiind redactate definitiv de-ablea peste o sută de ani de la moarta lui Isus, și pe cele ale lui Luca despre Emaus, ca o amplificare poetică, rămîn afirmările simple și

pozitive ale lui Marcu și Mateiu, cari sînt însă-și baza tradiției și a religiei creștinești. Rămîne ce-va și mai solid și mai nediscutabil încă : mărturia lui Pavel. Voind să lămurească Corinteenilor rațiunea credinței sale și baza Evangheliei propoveduite de iel, iel înșiră pe rînd șase arătări succesive a lui Hristos : lui Petru, celor unsprezece, celor cinci sute „din cari cei mai mulți sînt pînă acum“ zice iel, lui Iacob, apostolilor tuturor, și în sfîrșit propria-i viziune de pe drumul Damascului. *Corinteenii*, XV, 1—9. Faptele astea fură comunicate lui Pavel, chiar de Petru și Iacob, după trei ani de la moartea lui Isus, puțin după convertirea lui Pavel, în timpul întăiei lui călătorii la Ierusalim. Iel le avea așa dar de la niște martori oculari. În sfîrșit, din toate aceste vedenii, cea mai netăgăduită nu-i cea mai de ne luat în samă, vorbesc chiar de vedenia lui Pavel. În epistolele sale iel pomenește mereu de iea, ca de izvorul credinței sale. Dată starea psihologică precedentă a lui Pavel și felul vedeniei sale, aceasta i-a venit nu din lăuntru, ci din afară. Iea fu de-un caracter neașteptat și fulgerător. Iea i-a schimbat întru totul ființa. Ca un botez de foc, l'a străbătut din creștet pînă la tălpi, l'a învăluit de-o armură nebiruită, făcînd dintr'insul în fața lumii cavalerul nebiruit al lui Hristos.

Mărturia lui Pavel are ast-feliu o indoită putere, întru cît afirmă propria sa vedenie și coroborează sau întărește pe celelalte. Dacă ne-am indoi de sinceritatea unor atari afirmări, ar trebui să respingem în masă toate mărturiile istorice și să renunțăm de-a mai scrie istoria. Iear dacă nu există istorie critică fără o scrutare exactă și fără o alegere chibzultă a tuturor documentelor, nu există istorie filosofică, dacă nu concludem de la măreția efectelor, la măreția cauzelor. Putem cu Celse, cu Strauss și cu Renan să nu dăm învierii nici o valoare obiectivă și s'o privim ca un fenomen de curată halucinare. În asemenea caz, sîntem siliți să întemeem cea mai mare

revoluție religioasă a omenirii pe-o aberație de simțuri și pe-o închipuire de-a minței. Să nu ne înșelăm înse în privința a-aceasta : credința în învierea lui Hristos ie baza creștinismului istoric. Fără această confirmare a învățătorei lui Isus printr'un fapt strălucit, n'ar fi putut începe religia lui.

Faptul acesta a săvârșit o revoluție totală în sufletul aposto-lilor. Din judaică precum iera, conștiința lor a devenit creștină. Pentru apostoli, gloriosul Hristos iera viu, le vorbise, cerul se deschisese, lumea de-apoi pătrunsese în lumea asta, aurora nemuririi le atinsese fruntea și le încinsese sufletele cu-n foc nestins. De-asupra împărăției pămîntești a lui Israel, care se prăbușea, iei au întrevăzut, în toată splendoarea, împărăția cerească, universală. De-aici, avintul lor la luptă, bucuria muceniciei. De la învierea lui Hristos pleacă această îmboldire nepomenită, această nemărginită speranță ce duce Evanghelia la toate popoarele și va să încingă cu valurile iei cele din urmă țărături ale pămîntului. Ca să izbutească, creștinismul, după cum zice Fabre d'Olivet, avea nevoie de două lucruri : ca Isus să voească să moară și să aibă puterea să și învie.

Pentru a ne face despre faptul învierii o idee rațională, cit și pentru a-i înțelege însemnătatea religioasă și filosofică, tre-buie să avem în vedere numai faptul aparițiilor succesive și să în-lăturăm din capul locului ideea absurdă a învierii corpului, una din cele mai mari metehne ale dogmei creștine care, în privința asta, ca și-n atitea altele, a rămas cu totul primitivă, copilărească. Dispariția corpului lui Isus se poate explica prin cauze naturale. Și să nu uităm că corpurile mai multor mari adepti au dispărut fără urmă și-n chip tot atit de tainic, între altele a lui Moise, Pitagora și Apolonius de Tiana, fără să se fi știut vre-o dată ce s'a făcut cu iele. Se poate ca frații, cu-noscuți sau necunoscuți, cari vegheau asupra lor, să fi distrus prin foc rămășițele învățătorilor lor, ca să le scutească de pro-lanarea vrăjmașilor. Ori-cum, aspectul științific și mărețea

spirituală a învierii nu apar de cît dacă o înțelegem în senz esoteric.

La Egipteni, ca și la Persanii de religie mazdeeană a lui Zoroastru, înainte ca și după Isus, în Israel ca și la creștinii din cele două veacuri începătoare, învierea iera înțeleasă în două chipuri, una materială și absurdă, alta spirituală și teosofică. Cea dintâi ie ideea populară adoptată în cele din urmă de Biserică după reprimarea, după înăbușirea gnosticizmului. A doua ieste ideea profundă a inițiaților. În primul înțeles, învierea însemnă intrarea în viață a corpului material, într'un cuvînt reînchegarea cadavrului descompus și împrăștiat, cum se închipuea că trebuia să se-ntîmple la venirea lui Mesiea sau la judecata din urmă. Nu-l nevoe să mai stăruiam asupra materializmului grosolan și asupra absurdității acestei concepții. Pentru inițiat, învierea avea cu totul un alt înțeles. Iea făcea parte din doctrina constituirii ternare a omului. Și-nsemna : purificarea și regenerarea corpului sideral, eterat și fluidic, care-l organizmul sufletului și-ntru cît-va capsula spiritului. Această purificare poate avea loc în viața aceasta prin munca interioară a sufletului și un mod oare-care de viețuire. Dar această purificare nu se îndeplinește pentru cea mai mare parte din oameni de cît după moarte, și numai pentru oamenii cari într'un chip oare-care au năzuit spre dreptate și adevăr. Pe lumea cealaltă, mai curînd după moarte, prefăcătoriea nu-l cu puțință. Acolo, sufletele apar cum sînt în realitate : iele se manifestează fatal sub forma și culoarea esenței lor : întunecoase și hidoase dacă au fost rele, luminoase și frumoase, dacă au fost bune. Asta-l învățătura desfășurată de Pavel în epistola către Corinteeni. Iel zice curat : „Nu tot trupul ieste acelaș. Și sînt trupuri cerești și trupuri pămîntești". *Epistola către Corinteeni, XV, 39—46*. Isus anunță această învățătură în chip simbolic, dar cu mai multă adîncime, pentru cine știe a ceti printre rînduri, în convorbirea tainică cu Nicodem. Deol,

cu cât un suflet va fi mai spiritualizat, cu atât va fi mai mare depărtarea lui de atmosfera pămîntescă, cu atât mai depărtată regiunea cosmică, care să-l atragă prin legea afinității sale, cu atât mai anevoioasă îi va fi manifestrea, oamenilor.

De aceea, sufletele superioare nu se manifestează oamenilor de cit în stare de somn adînc sau de extaz. Atunci, ochii trupești fiind închiși, sufletul, pe jumătate deslipit de corp, vede suflete cînd și cînd. Se întîmplă cu toate acestea ca un mare profet, un adevărat fiu al lui Dumnezeu să se manifesteze a lui săi în chip simțitor și în stare de veghe, ca să-i încredințeze mai bine, lovindu-le simțul și-nchipuirea. În asemenea caz, sufletul dezincarnat ajunge să dea corpului său spiritual, momentan, o aparență vădită, cite o dată cu putință de atins, cu ajutorul dinamizmului particular, pe care spiritul îl îndeplinește asupra materiei cu ajutorul puterilor electrice ale atmosferei și ale puterilor magnetice ale corpurilor vii.

Ceea-ce, după toate aparențele, s'a întîmplat și cu Isus. Aparițiile povestite de Noul Testament, întră alternativ și-n una și-n alta, în ambele din aceste două categorii: viziune spirituală și apariție senzibilă. Neîndoios că acestea avură pentru apostoli caracterul unei supreme realități. Și iel s'ar fi îndoit mai degrabă de existența ceriului și-a pămîntului de cit de comuniunea lor vie cu Hristos învieat. Pentru-că aceste viziuni sau vedenii duioase ale Domnului ierau tot ce putea fi mai radios în viața lor, mai adînc în conștiința lor... Nu există supranatural, există necunoscutul naturei, dănuirea ocultă în înfînt a acestui necunoscut, cum și fosforescența nevăzutului la condințiile sau la marginile văzutului. În starea noastră aflătoare trupească, ne vine greu să credem și chiar să concepem realitatea nepipăitului. În starea spirituală, materia ar fi aceea care ni s'ar părea nereală, neexistentă. Dar sinteza sufletului și-a materiei, aceste două fețe ale aceleași substanțe, se află în Spirit. Pentru-că dacă urmărim principiile eterne, cauzele

finale, legile înăscute ale Inteligenței sînt acele cari explică dinamizmul naturii, și studiul sufletului, prin psihologia experimentală, i-aceia care explică legile vieții.

Invierea, înțeleasă în senzul esoteric, precum am arătat, iera deci și concluzia necesară a vieții lui Isus și prefata neapărată a evoluției istorice a creștinizmului. Concluzie necesară, pentru-că Isus o anunțase de mai multe ori discipolilor săi. Dacă Isus a avut puterea să le apară după moarte în această splendoare triumfătoare, ie datorită purității, puterii înăscute a sufletului său, însutite prin măreția silinței și-a operei îndeplinite.

Văzută din afară și din punctul de vedere pămîntesc, drama mesianică se isprăvește pe cruce. Sublimă în sine, cu toate astea îi lipsește îndeplinirea făgăduinței. Văzută din lăuntru, din adincul conștiinței lui Isus și din punctul de vedere ceresc, iea are trei acte din cari *Ispita, Schimbarea la față și Invierea*, alcătuesc culmea. Aceste trei faze reprezintă de altmînteri *inițierea lui Hristos, Revelarea totală și Incununarea operei*. Astea corespund prea bine la ceea-ce apostolii și creștinii inițiați d'n primele veacuri numeau *tainele Fiului, Tatălui și Sfîntului Duh*.

Incununarea necesară a vieții lui Hristos, și prefata neapărată a evoluției istorice a creștinizmului. Nava construită pe țarm avea trebuință să fie alumecată pe Mare. Invierea fu apoi o poartă de lumină asupra întregii rezerve esoterice a lui Isus. Nu trebuie să ne mirăm că primii creștini fură ca amețiti și orbîți de fulguitoarea iei revărsare. Că au înțeles adesea după buche învățătura dascălului, și s'au înșelat asupra înțelesului cuvintelor sale. Astăzi înse, cînd spiritul omenesc a făcut ocolui veacurilor, al religiilor și al științelor, noi gîcim ceea-ce un Sfîntul Pavel, un sfîntul Ioan, ceea-ce însuși Isus înțelegea prin tainele Tatălui și Sfîntului Duh. Vedem că acestea cuprindeau ceea-ce știința psihică și intuiția teosofică a Orientului cu-

noscuseră mai înalt și mai adevărat. Mai vedem noua putere de expansiune pe care-a dat-o Hristos vechiului, eternului adevăr, prin măreția iubirii sale, prin vigoarea voinței sale. Descoperim în sfârșit și partea metafizică și partea practică a creștinismului, care-i alcătuește puterea și viața.

Vechii teosofi din Asia au cunoscut adevărurile transcendente. Brahmanii au găsit chiar cheea vieții anterioare și viitoare, formulând legea organică a reîncarnării și alternării vieților. Dar mergând prea departe cu prelungirea în lumea cealaltă și-n contemplarea Eternității, iei au uitat realizarea pămîntescă: viața individuală și socială.—Grecia, de la-nceput inițiată în aceste adevăruri sub forme mai învăluite și mai antropomorfe, se alipi, prin geniul său propriu, de viața naturală și pămîntescă. Ceea ce-i îngădui să descopere bunăoară legile nemuritoare ale Frumosului și să formuleze principiile științelor de observație. Cu chipul acesta concepția-i despre lumea cealaltă se îngustă și se întunecă cu încetul. — Isus, prin lărgimea și universalitatea sa îmbrățișază ambele părți ale vieții. În rugăciunea Duminicală, care-i rezumează învățătura, iel zice: „Vie împărăția ta, *precum în ceru așa și pre pămînt*“. Împărăția divinului pe pămînt însemnă înse îndeplinirea legii morale și sociale în toată imbielșugarea, în toată splendoarea Frumosului, a Binelui și a Adevărului. Vraja învățătorei lui Isus, puterea de dezvoltare cum am zice nerărginită, a acestei învățături, stă dar în unitatea moralei și a metafizicei sale, în credința adîncă în viața eternă și-n trebuința de-a o începe de pe pămînt prin acțiunea, prin milostivirea activă. Hristos zice sufletului doborît de toate poverile pămîntesti: Rîdică-te, pentru-că patria ta ie în ceriu. Ca să crezi înse și să ajungi la ceriu, dovedește încă de pe pămînt prin fapta și prin iubirea ta.

Făgăduirea și Îndeplinirea Templul

„În trei zile voiu dărîma templul, în trei zile îl voiu zidi“, z' s'a discipolilor fiul Mariei, Esenianul consacrat Fiu al Omului, cu alte cuvinte moștenitorul spiritual al Verbului lui Moise, Hermes, și al tuturor vechilor fii ai lui Dumnezeu. Această făgăduire cutezătoare, acest cuvînt de inițiat și de inițiator Isus îndeplinitu-l'a oare? Da, dacă avem în vedere urmările pe cari învățătura lui Hristos, confirmată prin moartea-i și prin învierea-i spirituală, le-a avut pentru omenire, și toate cele cuprinse în făgăduința-i pentru un viitor nemărginit. Verbu-i și jertfa sa au pus temeliele unui novăzut templu, mai solid și mai nedestructibil de cît toate templele de piatră. Dar acest templu nu se isprăvește și nu se desăvîrșește de cît în măsura în care fie-care om și toate veacurile lucrează la iel.

Cașe-i oare templul acesta? Cel al omenirei regenerate. Templul *moral, social și spiritual*.

Templul moral ie regenerarea sufletului omenesc, prefacerea indivizilor prin idealul omenesc, dat omenirei ca pildă în personalitatea învățătorului. Armonia cea minunată și plenitudinea virtuților sale îl fac pe acesta anevoe de definit. Judecată echilibrată, intuiție sau pătrundere mistică, simpatie omenească, putere de cuvînt și de acțiune, senzibilitate sau mai bine compătimire pînă la durere, iubire revărsătoare pînă la jertfă, curaj pînă la moarte, nimic nu i-a lipsit lui Isus. În fie-care picătură din singele său iera atîta suflet pentru a alcătui un erou. Și cu toate astea ce dulceată, ce blîndeță divină. Întru-nirea profundă a eroizmului și-a iubirei, a voinței și-a inteligenței, a Eternului-Masculin cu a Eternului-Femenin, fac din iel floarea idealului omenesc. Intreaga-i morală, care are ca ultim cuvînt iubirea frățească nemărginită și alianța omenească universală, izvorăște firește din această mare personalitate,

Munca celor optsprezece veacuri trecute de la moartea sa a avut drept rezultat să facă să pătrundă în conștiința tuturor acest ideal. Pentru-că nu există om în lumea civilizată care să nu aibă o noțiune mai mult sau mai puțin limpede despre acest ideal. Putem deci afirma că templul moral voit de Hristos, nu că ieste desăvârșit, ci întemeiat pe temelii nedestructibile în omenirea de a-zi.

Nu-i tot așa cu *templul social*. Acesta presupune întemeerea împărăției lui Dumnezeu sau a legii providențiale în așezămintele organice ale omenirii. Acest templu rămâne în întregime de construit. Pentru-că omenirea trăește încă în stare de războiu, sub legea Puterii și a Destinului, cum am zice a soartei oarbe. Legea lui Hristos, care domnește în conștiința morală n'a trecut încă în așezăminte. În lucrarea de față, a cărei menire ieste numai de-a lumina chestia filosofică și religioasă în adîncul iei, prin unele adevăruri esoterice mai esențiale și prin viața unui mare inițiat, nu mă pot ocupa de cît în treacăt de organizarea socială și politică. Chestia aceasta ieste prea vastă și prea complicată, ca să mă pot ocupa și de dînsa aici. De aceea nu voi spune despre dînsa de cît aceste. Războiul social există în principiu în toate țările europene. Pentru-că nu există principii economice, sociale și religioase admise de toate clasele societății. De asemeni, națiile europene, între iele, n'au încetat de-a trăi în stare de războiu pe față sau de pace armată. Pentru-că nici un principiu federativ comun nu leagă națiile europene în chip legal. Interesele lor, năzuințele lor comune nu pot recurge la nici o autoritate recunoscută, la sancțiunea nici unui tribunal suprem. Dacă legea lui Hristos a pătruns în conștiințele individuale și chiar în viața socială intru cît-va, așezămintele politice sînt guvernate încă de legea păgînă, de legea barbară. În timpul de față puterea politică ie întemeiată pretutindeni pe temelii neîndestulătoare. Cea această putere emană de la așa zisul drept divin al regilor, care nu-i alta de cît puterea militară. Dincoace,

de la sufragiul universal, care nu-i de cît instinctul mulțimilor sau inteligența neselectată. O nație nu-i un număr de valori nedistincte sau de cifre aditionate. Iea ie o ființă viețuitoare, alcătuită din organe. Cîtă vreme reprezentarea națională nu va fi imaginea acestui organism, de la corpurile sale de meserii, până la cele învățătoare, nu va exista reprezentare națională, organică și inteligentă. Cîtă vreme delegații tuturor corpurilor științifice și-ai tuturor Bsericilor creștine nu se vor întruni împreună într'un consiliu superior, societățile noastre vor fi cîrmuite de instinct, de patimă, de putere: templul social nu va exista.

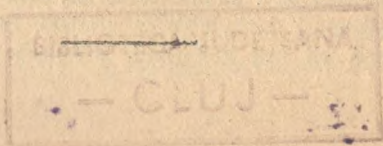
Cum se face înse că mai pre sus de Biserică, prea mică spre a-l cuprinde în întregime, mai pre sus de politică, care-l tăgăduște, și de știință, care încă nu-l înțelege de cît pe jumătate, Hristos ieste mai viu de cît totdeauna ? Asta ie din pricină că morala-i sublimă ie corolarul unei științi încă și mai sublime, că omenirea începe a presimți însemnătatea operei sale, întinderea făgăduirii sale. Că la spatele sale vedem, alături și mai pre sus de Moise, întreaga veche teosofie a inițiațiilor Indiei, Egiptului și Greciei, teosofie a cărei strălucită confirmare ie iel. Incepem a ne da samă că Isus, în cea mai înaltă a lui conștiință, că Hristos, schimbat la față, deschide brațele iubitoare fraților săi, celorlalți Mesiea cari l'au precedat, ca și iel raze ale Cuvîntului viu, le deschide larg Științei integrale, Artei divine, cum și Vieței depline. Făgăduirea sa nu se poate înse îndeplini fără concursul tuturor puterilor vii ale omenirii. Două lucruri mai de căpetenie sînt de nevoie astă-zi pentru urmărirea operei celei mari : pe de-o parte, deschiderea progresivă a științei experimentale și a filosofiei intuitive, faptelor de ordine psihică, principiilor intelectuale și adevărurilor spirituale. Pe de alta, lărgirea dogmei creștine în senzul tradiției și a științei esoterice, prin urmare, o reorganizare a Bisericei după inițiarea gradată. Și asta printr'o mișcare liberă, cît mai neînfrîntă, a tuturor bisericilor creștine,

cari-s cu toatele și cu acelaș titlu, deopotrivă, fiice ale lui Hristos. Trebuie ca știința să devie religioasă, iar religia, științifică. Această dublă evoluție, care se și pregătește, va aduce în cele din urmă, vrînd-nevrînd, o împăcare a Științei și a Religiei pe terenul esoteric. Opera nu va înainta fără mari stavili, la început. Transformarea creștinizmului în senzul esoteric, va aduce și transformarea Judaizmului și a Islamizmului, ca și regenerarea Brahmanizmului și Budizmului, în acelaș senz. Va pune deci o bază religioasă împăcării Asiei cu Europa.

Iată *templul spiritual*, care rămîne de construit. Iată încununarea operei intuitive plănuită, voită de Isus. Cuvîntul său de iubire poate alcătui oare lanțul magnetic al științelor și al artelor, al religiilor și al popoarelor, poate ajunge oare cuvîntul universal ?

Astăzi, Hristos iese stăpînul pămîntului prin două din cele mai tinere și mai viguroase rase, încă pe deplin credincioase. Prin Rusia, are calea deschisă în Asia. Prin rasa anglo-saxonă, stăpînește Lumea cea Nouă. Europa iese mai bătrînă de cît America, dar mai tînără de cît Asia. Cei cari o cred menită unei decăderi neînfrînte, o calomniează. Dar dacă Europa va urma a se sfășia, în loc de a se federaliza sub imboldul singurei autorități valabile : autoritatea științifică și religioasă : dacă, prin stingerea acestei credinți, care nu-i de cît lumina spiritului nutrită de iubire, urmează a-și pregăti descompunerea morală și socială, civilizația ei riscă a pieri mai întai prin prăbușirile sociale și apoi prin năvălirea unor rase mai tinere. Și acestea vor ridica torța pe care Europa va lăsa-o să-i scape din mîni.

Europa va avea înse un rol mai frumos de îndeplinit. Acela de a păstra direcția lumii, îndeplinind opera socială a lui Hristos, formulînd cugetarea lui integrală, încununînd prin Știință, Artă, Dreptate, templul spiritual al celui mai mare din tîni lui Dumnezeu.

EUGÈNE HINS

O călătorie pe lumea cealaltă

RAIUL — IADUL — PURGATORIUL
LIMBURILE

DUPĂ SFÎRȘITUL LUMEI

IN ROMÎNEȘTE

DE

P. MUȘOIU

Biblioteca REVISTEI IDEEI

28, Strada Fluerului, 28

BUCUREȘTI

L. 61 20.

J-450

Din Biblioteca „REVISTEI IDEEI“

Pentru cei ce-ar dori să se îndelenească cu răsfrinderea: preț voluntar.

P. Mușoiu și P. Zosin : Mișcarea socială, completă	200.—
— «Revista Ideei», 15 colecții, de la 1—150	1000.—
Aristofan : Lizistrata	10.—
Edwin Arnold : Lumina Asiei	50.—
Paul Berthelot : Evanghelia Bunei Vestiri	5.—
August Boyer : Evoluția Substanței	10.—
Th. Carlyle : Răzvrătirea Femeilor	5.—
Chateaubriand : Suflete infocate	10.—
E. Coeurderoy : Zile de pribegie	5.—
E. Coeurderoy-Florian : Wilhelm Tell	10.—
M. Deshumbert : Morala întemeiată pe legile Naturei	40.—
C. Dimitrescu-Iași : <i>Maragna</i> sau nevoea de hrană	5.—
Gustave Ethber : Spovedania unui duhovnic	20.—
D-na Gatti Gamond : DESPRE INDATORIBILE FEMEILOR	100.—
Eugène Hins : O călătorie pe pumea cealaltă	20.—
Paraf Javal : Ce știm despre lume	20.—
— <i>Drepturile omului: cele adevărate și cele false</i>	40.—
P. Kropotkin : Cătră Tineri	5.—
— Din Marea Revoluție Franceză	10.—
— Rolul istoric al Statului. Statul Modern	40.—
— Unde poate ajunge agricultura	10.—
M. Maeterlinck : Datoria noastră cea socială	5.—
E. Malatesta : Intre țărani	10.—
W. Morris : O lecție practică	5.—
P. Mușoiu : Orientări	40.—
M-me Noro : <i>Vae Victis</i> : Memoriile unei deținute	10.—
Platon : Banchetul sau despre Amor	40.—
Plutarh : Licurg	5.—
Han Ryner : Mic Manual Individualist	10.—
Victor Roudine : Max Stirner	5.—
Saflr : Cartea vieții și Cenzorul ei	10.—
J. Sagnol : Egalitatea sexelor	10.—
Edouard Schuré : I S U S	30.—
Seneca : Despre minie	40.—
G.-Eug. Simon : Societățile creștine	5.—
I. Șarvary : Bucăți din viață, <i>poeme traduse</i>	5.—
Cornelia Ștefănescu : De Profundis	5.—
Stanislav Tomiel : Calea la adevăr	10.—
Xenofon : Banchetul	40.—

Cererile, însoțite de cost, se fac :

Dirigitorului „REVISTEI IDEEI“,

P. MUȘOIU, 28, Strada Fluorului, — București.

Tipografia „Carierul judiciar“, Rahevei 5, București

51